

SLÁNSKÝ OBZOR

ROČENKA SPOLEČNOSTI PATRIA, VLASTIVĚDNÉHO MUZEA VE SLANÉM ROČNÍK 4

ŘÍDÍ REDAKČNÍ RADA POD VEDENÍM VLADIMÍRA DVOŘÁKA

SLANÝ 1996

PODĚKOVÁNÍ

Patria – společnost pro ochranu kulturního dědictví a Vlastivědné muzeum v Slaném vyslovují poděkování Městskému úřadu ve Slaném za finanční příspěvní. Rovněž děkují jednotlivým autorům statí a článků Slánského obzoru, kteří je poskytli bez nároků na honorář, a tím se také stávají sponzory této ročenky.

Kontaktní adresa:

Vlastivědné muzeum, Masarykovo náměstí 159, 274 01 Slaný

NA PRAHU 4. ROČNÍKU OBNOVENÉHO SLÁNSKÉHO OBZORU

Obnovená ročenka Slánského obzoru se 4. ročníkem opět vydává za čtenářem. Pokračuje v naplňování koncepce stanovené při svém obnovení v roce 1993. Ve statích, pojednáních, portrétní galerii a kronice mapuje skutečnosti a jevy z minulosti i současnosti, které patří k charakteru regionu, vytvářely ho a tvoří ho, a to nejen Slánska, ale i celého současného Kladenského okresu včetně okolních spádových oblastí.

V jeho obsahu dochází ve 4. ročníku k dalšímu rozšíření. V Kronice bude nadále otiskován Kronikářský výčet prací z regionální literatury vždy za uplynulý rok. Tím chce Slánský obzor čtenáře upozornit na další pravidelně vycházející regionální tiskoviny, jako jsou Posel z Budče a Listy z Unhošťska a ze širšího okolí Vlastivědný sborník Kralupska a vlastivědný sborník Podřipsko. Chce tím usnadnit vážnějším zájemcům orientaci po regionální tématice.

Od prvního obnoveného ročníku Slánského obzoru stály u jeho kolébky a nadále ho připravovaly Společnost pro ochranu kulturního dědictví a Vlastivědné muzeum ve Slaném za finančního příspěvní Městského úřadu ve Slaném. Tato sestava se ani u 4. ročníku nemění až na to, že Společnost na ochranu kulturního dědictví předsouvá před toto označení název Patria, pod nímž je od roku 1996 registrována.

Název Patria je krátký a výstižný. Patria svůj úkol vidí nejen v ochraně kulturního dědictví, ale také v posilování kladného vztahu k vlasti, k našemu domovu, který svou polohou uprostřed Evropy se musí projevovat nejen sebekritičností, ale i zdravým sebevědomím. Patria chce svým úsilím posilovat toto zdravé vlastenectví, které začíná dobrou znalostí naší minulosti i současnosti a pozitivním vztahem ke kraji, který je naším bezprostředním domovem. Tomu chce napomáhat i Slánský obzor, jehož 4. ročníku přejeme hodně zaujatých a sympatizujících čtenářů.

Zora Dvořáková

STATĚ APOJEDNÁNÍ

JIRÍ KOVAŘÍK

Šlechta kraje Slánského po třicetileté válce

Metodicky i tematicky tento příspěvek navazuje na předchozí rozbor struktury a proměn šlechty kraje

Slánského v souvislosti se změnami v období kolem Bílé hory.1) Soupis feudálních majetků a rekonstruované odhady pro Slánsko jinak ztracených částí berní ruly poskytují lákavou možnost upřesnění směrů, příčin i míry další restrukturalizace šlechtické společnosti v regionálním měřítku až do období desetiletí následujícího po ukončení Třicetileté války2). Kromě vývojových trendů početnosti, majetnosti a do jisté míry i politického významu slánské aristokracie, v určitých bodech srovnaných s trendy celozemskými3), umožní konkretizaci dosud vágních představ regionální historiografie Slánska a Kladenska, spoléhající na premisu o rozhodující roli pobělohorských konfiskací v těchto otázkách.

* * *

Předchozí práce doložila, že pobělohorské konfiskace (v nichž absolutně dominovala jen první konfiskační vlna) postihly sice 2/3 slánské šlechty, zcela konfiskováno ale bylo 16 šlechticů, tj. cca 37 % vlastníků stavu panského a rytířského4). S ohledem na relativnost absolutních čísel lze uvažovat, že zcela zabaveno bylo 27 % krajské šlechtické majetkové držby. Jinak řečeno, z celku bylo konfiskacemi zcela likvidováno 37 % šlechty vlastníci 27 % majetku. Ostatní, byť s majetkem ztenčeným různě vysokými tresty, zůstávali nebo patřili k straně vítězů. Srovnáme znovu výchozí stav dle berního registru z roku 1615 s „konečným stavem“ rekonstrukce berní ruly pro Slánsko cca k roku 1654–565). Údaje pro léta, v jejichž rozpětí se budeme pohybovat, zachycuje pro přehlednost tabulka.

Takto postavená tabulka má ovšem jen značně omezenou a orientační hodnotu. Vzhledem k absolutnímu počtu úbytku osedlých (nejen v krajském, ale i zemském měřítku) upoutá pouze prudkým poklesem počtu feudálních vlastníků z řad šlechty během čtyřicetiletého rozmezí o více než 40 %. Toto jednoduché zjištění se stane zajímavějším, vložíme-li mezi sledované roky číselnou úvahu o početních změnách v důsledku konfiskací. O odstavec výše konstatovala fakta takto: roku 1615 bylo v kraji 59 osob, které přiznávaly majetek. Celkem 16 osobám byl na počátku 20. let XVII. století zcela zabaven. Zhruba stejný počet osob se však v kraji zakoupil nově, početně by tedy stav měl být v rovnováze a neztenčen.6) Znamená to, že k redukci počtu na Slánsku osedlé šlechty došlo až po konfiskacích. Že pravděpodobně s válečnými událostmi a ekonomickými souvislostmi spojené změny měly po kvantitativní stránce větší význam než pobělohorské tresty! Tabulka č. 1 výmluvně dokládá, že kvantitativní změny negativně ovlivnily pouze rytířský stav.

Pokusme se v této části ještě stanovit, do jaké míry se v rozmezí 1615–1654 vlastníci vystřídali, respektive kolik rodů zachycených na Slánsku v berním rejstříku roku 1615 se zde vyskytovalo ještě k době majetkových soupisů berní ruly. Ve stavu panském nacházíme v obou pramenech v Slánském kraji jen Lobkowicze, Šternberky, Martinice a Žďárské, ve stavu rytířském Hložky ze Žampachu, Valkouny z Adlaru, Gerstorfy a Sluzské z Chlumu. Jinak řečeno, po čtyřech desetiletích naplněných stavovským povstáním a třemi desetiletími války „přežilo“ na Slánsku z 43 rodů (doložených k r. 1615) necelých 19 % předbělohorských vlastníků.

* * *

Ani ti, kteří ve Slánském kraji jako zcela nově přichozí z pobělohorských konfiskací těžili, se tu většinou trvale neusadili. Konfiskační protokoly, jak již bylo řečeno, dokládají, že v kraji získalo majetek 15 osob do té doby v kraji neosedlých.7) O zhruba tři desetiletí později (k r. 1654) z této „patnáctky“ jedinců (zastupujících čtrnáct rodů) zůstali v mužské linii pouze Šternberkové a Lobkovi (z ové (jiné rodové linie než ty, které tu byly již r. 1615), Liechtensteinové, Platejšové z Platenštejna a Erlové z Erdštejna, tedy pouhá třetina. Ze zbylých devíti rodů zmizeli z majetkové držby nejen na Slánsku, ale v celých Čechách hrabata z Herbersdorfu, Hertlové z Leutensdorfu a Rašperové. Z kraje odešli (nikoliv však ze země) Valdštejnové (i hrabě Montecuccoli, jemuž vzápětí část svých slánských panství prodali), Regnierisové z Bleileben a hrabata Paradiesové, jako i Mistrovští z Nemyšle. Ze Slánska se vyprodal i nejbohatší pobělohorský krajský cizozemec Julius Jindřich, vévoda saský, majetkově k r. 1654 přítomný pouze buštěhradským panstvím své choti Anny Magdaleny z Lobkowicz. Migrace a změny pozemkové držby po konfiskacích tedy pokračovaly s nezměněnou silou.

I přes relativnost majetkových údajů nebude jistě zcela bezúčelné stanovit majetkové rozvrstvení slánské šlechty v době berní ruly, eventuálně se na jeho základě pokusit o určité srovnání jak se strukturou šlechtického majetku na Slánsku před Bílou horou, tak s obdobnou strukturou v poměrech českých. Metodicky se opět opíráme o majetkové kategorie v citovaných pracech.8)

Velmi opatrné závěry z velice prořídle tabulky č. 2 na následující straně konstatují nejen absenci majetkových kategorií „C“ a „D“, která ostatně u slánské šlechty nebyla zastoupena ani roku 1603 či 1615.9) U panstva na Slánsku se majetky zastávají u kategorie „B2“, tj. na hranici 300 osedlých, což vzhledem k ekonomickým důsledkům války lze klást do určité rovnováhy s předbělohorskou dobou. Majetková situace jen poněkud drasticky potvrzuje to, co naznačila již tabulka č. 1. Rytířské majetky se všechny pohybují v kategorii „A“ a jen ojediněle zasahují do skupiny do 50 osedlých. Leč nechme stranou

údaje dokládající snad poplenní kraje a propastný majetkový i početní pokles slánského rytířstva. Tabulka má spíše dokumentační hodnotu pro následující tabulku č. 3.

Porovnání s celozemskou situací¹⁰) v 50. letech XVII. století naznačuje v poměru procentuálních hodnot v panském stavu majetkovou koncentraci, u rytířského stavu je trend přesně opačný. Teprve srovnání s rokem 1615 však opravňuje k určitým závěrům¹¹). Na Slánsku totiž podíl panského majetku vzhledem k celozemskému stoupl od r. 1615 v procentuálních hodnotách trojnásobně. U rytířského stavu klesl na polovinu. Stručně řečeno došlo v letech Třicetileté války na Slánsku k velkému prořídnutí šlechty (59 osob roku 1615; 34 osob k r. 1654), zejména v rytířstvu, a současně k majetkové koncentraci v panstvu. Do jaké míry je to optický jev způsobený přechodem rytířských rodů do stavu panského, se ještě zmíníme. Je na čase podívat se blíže, kdo a jakým jménem na Slánsku disponoval. Tabulka č. 4 na straně 9 není ničím jiným než převedením všech šlechtických vlastníků z rekonstrukce berní ruly pro Slánsko, nasčítáním statků či panství jednoho a téhož jedince a seřazením podle majetkové výše. V rule uváděné zlomky berních osedlých jsou pro přehlednost aritmeticky zaokrouhleny na celé berní osedlé. Z panského majetku jsou vyloučeny „vesnice ouřadu nejvyššího purkrabství pražského“, neboť nejde o fyzickou osobu.

Za pozornost v této tabulce stojí, že v porovnání s šlechtickými majetky v Čechách nalzáme na Slánsku usazeno pět z dvacítky nejbohatších šlechticů v zemi.¹²) Václav Eusebius, kníže Lobkovicz, byl čtvrtým nejbohatším aristokratem Čech (1262 osedlých) a jeho slánské panství na tom participovalo šestinou. Jako sedmého nejbohatšího šlechtice bychom našli s 1112 osedlými Karla Eusebia, knížete Lichtenštejna. Tito dva v celozemském měřítku patřili do nejvyšší majetkové kategorie „D“. V nejbohatší dvacítkce lze ze slánských pánů nalézt ještě Lidmilu Benignu ze Šternberka (826 osedlých), Václava, hraběte Michnu z Vacínova (773 osedlých) a prostřednictvím své choti Anny Magdaleny z Lobkovicz do jisté míry Jindřicha Julia, vévodu Sasko-Lauenburského (815 osedlých). Tito tři patří do vyšší majetkové kategorie „C“.

Samozřejmě lze namítnout, že osoby uvedené v tabulce č. 4 měly i majetky v jiných krajích, což je v celkových souvislostech stavělo v celozemských majetkových poměrech do příznivější ekonomické situace. Avšak i když přičteme majetky z jiných krajů, nikdo, ba ani Bernard Bořita z Martinic či František, hrabě Žďárský, se tím neocitají v podstatně vyšší majetkové kategorii. Tři výjimky tvoří rytířský stav, v němž celkový majetek Humprechta Račina tvořil 142 osedlých, Doroty Hartmanové 34 osedlých a na Slánsku pouze pustou ves vlastníci Jan Walderode měl 46 osedlých.

Poněkud jiná by samozřejmě byla majetková statistika redukováná z jednotlivců a rodin a necelé rody.¹³) Pak by z predikátů zachycených na Slánsku byli v kategorii „D“ Lobkoviczové, Lichtenštejnové, Šternberkové, Michnové, v kategorii „C“ vévoda Sasko-Lauenburský, Martinic a Wratislavové z Mitrovic. Teprve daleko za nimi by v kategorii „B3“ následovali Rottalové (zastoupení na Slánsku Annou Marií ze Šternberka, manželkou Jana z Rottalu), markrabě Braniborský a teprve na 50. místě Žďárští (poslední dva už v kategorii „B2“).

Hned na počátku této studie se ukázalo, že kvantitativní změny šlechty na Slánsku byly v letech 1615–1654 (resp. s přihlédnutím k situaci na počátku 20. let XVII. století) značné, stejně jako střídání jedněch rodů druhými. Kvalitativní změny, pokud je omezíme pouze na majetky označené v berní rule jako „panství“, tedy ekonomicky klíčové celky, byly naopak minimální. Berní rula pro Slánsko eviduje 11 panských a 1 rytířské panství. Pokud v jejich konstituování ve sledovaném období došlo k nějakým změnám, pak souvisely s konfiskacemi (panství Slaný pro Bořity z Martinic získáno konfiskací městského majetku, panství Nelahozevy, původně Griespeků, získali Lobkowitzové r. 1623, Buštěhrad, původně Kolovratů, změnil majitele také po konfiskacích). Jako poslední změnilo majitele panství Kornhaus (konfiskát Štampachů, získán Lobkoviczi, prodán cca 1623 Fürstenberkovi). Od pobělohorských konfiskací tedy žádné nové panství v kraji nevzniklo, majetkové změny se odehrávaly ve sféře změny vlastnictví na úrovni statků. Jádro krajské majetkové držby tedy zůstalo od cca poloviny 20. let XVII. století do 50. let konstantní. (Z tohoto pohledu by bylo zajímavější sledovat změny v církevní držbě v souvislosti se zmenšováním podílu držby šlechtické.)

* * *

Složení pozemkové šlechty tak, jak je uvedeno v tabulce č. 4, poskytuje podklad k některým dalším charakteristikám. Z oněch 34 osob dvě třetiny pocházely z rodů, které se v Čechách vyskytovaly už před Bílou horou, o něco více než polovina vlastnila k roku 1615 v Čechách deskový statek. Do skutečně staré české šlechty můžeme zařadit všech prvních osm osob z tabulky č. 4. Předchozí výzkumy složení české šlechty a vývoje majetkových poměrů poukazovaly na rozklad rytířského stavu a jeho pauperizaci v pozemkové držbě¹⁴). Tabulka č. 3 to ostatně potvrzuje i pro Slánsko. Určité procento, které je nutno vzít v úvahu pro české hospodářské poměry, však zahrnuje rody, které se v pobělohorském období dostaly z rytířského do panského stavu. Pro úplnost budíž řečeno, že na Slánsku přicházejí v tomto smyslu do úvahy Žďárští ze Žďáru, Michna z Vacínova a krátce po soupisu berní ruly Račínové z Račín (panský stav r. 1655, v rule ještě ve stavu rytířském).

Představu o původu šlechty z tabulky č. 4 ovšem do jisté míry narušuje značný počet žen. Mnohé z nich se prostřednictvím svých manželů dostávaly do rodů, které jsou vysloveně pobělohorsky cizozemské, jiné utvrzovaly postavení české předbělohorské šlechty. K první skupině patří Anna Magd. z Lobkowicz (provádána za Jindřicha Julia, vévodu Sasko-Lauenburského), Anna Marie ze Šternberka (vdova po Lobkowiczovi, znovu provádána za Jana z Rottalu) i dámy uvedené už jmény svých choťů (kněžna z Brandenburku, roz. Bořitová z Martinic, hraběnka z Mansfeldu, roz. Lobkowiczová).¹⁵⁾

Posledními otázkami, k nimž v kombinaci s jinými prameny rekonstrukce berní ruly pro Slánsko doslova vybízí, jsou zastoupení šlechty osedlé kolem roku 1654 v kraji na politické moci, eventuálně na postavení a příjmech pramenících z dvorských či zemských úřadů a také z kariéry vojenské.¹⁶⁾

Hned první dvojice nejbohatších z tabulky č. 4 jako by chtěla ilustrovat dvě protikladné tendence aristokratické špičky. Václav Eusebius, kníže Lobkowicz, se v české zemské správě navzdory rodokmenu a majetku naprosto neangažoval, ponechával si jen úřady dvorské a vojenskou hodnost (president dvorské vojenské rady, komorník, polní maršál). Bernard Ignatius Bořita, hrabě z Martinic, držel naopak v letech 1651–85 úřad nejvyššího purkrabího, první a nejvýznamnější ze zemských úřadů. Byl také jediným šlechticem z tabulky č. 4, který držel klíčový zemský úřad za stav panský. Jan Vilém Gerštorf z Gerštorfu, majetkově nenápadný, zastával jeden z nejvyšších úřadů zemských pro stav rytířský, úřad purkrabího kraje hradeckého. Budeme-li ještě uvažovat o dámách v tabulce, pak Lidmila Benigna ze Šternberka byla vdovou po Františku Kavkovi z Řičan, nejvyšším sudím zemským.

V nižších úřadech zemských soudců nalezneme Václava Michnu z Vacínova a Humprechta Račina v krajských hejtmanských úřadech (přinášejících neza ned batelné finanční úlevy), Františka, hraběte Žďárského jako hejtmana Slánského, Jana, hraběte Wratislava z Mitrovic rovněž jako hejtmana kraje Slánského, zbylé (celkem čtyři) v nižších úřadech a funkcích přisedících soudů, soudních radů a městských hejtmánů v Praze. V zemské správě tedy nalézáme dva šlechtice v úřadech nejvyšších (jeden pán, jeden rytíř), čtyři (tři páni, jeden rytíř) v zemských úřadech středního typu a poslední čtyři (z nich jeden pán) ve funkcích nevýrazných.

Dvorské úřady z panského stavu na Slánsku zastávají všichni muži z tabulky č. 4 s výjimkou Wratislava z Mitrovic i manželé všech provdaných paní, jakož i sedm šlechticů stavu rytířského.

S vojenskou kariérou jsou spojeni ze stavu panského: Václav Eusebius z Lobkowicz (polní maršál), Ferdinand Fürstenberk (generálvachmistr), Jan z Jungen (nejvyšší jízdy, komandant v Pasově) a Jan Příchovský (nejvyšší). Vojenská kariéra souvisí i s osobami manželů Anny z Lobkowicz (vév. Saský jako nejvyšší nad regimenty rejtarů a pěchoty) a Markéty z Mansfeldu (Filip z Mansfeldu, nejvyšší polní maršál a hejtmán na Rábu). Ve stavu rytířském nalezneme jen jedinou osobu ve vojenské hodnosti nesrovnatelně nižší (Hertvík Litický, nejvyšší lajtnant regimentu La Coronovského). Ze stavu panského není doložen ani jeden typ úřadu, hodnosti či funkce u Jana Štěpána ze Šternberka, ve stavu rytířském u Ondřeje Erla a Sluzských z Chlumu.

* * *

Různorodá a pestrá šlechtická společnost se dál různila. Nebylo by jistě bez zajímavosti pokusit se tyto změny sledovat minimálně po 90. léta XVII. století jak z pohledu zanikání, přetrvávání či změn držby drobných statků, tak i z pohledu událostí, v nichž dochází ke konstituování nových celků či k podstatným vlastnickým změnám panství (zvl. k rozpadu panství Kladno na pět dílů a vyměření mužské linie Žďárských a opětovým zcelení části panství v duchovním stavu, k přechodu panství Buštěhrad do majetku velkovévody Toskánského, k dělení dvou panství Martiniců a Clam-Martiniců, k růstu panství Fürstenberků na jihu, jako i k získání panství Beřovice, Zlonice a dalších Kinskými).

Poznámky:

1) Kovařík J., Bílá hora a šlechta kraje Slánského, Slánský obzor 1–2/1993–4

2) Doskočil K., Popis Čech z r. 1654, Berní rula 2, sv. 2, SPN Praha 1954

3) Felcman O., Majetkové poměry feudální třídy v druhé pol. 17. století.

In: Proměny feudální třídy v Čechách v pozdním feudalismu, Acta Universitatis Carolinae, Philosophica et Historica 1, 1976, str. 195 a d.

4) Kovařík J., c. d., tab. 6

5) Sedláček A., Rozvržení sbírek a berní z r. 1615..., Praha 1869

6) Kovařík J., c. d., tab. 6 a 8.

7) Tamtéž, tab. 8

8) Felcman O., c. d.

9) Kovařík J., c. d.

- 10) Felcman O., c. d.
 - 11) Kovařík J., c. d.
 - 12) Felcman O., c. d., tab. na str. 198
 - 13) Tamtéž, příloha „Pořadí šlechtických rodů podle počtu osedlých v rule“, str. 219–225
 - 14) Tamtéž
 - 15) Doskočil K., c.d.
 - 16) Tamtéž
- Palacký F., Přehled současných nejvyšších důstojníků a úředníků zemských, Dílo Fr. Palackého, sv. 1, Praha 1941

JAROSLAV VYKOUK

Pět heraldických zajímavostí ze Slánska

ZNAK ZLONIC

Před 290 roky dostala svůj znak i další slánská obec – Zlonice. Na prosbu Václava Jana Vojtěcha Valkouna z Adlaru, posledního člena rodu, vyzdvihl císař Josef I. majestátem z 8. listopadu 1705 ves Zlonice na městečko a nadal je trhy. Zároveň udělil i městský znak v majestátu, který je současně i listem erbovním. Je psán česky na pergameni. Velikost je 77 x 57 cm a na žluté šňůře je přivěšena císařská pečeť: ... Y take ge obywatele Zloniczky nyniegsi y budauczy njž popsany erbem a Peczeti, totižto Stjtem obdlauhlym w Paul na dwy rozdzieleny, gehožto spodnj Pole Czerwené neb Rubjnove, Swrchnj pak Bjle neb Stržibrne barwy gest, przes kterež to prawie u prostržed Worel Czerne neb Uhelne barwy až do polowice roztaženymi Kržidly, Otewřenymi usty a wyplazytym czerwenym Jazykem zrowna wzhuru k Prawe Stranie obraczeny, a nad Stjtem Koruna zlata Kralowska se spatržuge, yakožto wsse umienjm a wtípem Mistrowstwy Maliržskeho a prostržed Listu tohoto gest wymalowano barwami hogniegi wyswietleno z Stiedrosti a dobrotowostj Nassi Czysarzške a Kralowske obdaržiti...“ Vyobrazení znaku na výše zmíněné listině má rozměry 10 x 12 cm. Listina je uložena na Obecním úřadu Zlonice.

Přestože existuje erbovní listina s vyobrazením znaku, je mylných popisů zlonického znaku dost. Jaroslav Schaller píše: „Führet im Wappen einen schwarzen Adler mit Königlicher Krone im halb silbernen und halb schwarzen Felde.“ Správně je dolní pole červené. Václav Tvrdý popisuje znak: „Do znaku dána jest Zlonicům polovice orlice walkounské v poli červeném, druhá polovice štítu stříbrná jest prázdná.“ Tvrdý zde zaměňuje dělený štít se štítem štípeným. Chybně blasonovaný i výtvarně provedený znak Zlonic je i v publikaci autorů A. Příbyla a K. Lišky: Znaky a pečete středoečeských měst. Zde je orlice vymalována a popisována se zlatým perizoniem a zlatou zbrojí. Ani jedno, ani druhé není správné. Je možno se o tom přesvědčit dokonce v téže publikaci, kde je na straně 23 vyfotografován znak Zlonic z erbovního privilegia. Chybně je zlonický znak vyveden a popsán v Ottově naučném slovníku, díl XXVII., na straně 648: „Modrý štít vpravo dole s červenou čtvrtí, jež orla polostříbrného a poločerveného příkrývá, na prsou a křídlech orlových je zlatý půlměsíc, zakončený listy jetelovitými; nad štítem česká koruna svatého Václava.“ Znak je evidentně převzat z knihy Städtewappen des Österreichischen Kaiserstaates I. Königreich Böhmen od Jaroslava Schallera.

Městský znak je zachován pouze na pečetidle městyse Zlonic z roku 1705. Je kruhové, o průměru 38 mm. Uprostřed pečetního pole je městský znak, tedy dělený oválný štít a v něm levá polovice orlice. Nad štítem je listová koruna. Opis zní: Pecziēt. Miestys. Zlonicze. 1705. Tato pečeť existuje i ve formě kaučukového razítka Městské rady ve Zlonicích. Poslední příklad zlonického znaku najdeme vysoko v průčelí radnice. V barokní kartuši je oválný štít. Ten je stříbrmočerveně dělený a levou polovicí štítu vyplňuje černá polovice orlice. Nad kartuší je letopočet 1887.

Prameny:

- A. Příbyl, K. Liška: Znaky a pečete středoečeských měst, Středočeské nakladatelství a knihkupectví Praha 1975, str. 160–161
- J. Čarek a kol.: Městské znaky v českých zemích, Academia Praha 1985, str. 425
- ABC kulturních památek Československa, Encyklopedie Pyramida, Panorama Praha 1985, str. 584
- Heraldika 4/1981, článek J. Vykouk: Zlonice, Jílové u Prahy 1981, str. 204–223
- J. Švácha: Zlonice, průvodce městečkem
- Jubilejní zpráva Občanské záložny ve Zlonicích

Vlastivědný sborník okresů slánského a novostrašeckého IV. – 1926, článek J. Benda Znak městečka Zlonic, str. 104–105
Ottův slovník naučný XXVII, heslo Zlonice, str. 648–9
J. Schaller: Topographie de Königreiches Böhmen I (Rakonitzer Kreis)
V. R. Widimsky: Städtewappen von Österreichischen Kaiserstaates von V. R. Widimsky

BACHÁČEK Z NEUMĚŘIC

Martin Bacháček k Neuměřic, učenec a pedagog z 16. a počátku 17. století, patří do galerie významných osobností pocházejících ze Slánska. Narodil se roku 1539 v Nauměřicích (v Neuměřicích, jižně od Velvar). Studoval v Praze, Lipsku, Altorfu, Wittenbergu a ve Vídni. Roku 1577 získal hodnost bakaláře na pražské univerzitě a začal pracovat na pražských i venkovských latinských školách. Roku 1582 se stal mistrem a roku 1583 profesorem. Byl žákem Tadeáše Hájka z Hájku.

V letech 1583–84 a 1591–92 se stal proboštem Karlovy koleje. V roce 1605 byl proboštem koleje krále Václava. V letech 1586–87 a 1594–95 byl ve funkci děkana artistické fakulty. V letech 1598–1600 a 1603–12 byl celkem jedenáctkrát rektorem.

Věnoval se matematice a hlavně astronomii, kterou přednášel již od roku 1594 a která ho přivedla k přátelstvím s Janem Keplerem a Tychonem de Brahe.

Jako přední znalec dějin Karlovy univerzity se permanentně snažil čelit pletichám jezuitské akademie v Klementinu. Jeho největší zásluhou je organizování městských škol. Mimo jiné založil roku 1591 při Karlově koleji vzorné gymnázium jako základ pro studium univerzitní. V roce 1609 byl jmenován členem evangelické konzistoře a zúčastnil se jednání o univerzitní reformu. Byl autorem kolejního řádu.

7. prosince 1591 byl císařem Rudolfem II. povýšen do šlechtického stavu. Zemřel 16. února 1612 a je pohřben v kapli Božího těla na Novém městě Pražském.

Popis Bacháčkova znaku: Na modrém štítě je stříbrný pegas, posázený devíti zlatými hvězdami. Nad štítem je kolčí helm s točenicí a modrostříbrnými příkrývadly. Klenotem je muž v modrých kalhotách, opásaný zlatým pásem, držící luk připravený ke střelbě.

Prameny:

Ottův slovník naučný III., str. 87
Československá vlastivěda 10 – Osvěta, str. 9, 47, 409
Malá československá encyklopedie IV., str. 318
M. Mysliveček: Erbovník, tab. 2, str. 96
Václav Král z Dobré Vody: Heraldika, str. 140
Dějiny české literatury, I., str. 340, 342, 358
Jílovská minucí 1978, nestránkováno
HRABĚ BARCLAY DE TOLLY

Na prvním hřbitově ve Slaném je starý kamenný pomník opatřený nápisem:
„Zde odpočívá Edvard hrabě Barklei de Tolly, premier lieutenant ruské císařské gardy, rytíř řádu sv. Vladimíra IV. třídy a řádu sv. Anny III. třídy, narozený v Rize 28. 8. (9. 9.) 1794, jsa smrtelně raněn v bitvě u Chlumu zemřel v Slaném 31. srpna (12. září) 1813.“

Pomník byl postaven ruskými spolubojovníky a příbuznými. A nebylo to příbuzenstvo ledajaké. Jeho otcem nebyl nikdo jiný než Michail Barclay de Tolly, hrabě a později kníže, významný ruský generál.

Narodil se roku 1761 v chudé skotské rodině v Livounech u Valky. Vychován byl u strýce. Roku 1769 byl přijat za kadeta a v roce 1788 se stal setníkem. Roku 1789 se zúčastnil vítězného tažení Suvorova proti Turkům, potom švédské a polské války a roku 1799 se stává generálem. V bitvě u Pultusku velel přednímu voji a u Jílavý přišel o ruku. V roce 1819 byl jmenován ministrem vojenství.

Ve válce s Napoleonem byl právě on autorem ústupové taktiky. Ta se nelíbila tehdejšímu carským oficiřským špičkám, a proto byl namísto něho jmenován vrchním velitelem kníže Kutuzov. Později byl Barclay očištěn, zbaven přízviska zrádce a rehabilitován. Po smrti knížete Kutuzova se stal opět vrchním velitelem, vtrhl do Čech a zvítězil u Chlumu. Zde byl však smrtelně zraněn jeho syn, později pochovaný ve Slaném. Generál Barclay se zúčastnil bitvy u Lipska. Po vzdání Paříže roku 1814, po bitvách u Brienna a Arcis sur Aube byl jmenován maršálkem a povýšen na knížete. V bitvě u Waterloo dal napoleonovým řadám poslední ránu. To bylo v roce 1815.

Po návratu do vlasti ochuravěl a v roce 1818 při cestě do Karlových Varů zemřel v Instruči.

Popis erbu hrabat Barclay de Tolly: Na knížecím pláští s knížecí korunou je štít, čtvrcený na pokos. V

horním zlatém poli je černý carský orel, který má na prsou modrý, zlatě lemovaný srdeční štítek a na něm zlaté iniciály A. I. Pravé pole je červené a v něm je kolmo postavený stříbrný meč se zlatou rukojetí. V levém, červeném poli je zelený sloup se zlatou hlavicí a patičí. Na patičích jsou carští orli. Dolní pole je štípené; vpravo na stříbrném poli, na zeleném trávníku je vpravo otočené zlaté dělo a za ním čtyři praporce (červený, modrý, červený a modrý). V levém, stříbrném poli stojí na zeleném trávníku při levém okraji štítu červená věž s černou bránou; v ní stojí stříbrný, vpravo hledící nekorunovaný jednoocasý lev. Uprostřed štítu je srdeční štítek. Je modrý se zlatou kroví a na ní jsou tři modré tlapaté kříže. Na srdeční štítek je posazena zlatá listová koruna.

Prameny:

Ottův slovník naučný III., str. 305–306
Slánský obzor VI. – 1898, str. 134; ing. Janda: Ruský pomník
Archiv Klubu pro českou heraldiku a genealogii v Praze

MĚŠŤAN HYNEK BRANOVSKÝ

V kostele sv. Václava ve Slaném – Ovčárech je náhrobní kámen, který tvoří menzu pravého pobočního oltáře. Je rozdělen na nápis a znak. V renezančním rámu je nápis:

Leta Panie 1551
stna Stanislavu
ne. P. Hynek Branovsky Miestan
Miesta Slaneho atuto sla Pocho
van očekavaje blahoslaveného
Wzkrzisseny Przissy Pana Kri
sta Aamen.

V dolní části náhrobníku je ve věnci renezanční štít. V něm z levého okraje ke středu je napřažené rámě, které drží vinnou révu se dvěma listy a se dvěma hrozny. V pravé části je šíp hrotem vzhůru. Na něm je nabodnuto písmeno B. V patě štítu je šestipaprscitá hvězda ovinutá stužkou.

Prameny:

František Velc: Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Slánském (1904)

ROD STARÝCH

Na sýpce statku č. p. 18 ve Šlapánicích je zasazen kamenný znak rodu Starých, pořízený na začátku 19. století. Španělský štít je ozdoben rostlinnými motivy. Ve stříbrném poli je vpravo polovina černé orlice vyrůstající z okraje štítu. Z levého okraje štítu vyrůstá obrněné zlaté rámě, držící pozdvižený zlatý meč. Nápis pod erbem nám říká:

ERB : RODV : STARI :
WZWIZWN : Z WIRI :
HODNICH : A STAROZITNICH : KNICH
OD ANTONINA BONACINA : W MAILANDV
W SWATO : MARKTKEG : VLICI :
V KŘIZE : NAZWANEM : W MAILANDV :

Nad štítem je nápis: FILITIER : ET : KONSSTANTER
Ferdinand Velc v „Soupisu“ připojuje v závorce: „pochybného původu“.

Prameny:

Ferdinand Velc: Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Slánském (1904)
Fotodokumentace autora

ZDISLAV TIETZE

Bakovská tvrz

Čtyři kilometry na sever od královského města Slaného, v malebném údolí Bakovského potoka tekoucího od západu na východ do řeky Vltavy, roku 1367 prvně se ve starých listinách připomíná venkovské feudální sídlo vladyků z Bakova. Tehdy tu za vlády krále Přemysla Otakara II. žil vladyka Bechlín z Bakova, v dobovém písemném záznamu „de Bacow“. Přilehlá ves se rozrůstala k feudálnímu sídlu po obou březích potoka. Již ve 14. století ji rozdělovali na Větší Bakov a Menší Bakov. Ke konci 16. století nazývali část na severním břehu potoka Hořejší Bakov a část na jižním břehu Dolejší Bakov. Často se do úředních listin a knih zaznamenal společný název Bakovy.

Větší Bakov s tvrzí, vystavěnou pravděpodobně v rané gotice, ležící zčásti na svahu obráceném k jihu, získal před rokem 1337 podnikavý pražský biskup Jan IV. z Dražic. Ten ještě téhož roku postoupil držený majetek nově založenému roudnickému klášteru řádu svatého Augustiána. Do roka získali augustiáni od

Beneše z Němčic i Menší Bakov. Přesto tu sídlili vladykové mající zdejší popluží pronajaté od majetné církve. Roku 1402 se připomíná Václav z Bakova. Scelené Bakovy náležely roudnickému klášteři až do husitských bouří.

Od počátku husitských válek se v držení Bakovů střídaly různé osoby. Není doloženo, zda mezi nimi byl Jan z Bakova, jehož pečetidlo z 15. století se později objevilo ve sbírkách získaných klatovským muzeem. Kdy a za jakých okolností se dostaly Bakovy s tvrzí v zápisné držení českých králů, nevíme. Jisté je, že se tu v hospodaření většinou střídali různí nájemníci. Z nich si připomeňme po roce 1541 Alberta Šlika z Holíče, královského prokurátora Petra Chotka z Vojína a následně jeho zetě Jindřicha Brozanského z Vřesovic, seděním na Vraném.

Roku 1576 usedl na český trůn Rudolf II., který jako český král držel též Bakovy. Písemně není doloženo, že by se stala bakovská tvrz přímým svědkem zvláštního způsobu života a zálib tohoto panovníka, ale též nikdo nevyvrátí jeho časté útěky před povinnostmi z Prahy na venkov. Jako velký přívrženec věd a umění soustřeďoval raději své zájmy na materiální, estetické a kuriózní hodnoty světa. Jeho život provázelo umělecké mecenášství a přímo chorobná vášeň sběratelská. Královny sbírky budily obdiv celého vzdělaného světa. Miloval přírodní zvláštnosti, koně, mechanismy strojů, drahokamy a umělecká díla mistrů. Jen pro shromážděné výtvarné práce vybudoval na Pražském hradě speciální sály. Sám pak vášnivě maloval, vyřezával a pěstoval rozličné rostliny.

Rudolf II. zvolil za svoje sídelní město Prahu. Sem povolával do svých služeb nejlepší tehdejší vědce, umělce a sběratele, ale mnohdy nevědomky i dobrodruhy včetně pestré směsi podvodníků. Vedle duševních zálib se neodříkal světských rozkoší a sladkosti života. Před pestrým ruchem královského dvora však často unikal na venkovská sídla, jejichž prostředí mu poskytovalo větší osobní svobodu, klid i možnost dobrého lovu. Ať utíkal z Pražského hradu z toho či onoho důvodu, připusťme, že mohl zajíždět i na bakovskou tvrz, neboť byla v zápisném držení českých králů.

Smlouvou zapsanou v zemských deskách, v kvarternu trhovém blankytném, číslo 21, strana K 11, sepsanou v sobotu po sv. Medardu roku 1582 prodává na věčné časy *Rudolf druhý volený římský císař, uherský a český král, jakož král český* a dědičně přiznal Hertvíkovi Zeydlicovi ze Šenfeldu na Zvoleněvsi, J. M. Cís. radě a vrchnímu hejtmantu všech Panství J. M. v království českém, za sumu 4500 kop grošů míšenských, úplně a docela zaplacených, mimo další vsi Bakovy hořejší a dolejší i se dvorem a další nemovitosti, s rybníkem podevsí Bakovem ležícím, štěpnicí, s dědinami, lukami, vrbínami, strahami, vodotočinami, krčmami s lidmi osedlými i neosedlými, s vdovami a sirotky, kteříškoli k těm gruntům náležejí, s jméním vším a všelijakým... Ano, tehdy se prodávali i lidé včetně vdov a sirotků.

O dva roky později, přesněji podle záznamu v zemských deskách v kvarternu trhovém šerém, číslo 22, strana C 22, v úterý po památce na víru křestanskou obrácení sv. Pavla roku 1584 Hertvík Žejdlic ze Šenfeldu lacino získaný majetek od Rudolfa II. draze prodal své sousedce Ludmile Valkounové, rodem z Kvítkova, seděním na tvrzi Štafě ve Zlonicích a jejím nezletilým dětem. Prodávající vrchní hejtmán všech českých královských panství dostal celých sedm tisíc kop grošů míšenských. Nová majitelka připojila Bakovy ke zlonickému panství.

Za Valkounů z Adlaru se připomíná v Hořejším Bakově jednopatrová kamenná tvrz palácovitěho typu velkoryse vystavěná v módním renesančním slohu. V patře měla jeden prostorný a dva menší pokoje. Výstavbou, řešením a výzdobou odpovídala plně duchu a požadavkům své doby. Budovu obdélníkového půdorysu o délce větší než pětatřicet metrů vystavěli z opuky a pískovce. Vše spojovali hlinou. Tloušťka stěn se blížila jednomu metru. Podélná jižní i severní strana měla v prvním patře sedm obdélných oken postavených na délku, později zúžených přibližně na metr a vysokých asi šedesát centimetrů.

Zda stavba nové bakovské tvrze zakryla místo staré tvrze či se vztyčila v jiné lokalitě obce, není doloženo. Rovněž přesnější dobu postavení – před nebo po roce 1582 – písemnosti badatelům dosud neprozradily. V závěru 17. století však začala ztrácet význam venkovského šlechtického sídla a postupně ji přebudovávali na sýpku. Ta se doposud nalézá vpravo od silnice při směru od Slaného do Zlonic. V současnosti tvoří jižní hranici hospodářského dvora.

Poslední mužský potomek rodu Valkounů z Adlaru, a tedy i držitel zlonického panství včetně Bakovů s tvrzí se jmenoval Václav Jan Vojtěch Valkoun z Adlaru. Byl to člověk vzdělaný. Vystudoval práva. Roku 1684 se vydal za poznáním do ciziny. Po návratu zastával místo zemského soudce. Následně byl jmenován královským hejtmánem kraje Slánského. Vedl však život nad své finanční možnosti. Tím se postaral, aby po jeho smrti zůstaly jen dluhy a v posmrtných odhadech soupisy nemovitostí v jeho držení.

Popis bakovské tvrze se dochoval v zemských deskách, v kvarternu trhovém odhadů pátém zeleném, číslo 37, strana M 26. Zápis pořízený 25. června 1707 o exekučním odhadu panství, bravu, skotu, náradí a zásob z majetku Václava Jana Vojtěcha Valkouna z Adlaru mimo jiné uvádí: *Tvrz a dvůr Bakov, od kamene vystavěný, na díle šindelem a na díle doškama krytý, kdež v hořejším štoku jeden prostorný a dva menší pokoje, však bez oken a kamen – neb vše nyní pro sypání obyli se užívá – se vynacházejí, doleji ratejna, dvě*

komory čeledi a šafářova kuchyň, mazhauz, kurníky a dílna. Z příslušenství dvora připomeňme alespoň: Při dvoře kravíny, chlěvy pro jalový dobytek a kolna, maštale pro koňské potahy, řezárna a mlíčník, dále ovčín, v kterém nyní jalovice, hovězí dobytek zavřený bývá, podle něho stodola o jednom mlatě a čtyři chlívky na svinský skot. Z dlouhého závěru ohodnocení ještě výňatek: ... šacuje se též tvrz, dvůr a ovčín za 1000 kop grošů míšenských...

Zadlužené zlonické panství, tedy i bakovskou tvrz s dvorem, koupil Norbert Leopold Libštejnský z Kolovrat. Tvrze však užíval převážně pro hospodářské účely.

V roce 1721 získal bakovský dvůr velkostatkář Filip Josef Kinský z Vchynic a Tetova, hospodařící na Kamenici, ve Zlonicích, Budenicích a Mšeném. Za manželku měl Karolinu z Martinic. Kinští do poloviny 19. století udržovali v přízemí bývalé bakovské tvrze obývací prostory. V červnu 1900 začal majitel Ferdinand Kinský opravovat plášť staré jednopatrové budovy patřící k bakovskému dvoru, v ten čas již sloužící jen za sýpku. Po náhodném opadnutí několikavrstvé omítky zedníci objevili dosud zakrytou a dávno již zapomenutou sgrafitovou výzdobu s výjevy z 16. století. Pečliví a ohleduplní řemeslníci, s úctou k hodnotám práce svých předků, na vzácný nález upozornili znalce starých historických památek. Ti se dohodli s majitelem objektu a s velkým citem provedli sondy na různých dalších místech vnějších stěn bývalé tvrze.

Splnilo se očekávání. Byla nalezena a odkryta další umělecky cenná sgrafita. Fotografickou dokumentaci nálezu pro současné i budoucí pokolení a pro Českou akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění v Praze zhotovil František Duras, fotograf ze Slaného. Popis pořídil zlonický děkan Karel Kraus.

Celkovou vnější sgrafitovou výzdobu bakovské tvrze tvořily výjevy z rodinného a loveckého života v 16. století. Velmi živé provedení navrhl a zpracoval nám dnes neznámý umělec a výborný kreslíř, pravděpodobně rodem Vlach. Zřejmě patřil do skupiny umělců, které v druhé polovině 16. století hostil i český panovník na Pražském hradě. Kresby figurální a ornamentální škrábali zruční sgrafitáři do vrchní žlutěbílé omítky, pod níž se nacházel šedý podklad. Tito řemeslníci pracovali technikou rozšířenou do Evropy ze severní Itálie.

Na východním průčelí bakovské sýpky se našlo nejméně zbytků z původní bohaté sgrafitové výzdoby.

Severní stranu budovy (podle dochované části výzdoby) pokrývaly obrazy rytíře na koni, jenž drží v ruce o rameno opřenou vidlici s třemi hroty, dále v dřepu sedící opice koketně se prohlížející v kruhovém zrcátku, které drží v levé ruce před obličejem. Zprava k ní přichází opičí tělo s kočičí hlavou. Identifikovat se dal běžící býk i skvrnitý jaguár. Poškozená výzdoba zachycovala zadek jelena, po kolena dochované zadní nohy slona, lva bez hlavy a snad neúplného okřídleného gryfa, bájného ptáka skládajícího se z poloviny orla a poloviny lva, spojujícího v sobě bystrost orla a lví sílu. Lze se domnívat, že výzdoba byla výtvarně zpracována jako jižní strana, o které bude ještě zmínka později.

Na západním štítu bývalé tvrze, při vstupu do dvora od silnice, bylo odkryto sgrafito zobrazující lovce v bohatém kroji sedícího v koňském sedle, z něhož splývala dolů pokrývka. Podle tváře, malého kníru a krátkých vousů na bradě asi pětadvacetiletého. Pohledný sebevědomý mladík měl na hlavě nasazen vysoký lovecký klobouk a okolo krku velké okruží. Nohy mu kryly punčochy a obut byl ve střevíce. Kabátec i nohavice byly zhotoveny z kůže hranostaje. Takto se mohl v 16. století oblékat jen panovník. Na pravé lovcově pozdvížené ruce navlečené do rukavice seděl sokol, přivázaný k řetízku. Levicí lovec držel svého koně. Ten se pyšnil bohatým řemením s třásněmi i pštrosími péry na hlavě. Za uzdu ho vedl zbrojnoš oděný typickým šatem pro druhou polovinu 16. století. Při nich poslušně běžel lovecký pes.

Po odkrytí a odborném zhodnocení nově objevených renesančních sgrafit na špýcharu v Bakově český historik Jan Herain v článku publikovaném v roce 1901 o výzdobě mimo jiné napsal: „Mám za to, že jezdec jest císař Rudolf II., majitel korunního panství Bakova, jehož používal před rokem 1582, jenž tvrz přestavěl a dal vyzdobit.“ Při té příležitosti si připomeňme, že Rudolf II. seděl na českém královském trůnu v letech 1576 až 1611.

V současné době nacházíme nejzřetelněji výzdobu bakovské tvrze na jižní straně obrácené k potoku, kde se můžeme pokochat celkovým výtvarným zpracováním plochy. Ve spodní části v několika řadách dekorativní sgrafito napodobuje rustiku. Nad ní v orámování stylizovaného listoví jsou živým dojmem působící čtyřnožci v pohybu. Je to slídící pardál, následuje kůň, skot, lev, opice, velbloud jednohrbý a na konci divočák se zježenými štetinami, proti němuž je zachycen pes ve střehu. V nejvyšší části, mezi zazděnými okny, jsou ve velice jemném a pečlivém provedení různé scény z lovu na souši i ve vodě. Výjevy zobrazují lovce se psem, rybáře v loďce při vhažování vrže do vody i chytání ryb na udici. Jižní stěna byla odborně opravena a ošetřena v roce 1959.

Poznámka:

V brožuře Nemovité kulturní památky kladenského okresu, stav k 1. 1. 1989, strana 2, vydané Okresním národním výborem Kladno, odborem kultury v roce 1989 je uvedena bývalá bakovská tvrz, dnes sýpka ve dvoře, v jmenném seznamu pod číslem 003 19 459.

Literatura:

- Antonín Hejna, České tvrze, Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961
Jiří Hosnedl a Vladimír Adamec, Československo A – Z, Olympia, Praha 1978
František Kašička, Tvrze středních Čech, Středisko státní památkové péče a ochrany přírody středočeského kraje, Praha 1984
Rudolf Koller, Nástin regionálních dějin okresu kladenského, Okresní pedagogické středisko Kladno 1968
Antonín Profous, Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny, díl I., Česká akademie věd a umění v Praze 1947
August Sedláček, Hrady, zámky a tvrze v Království českém, díl VIII., Šolc a Šimáček, Praha 1935
Ferdinand Velc, Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu Slánském, Archeologická komise při české akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, Praha 1904
Nemovité kulturní památky kladenského okresu – stav k 1. 1. 1989, odbor kultury, Okresní národní výbor Kladno 1989
Ottův slovník naučný, vydavatel a nakladatel J. Otto v Praze
Umělecké památky Čech A/J. svazek první, Československá akademie věd, Praha 1977
Slánský obzor – Věstník muzejního a literárního spolku Palacký ve Slaném, ročník VIII., 1900
Zlatá Praha, ročník XVIII., č. 10/1901

QUIDO KASTNER

Archiválie k dějinám okresu Kladno

(ve Státním oblastním archivu v Litoměřicích)

Mezi územím dnešního litoměřického okresu a územím, které tvoří nynější okres Kladno existovaly v minulosti čilé styky. Konkrétně se jednalo o etnicky české oblasti Roudnicka a Libochovicka na straně jedné a o Velvarsko a Slánsko na straně druhé.

Jenom v nejbližší stručnosti lze připomenout např. úzké vazby dopravní a obchodní za feudalismu (důležité cesty procházející Velvarskem a severním Slánskem a směřující na sever – třeba tzv. Lužická cesta jdoucí přes Velvary směrem k Roudnici). Dále to bylo ve 14. stol. a na počátku 15. stol. rozsáhlé patrimonium roudnického kláštera řeholních kanovníků sv. Augustina při tamním chrámu Narození Panny Marie (založeného r. 1333 pražským biskupem Janem IV. z Dražic), rozkládající se mj. též na severním Slánsku a severním Velvarsku. (K r. 1377 jsou uváděny Smolnice, Nová Ves, Páleč, Jarpice, Budenice, Šlapánice, Bakov, Dolina, Vrbičany, Želevčice a Podol.) Je vhodné zmínit příslušnost Velvar k oblasti tzv. roudnického práva (až do počátku 17. století), řípské poutě a tábory v devatenáctém století i ve století dvacátém, jejichž vliv sahal i daleko na jih. (Uveďme alespoň národní pout' v dubnu revolučního roku 1848 a tábor z 10. 5. 1868, spojený s odvozem základního kamene na stavbu Národního divadla, jehož spolusvolavatelem byl i Václav Janda z Budihostic.)

Politický a kulturní vliv Špindlerovy Roudnice na jižní části širšího Podřipska byl nesporný (časopisy **Říp**, **Podřipan** a **Ruch**, vycházející v Roudnici nad Labem od roku 1870). Zaznamenejme i příchod Jindřicha Michálka ze Slaného do Roudnice a jeho badatelskou vlastivědnou činnost zahrnující Slánsko, Velvarsko, Novostrašecko a Roudnicko. Nemůžeme opomenout vliv slánského muzea na vznik a počáteční fázi existence Podřipského muzea v Roudnici (období let 1900–1914), rozsáhlé národopisné sběry roudnického Karla Rozuma, prováděné mimo Roudnicka a Libochovicka i na Velvarsku (před r. 1913 míněno tím i Kralupsko).

Za zmínku stojí vztahy roudnického Podřipského muzea k Městskému muzeu ve Velvarech na konci 30. a počátkem 40. let našeho století (společné vydávání regionálního periodika **Podřipský kraj**, též za účasti Krajinického muzea kralupského), vliv dělnického Kladenska sahající daleko na sever – až na Roudnicko atd. atd.

Z doby nacistické okupace je pak třeba se zmínit o neblahé činnosti kladenského gestapa, která zasáhla i na Roudnicko (např. uvěznění studentů a profesorů roudnického státního reálného gymnázia v červnu 1942) či o oktrojovaném připojení Velvarska (a i Kralupska) k tehdejšímu politickému okresu roudnickému (1942 – květen 1945).

Vzájemné styky dílčích regionů širšího Podřipska – tedy konkrétně Roudnicka, Libochovicka, Velvarska, Slánska a případně i vzdálenějšího vlastního Kladenska – mj. dokládají i některé písemné památky, deponované především v archívech dnešního litoměřického okresu, ale i jinde. Níže se pokusíme podat jejich stručný přehled, který by měl posloužit jak historikům, tak vlastivědným pracovníkům či dalším zájemcům. Podotýkám, že tento soupis si v žádném případě nečiní nárok na úplnost. Je zpracován dle jednotlivých archivních pracovišť.

1) Státní oblastní archiv (SOA) v Litoměřicích:

a) pracoviště **Litoměřice**, Krajská 1:

V Souboru matrik z území Severočeského kraje, 1558–1900 (1848), se nacházejí i matriky římskokatolické farnosti Račiněves (farní chrám sv. Havla), sg. SOA: L 127 (okres Litoměřice, vikariát podřipský, arcidiecéze pražská) a mezi nimi i ty, které byly vedeny pro obec **Loucká** (dříve okres Roudnice nad Labem, dnes okres Kladno). Jedná se o knihy narozených a pokřtěných, o knihy oddaných a **o knihy zemřelých a pohřbených z období 1683 – počátek 20. století**.

V tomto matričním souboru v matrice ř. k. premonstrátské fary v Dolánkách u Doksan (farní chrám sv. Jiljí) z počátku 2. poloviny 17. století (sg. SOA: L 28/1, okres Litoměřice, dříve vikariát podřipský, arcidiecéze pražská¹⁾) se porůznu vyskytují i zápisy týkající se vesnice Kmetiněves na severozápadním Velvarsku, která patřila k doksanskému patrimoniu.

Z nekatolických matrik deponovaných ve zmíněném Souboru matriky evangelické fary augsburského (luteránského) vyznání v Libkovicích pod Řípem obsahují **zápisy mj. i z Velvarska**, a to z **let 1859–1900**. Tato farnost, tvořící součást podřipského (dnešního Ústeckého) seniorátu, v minulém století spravovala rozsáhlé území. Patřilo pod ni Roudnicko, Mělnicko, Libochovicko, Litoměřicko, Štětsko a Velvarsko.

Podotýkáme, že matriky lze využít nejen pro genealogická zkoumání, ale i pro studium demografické a onomastické.

Ve Sbírce map, plánů, atlasů a globusů (od poč. 17. stol.) na litoměřickém pracovišti SOA v Litoměřicích jsou uloženy též dvě **mapy Rakovnického kraje (z r. 1821 a z r. 1826)** od F. H. Kreybicha, na nichž je kartograficky zobrazeno i území tvořící nynější okres Kladno.

b) pobočka **Žitenice u Litoměřic**, čp. 1, zámek:

V komplexu herbersteinských archiválií jsou deponovány i písemnosti k obci **Zichovec** (dříve velkostatek Budyně nad Ohří).

Tišťené patenty a nařízení Rakovnického krajského úřadu ve Slaném z let 1809–1829 jsou součástí archivního fondu Lobkovicové roudničtí – Velkostatek Roudnice nad Labem, 1561–1948 (1953).

Rozsáhlý archivní fond Lobkovicové roudničtí – rodinný archiv: Sběrka map, plánů, grafiky a fotografií (1518) 1620–1938 obsahuje některé materiály k naší sledované oblasti (**mapy Kladenska a Slánska, vyobrazení Slaného** apod.).

c) pobočka **Děčín VI – Podmokly**, Zbrojnická 14:

Na děčínské pobočce SOA v Litoměřicích nacházíme jednak písemnosti všech hlavních archivních kategorií (úřední knihy, spisy, účty) **ke Zlonicím** (Kinští) **ze 17.–20. století** a dále účetní materiál **k Hospozínu** (velkostatek Teplice Clary-Aldringenů).

2) **Státní okresní archiv (SOKA) Litoměřice** (se sídlem v Lovosicích):

V SOKA Litoměřice (Lovosice) je od roku 1981 deponována **tzv. Kniha starých ortelů z roku 1545**, jež je vlastně nejstarší městskou knihou roudnickou. Tato archiválie (úřední kniha) z oboru trestního práva se během 2. poloviny 16. století dostala do Velvar z Roudnice jako právní vzor. Ve Velvarech byly do ní zapisovány trestní případy projednávané velvarskou městskou radou, a tak **Ize tuto knihu označovat jako městskou knihu roudnicko-velvarskou**.²⁾

Na počátku 80. let našeho století (1981) byla tato archiválie Okresním archivem v Kladně předána do OA Litoměřice (Terezín).³⁾ Při předávacím aktu OA Kladno zastupoval jeho ředitel Stanislav Krajník a za ředitele OA Litoměřice dr. Jindřicha Tomase písemnost převzal autor tohoto příspěvku. Předání bylo vykonáno se souhlasem Archivní správy ministerstva vnitra ČSR v Praze. A tak se po čtyřech stoletích zmíněná městská kniha vrátila mezi písemnosti roudnické městské provenience, t. č. deponované v SOKA Litoměřice v Lovosicích (fond Archiv města Roudnice nad Labem – 16.–20. století).

Tolik tedy stručně o některých archivních pramenech k historii území dnešního kladenského okresu.

Poznámky:

1) Od r. 1994 vikariát litoměřický, diecéze litoměřická

- 2) Viz Haas, c. d. v seznamu použité literatury
- 3) Od r. 1995 sídlo SOKA Litoměřice je v Lovosicích

Prameny:

J. Emler, Decem registra censuum Bohemica compilata aetate bellum husiticum praecedente. – Deset urbářů českých z doby před válkami husitskými, Praha, ČSN, 1981, str. 4–10.
J. Emler, Diplomatař kláštera blahoslavené Panny Marie řeholních kanovníků řádu svatého Augustina v Roudnici, v: Zprávy Královské české společnosti nauk, Praha 1893, XVII, str. 1–60.
Podřipan a Říp, liberální noviny, vycházející v Roudnici nad Labem od r. 1870.
Podřipský kraj, regionální časopis v letech 1935–1941, vyd. Krajincké muzeum v Kralupech nad Vltavou, Dvořákovo muzeum tamtéž, Městské muzeum ve Velvarech a Podřipské muzeum Karla Rozuma v Roudnici nad Labem.

Použitá archivní pomůcky:

F. Čenský, J. Foltýn, P. Janoušek, Q. Kastner, J. Solská a V. Koháková, Soubor matrik Severočeského kraje, 1559–1900 (1949), díl I–II, inventář, SOA Litoměřice 1979.
J. Horký, J. Tomas a J. Zeman, Archiv města Roudnice nad Labem, 1576–1945 (1950), inventář, OA Litoměřice (Terezín), 1963–1970.
Kolektiv, Sběrka map, plánů a atlasů, od počátku 17. století, inventář, StA Litoměřice 1973.
J. Krivka, J. Hanzal, M. Košťál a J. Kynčil, Státní archiv v Litoměřicích – průvodce po archivních fondech, svazek 2, vyd. AS-MV Praha 1963.
J. Macek a kolektiv, Státní archiv v Litoměřicích – průvodce po archivních fondech, vyd. AS-MV Praha 1956.
A. Smolková, Velkostatek Roudnice nad Labem, inventář, StA Litoměřice – pobočka Žitenice 1973.

Literatura:

B. Franková, Sto let muzea ve Slaném, v: Kamenouhelné doly koncern Kladno – Historie a současnost 6/1986, str. 325–327.
A. Haas, Městské zřízení ve Velvarech před třicetiletou válkou, v: Středočeský sborník historický, Praha 1959, str. 5–41 a Praha 1969, str. násl., zejm. str. 17–18.
J. Horký, Správní vývoj roudnického okresu od roku 1848, strojopis, OA Roudnice nad Labem 1956.
V. Chaloupecký, O Řípu 1919.
Q. Kastner, Tzv. Roudnické právo, v: Kulturní měsíčník, vyd. Galerie výtvarného umění v Roudnici nad Labem, roč. XI, 1975, č. 9, str. 124–125.
Q. Kastner, Litoměřická právní oblast do počátku 17. století, v: Vlastivědný sborník Litoměřicko, vyd. Okresní muzeum Litoměřice, 1978, str. 67–84.
Q. Kastner, Z dějin muzejnictví v litoměřickém okrese, v: Kulturní listy litoměřického okresu (dále jen KLLO), vyd. Oblastní galerie výtvarného umění v Roudnici nad Labem, 1984, str. 28–29.
Q. Kastner, Nová expozice velvarského muzea, v: KLLO, 1985, str. 17–18.
Q. Kastner, Vztahy Podřipského muzea v Roudnici nad Labem k ostatním muzeím na Podřipsku, v: Vlast. sb. Litoměřicko, roč. XXI–XXII., 1985–1986, str. 161–166.
Q. Kastner, 100. výročí slánského muzea, v: KLLO, 1986, str. 23–24.
Q. Kastner, Nová publikace Kladensko, v: KLLO, 1986, str. 24.
S. Krajník a Z. Pospíšil, Kladensko, vyd. Středočeské nakladatelství a knihkupectví v Praze 1985, 225 stran.
K. Křesadlo, Správa a soudnictví ve Slaném v polovině 16. století, v: SSH, sv. 10, SOA Praha 1975, str. 173–182.
R. Nový, Studie o předhusitských urbářích I, v: Sborník historický 13, nakl. ČSAV Praha 1965, str. 5–64, zvl. str. 31–38 a str. 61.
F. Palacký, Popis Království českého, Praha 1848.
O. Špecinger, Dějiny Černuce, v: Kralupský vlastivědný sešit, č. 8–9, Praha 1957.
O. Špecinger, 500 let města Velvar. (Historie o ztracených tolarech), Velvary 1982.
O. Špecinger, Město Velvary. (Dějiny Velvar, Socialistické Velvary), Velvary 1982.
O. Špecinger, Sazená – velký příklad malé obce, v: KLLO, 1985, str. 18–20.

J. Štembera, Podřipsko, v: KLL0, 1983, str. 14–17.

J. Šťoviček, Slaný – město tradic a současnosti, vyd. MěstNV Slaný 1984.

J. Šťoviček, Lidové zvyky na Podřipsku, vyd. MěstNV v Roudnici nad Labem a Oblastní galerie výtvarného umění v Roudnici nad Labem.

OTAKAR ŠPECINGER

Z historie těžby uhlí na Kralupsku

Jen málokdo dnes ví, jak veliký byl v minulosti rozsah dobývání kamenného uhlí v dolním povodí Zákolanského a Knovízského potoka. Ve zdejší Otovické uhelné depresi, kde jsou už zásoby prakticky vyrubané, se vyskytovaly dvě kamenouhelné sloje – základní o mocnosti 1,5 až 2 m a hlavní sloj, mocná 4 až 9,5 m. Byly uloženy až 10 m nad sebou, s mírným klesáním k severu. Na jihovýchodní straně od Mikovic¹) až po Zákolany přitom tyto sloje ve značné míře vycházely na povrch.

V tomto prostoru se také rozvinula těžba, která byla jednou z prvních na celém pozdějším širokém Kladensku. I když lze v této studii vylíčit jenom zlomek toho, co by nás mohlo zajímat, podaří se snad alespoň zhruba načrtnout jednu z příčin hospodářského rozvoje severovýchodní části dnešního kladenského okresu – a přilehlého dolního Povltaví.

Počátky těžby

O stopách starého dolování u Mikovic se zmiňuje už zpráva v archivu panství Zvoleněves z roku 1688²). Po drobném selském dobývání, uskutečňovaném občas jednotlivci na vlastních pozemcích, pochází další archivní doklad z roku 1716. Tehdy dne 18. prosince podali Vilém z Glauchova a Bernard Bulla, dva pražští podnikatelé, žádost majitelce zvoleněveského dominia, aby jim dovolila pátrat na svých pozemcích po uhlí. Anna Marie Františka velkovévodkyně Toskánská³) souhlasila, ustavila odbornou komisi a pro případ nálezů uhlí určila jak povinnosti poddaných, tak i svobody a práva nově příchozích havířů.⁴)

Podnikatelé tehdy skutečně pátrali v údolích Zákolanského a Knovízského potoka, avšak objevili zatím jenom nevelké výskyty, a proto zřejmě prací brzo zanechali. Jelikož se však v první polovině 18. století dobývalo uhlí už na panství hrabat Martiniců u Smečna, ani zvoleněveské dominium nechtělo věc pustit ze zřetele a pátrání bylo patrně občas obnovováno. Záležitostí se zabýval zejména roku 1757 úředník Jan Hoser, který postupoval systematicky přes Olovnici k Mikovicím a na Otovice, kde narazil na větší výskyt uhlí. Povolal proto odněkud havíře, který však neuspokojivě kopal od července až do února následujícího roku, aniž by při nákladech přes 120 zl. vykázal odpovídající výsledky.

Zájem vrchnosti však neopadl. Od 1. července 1760 byl najat první známý havíř této oblasti – Josef Seifert, který začal kopat za 20 zl. roční mzdy. Nemałym úsilím byla vyhloubena v Otovicích první štola a několik menších šachet – a to na poli poddaných Ryšánka a Brtníka. Vrstva uhlí je v záznamech uváděna o síle 4 stop.⁵) A záhy tu pod dozorem uvedeného Josefa Seiferta⁶) jakožto štajgra pracovali havíři Matěj Plaček, Jindřich Čechl, Jan Seifert, Václav Rota, Tomáš Seifert, Josef Eichler, Matěj Růžek, František Peisl, Václav Jirkovský, Vojtěch Malý, Karel Dvořák, Vojtěch Bucheimbl a Vojtěch Fux. Důlním písařem byl ustanoven Augustin Trögner.⁷)

Práce těchto prvních zdejších horníků přinášela výsledky, takže už roku 1763 měly Otovice horní a dolní vrchnostenský důl – a mimoto začali znovu na svých pozemcích vyhledávat a rubat uhlí také někteří sedláci. V domácnostech se jím ovšem ještě téměř netopilo,⁸) odbyt směřoval hlavně na fary a zámky, ke kovářům apod. Avšak budoucí možnosti použití už vzbuzovaly pozornost. A tak začalo rozvíjet těžbu i sousední lobkovické nelahozeveské panství, jehož některé vsi tvořily dokonce enklávu ve zvoleněveské držbě.⁹) Např. už z roku 1764 pochází zpráva o stavbě havírny č. 29 v Minicích, v níž bydleli důlní dozorcí zdejší lobkovické uhelné těžby.¹⁰)

V Minicích byly záhy dvě vrchnostenské a šest selských šachet. Také hledání uhlí na zvoleněveském panství se brzy uskutečňovalo i v Mikovicích, Zeměchách a Lobči, takže těžba zvolna rostla, jak dokládají např. dochované účty z roku 1771. V té době pokrývaly doly vznikajícího Otovického revíru potřebu v kraji až po Prahu a Litoměřicko. Avšak na obzoru už byla i další těžba, neboť v roce 1772 objevili J. Oppl a V. Burgr uhlí u Vrapic, tj. na panství Buštěhrad, které mělo tytéž feudální držitele jako Zvoleněves.¹¹) Začínal první skutečný rozvoj těžby uhlí na dnešním Kladensku.

Růst Otovického revíru

Rozšiřování těžby uhlí v Otovicích a okolí vyvolala v široké míře v život rokem 1780 stavba pevnosti Terezín. Bylo pro ni potřeba mnoho vápna, které se ve zdejší krajině pálilo z místního vápence zejména v

prostoru Otovic, Holubic, a Trněného Újezda – přičemž topivem se nyní místo dřeva stalo uhlí. Toho ovšem bylo třeba v Terezíně také. Proto byl zřízen v Lobči na levém břehu Vltavy přístav, kam vápno i uhlí dovážely selské povozy – a kde byly všechny materiály překládány na loď.

Tato činnost zde nabyla největší intenzity v roce 1784, avšak trvala po celá osmdesátá léta, až do roku 1790. Vyžadovala organizaci a koordinaci. A tak státní úřady svěřily dozor nad dobýváním uhlí u Otovic i vápna v okolí této vsi Albrechtu ze Sterndahlu. Bydlel na faře v Kovárech a podléhali mu horní inspektor Hes a inženýři Herbingler a Gruber. Dopravu řídil výpravčí Císař se sídlem v Lobči. Už z tohoto obsazení můžeme soudit, že se jednalo o značný podnik – měřeno ovšem z hlediska tehdejší doby.¹²⁾

Roku 1783 byl v Příbrami zřízen horní soud I. stolice, jemuž měly na panstvích, která provozovala těžbu, podléhat tzv. horní substituce. Byly ihned ustanoveny jak ve Zvoleněvsi,¹³⁾ tak v Nelahozevsi. Pořádku v dolování bylo ostatně velmi potřeba, neboť se v krajině začalo opravdu bouřlivě rozvíjet. Počet šachet se množil, na podkladě nálezů uhlí bylo nutno přidělovat malé či velké dolové míry, vyznačované na mapách obdélníky. V terénu se pak objevovaly další odkryvy, vchody do šachet a haldy hlušín. Mezi Otovicemi a Blevicemi vznikl větší důl Alžběta, ale jinak tu bylo všude mnoho menších jam. V Otovicích a v dolní části Trněného Újezda postavila vrchnost řadu malých domků pro havíře. Podobně pak podporovalo těžbu nelahozeveské panství v Minicích a Lešanech.

Zajímavá je zpráva z roku 1784, kdy kvalitu otvovického uhlí posuzovala komise, k tomu účelu zvláště ustavená. Tvořili ji vybraní kovářští mistři z Litoměřic, Bohušovic, Otovic, Kralup a Mikovic.¹⁴⁾ V otvovickém uhlí vadilo tehdy množství prachu – na rozdíl od jakostnějšího uhlí, které se už těžilo nejenom u Buštěhradu, ale také v prostoru Podlešína, i když teprve krátce.

K roku 1791 byly předcházející intenzivní těžbou některé doly u Otovic už značně vyčerpány – a bylo nutno zakládat nové.¹⁵⁾ Tehdy vznikl zdejší důl Karel, pozdější celek Gotthard-Karel, dále pod Otovicemi k Mikovicím dobově významný důl Jan – a např. také šachta Antonín mezi Kováry a Zákolany. Koncem 18. století pak začali Lobkovicové s těžbou uhlí v Kamenném Mostě. Z několika otevřených jam a chodeb nabyla tam záhy největšího významu Barbora, ale kromě vrchnosti i zde potom až do poloviny následujícího věku kopali leckde uhlí také jednotliví obyvatelé.

Jak tyto někdejší doly vypadaly? Část byla, jak už uvedeno, povrchových – a jen na některých svazích a návrších byly hloubeny delší šachty. Svítalo se v nich tak, že každý havíř měl trakař (kolečko) a na něm v jakési lampičce anebo pouze kouskem jílu upevněnou svíčku. Pracovalo se lopatami a krumpáči – a to 12 hodin denně za 15–24 krejcarů mzdy. Jen u větších šachet (Podlešín, Lešany) byly později instalovány vrátky. Většina chodeb vyžadovala důkladnou výdřevu, což práci komplikovalo a zdražovalo.¹⁶⁾

Těžbou pro terezínskou pevnost, jak už řečeno, se ovšem některé doly vyčerpaly – a jednostranné odbytové zaměření spolu se slabší kvalitou otvovického uhlí způsobilo, že v devadesátých letech zdejší těžba značně stagnovala. Např. roku 1786 obnášela v buštěhradském revíru téměř 52 tisíc strychů,¹⁷⁾ kdežto v prostoru Otovic jenom kolem 10 až 11 tisíc strychů ročně. Objevovaly se však další šachty. Jejich zakládání znovu podporovali Lobkovicové, na jejichž pozemcích v Nelahozevsi získala v letech 1812, 1818 a 1820 několik dolových měř pražská tiskařská a nakladatelská firma E. Beaufort. Ta potom až do poloviny 19. století provozovala značně intenzivní těžbu v šachtách při levém břehu Vltavy a směrem k Lešanům.¹⁸⁾

Vrcholný rozvoj

I když těžba z osmdesátých let 18. věku zřejmě značně kulminovala, vrcholu svého rozvoje dosáhl otvovický revír až kolem poloviny následujícího 19. století. Podle údaje z roku 1819 pracovalo u nás celkem 1762 havířů, z toho 141 u Buštěhradu (hlavně Vrapice) – a 131 v prostoru Otovic a Podlešína. Z pozdější doby nemáme sice celkové údaje, avšak víme, že na zvoleněveském panství bylo k roku 1840 evidováno 319 havířů, kteří ovšem z velké části pracovali v šachtách jenom v zimní sezóně, zatímco v létě je živilo zemědělství a různá řemesla. Dále zde bylo 5 štajgrů a 2 předáci – a celé této vrchnostenské činnosti stáli v čele 4 úředníci (perkmistr, šichtmistr a 2 další). Mimoto dolovali jednotlivci na svých různých drobných šachtách, nezahrnuti jsou pak havíři z lobkovického dominia.¹⁹⁾

Pokud jde o množství vytěženého uhlí, solidní odhady provedené pro celou otvo vickou pánev jsou dány těmito čísly ve vídeňských centech:²⁰⁾ roku 1819 – 103 tisíc v. c., roku 1831 – 157 tisíc v. c., roku 1841 – 179 tisíc v. c., roku 1848 – 469 tisíc v. c., roku 1858 – 493 tisíc v. c., roku 1874 – 107 tisíc v. c., roku 1902 – 95 tisíc v. c. Vyplývá z toho, že největší kulminace těžby nastala v otvovickém revíru roku 1858.

Porovnáme-li zdejší dolování s touto činností v celé středočeské uhelné oblasti, pak zjišťujeme, že k roku 1831, kdy otvovická těžba představovala jenom necelou třetinu nejvyššího ročního výtěžku, reprezentovalo toto číslo plných 20,3 % veškeré uhelné těžby ve středních Čechách. Naproti tomu do roku 1902 klesl tento podíl už jenom na pouhých 0,4 %, a to nejenom nižšími výsledky v Otovicích a okolí, ale především také pronikavým růstem těžby kamenného uhlí v celé Kladensko-rakovnicko-slánské oblasti.²¹⁾

Vyznat se dnes ve struktuře Otvovického revíru, tedy v názvech a poloze jednotlivých šachet z poloviny

19. století, je už zcela nemožné. Důlní mapy se v úplnosti nedochovaly, přičemž mnohé šachty měly tři až pět patronů, tj. názvů současně²²), a ty se dokonce v průběhu doby, např. při změnách majitelů, někdy dál měnily. Neplatí to ovšem všeobecně. Např. u Nelahozevsi je známa poloha dolu Beaufort (při řece nad severním koncem železničních tunelů), kdežto tehdejší šachtice Ferdinand, Kunstschacht a Jan Nepomucký nelze zatím lokalizovat; nezbyly doklady ani pozůstatky.

Dolování při Zákolanském a Knovízském potoce podnítilo také vznik prvních zdejších průmyslových výrobních závodů, který odebíral uhlí přímo v regionu, byla otvovická sklárna – ačkoliv v době svého založení ještě neměla plně průmyslový charakter. Původně koncem 18. století vznikla nad Otovicemi směrem k Trněnému Újezdu huť Marienheim, kam se muselo uhlí pracně donášet v nůších. Proto byla později opuštěna.²³) Mezitím však začátkem následujícího věku došlo v údolí, v místě zvaném Dubodol, přímo u stejnojmenné šachtice k postavení nové, lepší sklářské pece, postupně dále rozšiřované.²⁴) Jelikož pak uhlí z otvovické pánve obsahovalo značné množství kyzu, byla počátkem 19. století zřízena v Mikovicích výroba vitriolu a zčásti i kyseliny sírové, která trvala asi do roku 1840.²⁵)

Jako jedno z mezních dat si zde připomeňme rok 1846 v tom smyslu, že tehdy objevil Jan Váňa uhlí přímo u Kladna. V té době se už vyměňovala parní železniční trať od Prahy k Drážďanům – a její následující budování až do roku 1851 odvedlo část havířů ke stavbě tunelů u Nelahozevsi apod. Těžbu na některých dolech Otvovického revíru ochromovaly v první polovině 19. století také rozsáhlé podzemní požáry, které se objevovaly od roku 1808 a počínaje rokem 1822 zasáhly velmi vážně 5 privátních šachet, kde proti nim marně těžaři bojovali až téměř do roku 1840.²⁶) Jako první známý obchodník uhlím se v kraji od roku 1830 objevil Antonín Kindl v Otovicích.²⁷) V první polovině 19. století se už dodávalo uhlí z Otovicka nejenom do dalekého okolí a Prahy pro domácnosti, ale i vznikajícím průmyslovým závodům, např. cukrovarům, cihelnám apod.

V letech 1830 až 1840 bylo vykazováno v Otovicích 8 vrchnostenských a 28 privátních dolů – skutečně činných. Na katastru Mikovic to bylo 15 šachet většinou soukromých, v Zeměchách 2 privátní štolky a po 1 v Lobči a Neuměřicích. Tato čísla se proměňovala, jak byly některé jámy přechodně nebo trvale opuštěny – a jiné opět obnovovány či zakládány. Kromě jednotlivců se pro tuto činnost ustavovala několikačlenná podnikatelská těžařstva – 4 v Otovicích, 2 v Minicích apod.²⁸)

Dopravou vytěženého uhlí se v krajině velmi poškozovaly cesty. Proto bylo roku 1839 stanoveno vybírat příplatek ve výši 1 krejcaru ke každému strychu prodávaného uhlí, z čehož pak byly vylepšeny cesty mezi Otovicemi, Zákolany, Holubicemi a Minicemi. Podle kronikářských zpráv to však příliš nepomáhalo.²⁹)

Zajímavý obraz o těžbě podávají také čísla dochovaná z roku 1839.³⁰) Týkají se pouze poměrů na panství Zvoleněves (tj. bez buštěhradských, lobkovických a dalších šachet). Podle těchto údajů se tehdy v Otovicích a Mikovicích vytěžilo 10 741 strychů uhlí ve vrchnostenských – a 49 814 v privátních ceších. U Lobče činila těžba 1884 strychů a u Zeměch 318 strychů, vesměs privátně. Jakostnějšího uhlí z Podlešína získala vrchnost 12 981 strychů a soukromníci 4384 strychů. Z celkově uváděné těžby na těchto místech ve výši 80 123 strychů připadá tudíž zhruba jen 30 % na vrchnost – a zbytek na privátní jámy, což ukazuje na všeobecný růst podnikavosti v těchto dobách, ale zároveň stagnaci u panství.

Pozoruhodné pak je i porovnání této těžby s rokem 1817, kdy bylo v rámci zvoleněveského dominia vyrubáno údajně 150 222 strychů uhlí.³¹) Znamenalo by to pokles téměř na polovinu, což je v rozporu s výše uvedenými kvalifikovanými odhady celkové těžby Otvovického revíru. Avšak obojí čísla jsou zřejmě dosti věrohodná. Zatímco těžba v prostoru dolních toků Zákolanského a Knovízského potoka až přes polovinu 19. století stále ještě značně rostla, na území zvoleněveského panství (patrně i kvůli vyčerpání během stavby Tereziána) se naopak snižovala.³²)

Zánik Otvovického revíru

Roku 1851 byla uvedena do trvalého provozu železniční trať od Prahy k Drážďanům – a během tří desetiletí potom vznikla křižovatka v Kralupech nad Vltavou, které rychle vyrůstaly v nové průmyslové středisko.³³) Ještě mnohem větší rozmach prožívalo Kladno – a hospodářsky se intenzivně rozvíjel i Slaný.

Život krajiny procházel značnými změnami. Pro uhelnou těžbu zde pak mělo největší význam otevření Buštěhradské, tzv. uhelné dráhy od Kladna ke Kralupům nad Vltavou v roce 1856. To umožnilo vývoz kladenského uhlí po železnici (a prostřednictvím kralupského překladiště i po vodě) do velkých vzdáleností³⁴), přičemž pronikavý růst jeho těžby umožňoval široký rozvoj průmyslu. Zároveň tím však byla ochromována těžba daleko méně kvalitního uhlí v prostoru Otovic, ale i v údolí Knovízského potoka, které rovněž záhy získalo železniční spojení.³⁵)

Přestože v celkové těžbě a odbytu uhlí z Otvovického revíru došlo od konce padesátých let 19. století k trvalému a výraznému poklesu, neprojevovala se tato situace všude a vždycky stejně. Některé šachty, např. u Nelahozevsi a Kamenného Mostu, tehdy rychle zanikly. Jiné se snažily udržet a prodávaly uhlí za nejnižší možné ceny v bližším okolí. To ovšem vedlo k ještě větší proletarizaci zdejších havířů, než jaká panovala v

nových, větších dolech na Kladensku a Slánsku. Také na bezpečnost práce se v šachtách kolem Zákolanského a Knovízského potoka dbalo stále méně. Množily se tu těžké i smrtelné úrazy, což vyvrcholilo roku 1855, kdy v jednom z mikovických dolů zahynuli zadušením plynem společně Josef Karlík a bratři Václav a Josef Osmíkové.³⁶⁾

Zároveň se však v krajině pátralo po dalších možnostech uhelné těžby. V letech 1851 až 1853 vrtal u Mikovic známý důlní znalec Josef Váňa.³⁷⁾ Už roku 1847 se pak začalo s hledáním uhlí ve Velvarech. Kupec Kolman dal kopat u Podhorního mlýna, avšak do podnikání se nepustil. Zprávy o zdejších výskytu kamenného uhlí však přilákaly do Velvar Angličana jménem George Carne, který bydlel v domě č. 65 v Pražské ulici a získal několik důlních měr severně od města. Zbudoval tady důl Beattie, přičemž uhlí bylo nalezeno v hloubce 35 a 73 m. Podnikatel se však zadlužil a šachtu nakonec opustil. Předtím dokonce prodal v Londýně akcie tohoto velvarského dolu – a když jejich držitelé do města přijeli, byly jim ukázány haldy uhlí, dopraveného sem od Slaného. Vlastní zdejší těžba se však nikdy nerozvinula, a roku 1865 koupil objekty dolu i s kotelnou a vysokým komínem Karl Boehringer, který tu vybudoval chemickou továrnu.³⁸⁾

Hledání výskytu uhlí však pokračovalo i jinde. Otvovické doly Jan, Lucie, Josef a Čtrnácti pomocníků získala Privátní rakousko-uherská společnost státních drah, které patřil i Kolečský důl v Mozolíně. Protože v nich už bylo málo uhlí, společnost prováděla zejména kolem přelomu století zkušební vrty v Blevicích, Kolči, Lešanech, Lobči, Nelahozevsi, Slatině i Otvovicích. Největší hloubky bylo přitom dosaženo v Lobči – 552,7 m. Obdobně zde pátraly další společnosti po výskytu uhelných slojí v Zeměchách, Mikovicích a Lobči.³⁹⁾ Výsledky však, s výjimkou Otvovic, nevedly tehdy k dalšímu skutečnému rubání, ačkoliv vrstvy uhlí byly objeveny zpravidla v hloubce jen několika desítek metrů – a v dosti značné mocnosti. Rozhodovala však jejich nevelká kvalita.

Přesto byly hloubeny některé nové šachty. Z nich je nutno uvést zejména důl Felix v Zákolanech-Otvovicích, který byl zřízen roku 1889. Náležel nejprve J. Viktorinovi z Mělníka a J. Černému ze Zákolan – a měl 2 rovnoběžné šachtice. Roku 1907 důl velmi nedbale provozovali společníci Foltýn a Fencel z Prahy. Za nich došlo koncem září k provalu spodních vod, čímž byla šesti havířům odříznuta cesta na povrch. Nedostatek spolehlivých důlních map způsobil, že nebylo možno se k nešťastníkům prokopat. K odčerpání vody bylo shromážděno několik strojů, avšak boj o záchranu zaživa pohřbených mužů trval 7 dní a 9 hodin. Teprve pak bylo vytaženo pět mrtvých těl a jeden ještě žijící horník, který však navzdory úsilí několika čekajících lékařů zakrátko rovněž skončil. Zadušením tak zahynuli havíři František Salaba, Jan Machalický, František Vojtěch, Karel Müller, Bohumil Mencil – a naposledy i Josef Kolařík, ačkoliv téměř dokázal přežít.⁴⁰⁾

Rozhořčení proti provozovatelům těžby bylo tehdy v kraji mimořádně veliké. Na dole se ovšem pracovalo dál, byl zabezpečen větracími šachtami apod., avšak v roce 1911 byl zastaven. To už těžba v Otvovickém revíru opravdu poklesla na minimum. Po uhlí se ale pátralo až v Sazené i jinde, např. zejména v prostoru mezi Slatinou a Zvoleněvsí – a to s nadějnými výsledky.

Do těžby se však pro větší hloubky a nevhodnou jakost stále nikdo nepouštěl. Přetrvávalo pouze drobné rubání na nejrůznějších místech – např. na jámách Žofie, Marie, Baptista, Jan a Josefina v Zeměchách, v Mikovicích na Jakubu, Janu Křtiteli, Albertu, Bedřichu či Blažejí – apod. Určité oživení těžby přinesla někde až první světová válka, např. roku 1917 v Kamenném Mostě; mělo to však pouze lokální význam.⁴¹⁾

Po vzniku Československé republiky těžba v Otvovickém revíru prakticky vůbec přestala. Roku 1921 došlo k pokusům o její obnovu ve Velvarech, znovu bylo hledáno uhlí i v Sazené. Avšak roku 1930 nepracoval v Otvovickém revíru už ani jediný malý privátní důl. Statisticky pak byly v celostátních přehledech vykazovány šachty Amalie I. a II. v Kamenném Mostě, Dubodol v Otvovicích, František de Paula v Otvovicích a Ferdinand v Minicích – a to jako cechy mimo provoz, schopné však obnovy kutání.⁴²⁾

K poslednímu znovuoživení pak přispěla druhá světová válka. Na jejím počátku byla rozvinuta těžba na dole František v Otvovicích (bývalý František de Paula), kde roku 1943 pracovalo např. až 140 lidí. Provozovatelem byla Pražská železářská společnost v Kladně. Krátce předtím pak byla otevřena jáma Bohemia v Minicích, která měla zjara 1843 pouhých 35 lidí a tento stav téměř nepřekračovala. Náležela ing. J. Kolářovi a v posledních měsících války se stala útočištěm mnoha uprchlíků z fašistických pochodů smrti.

Tento malý důl brzy po válce zanikl.⁴³⁾ Důl František však po znárodnění pracoval ještě až do padesátých let, i když pouze se 30 až 50 zaměstnanci.⁴⁴⁾ Když jeho činnost končila, byl otevřen důl Jan v Otvovicích, který měl železniční vlečku a kde dosti intenzivní těžba trvala až po rok 1965. Tehdy byl i tento poslední činný důl Otvovické pánve definitivně uzavřen – a jeho povrchové objekty se staly součástí nově zřízeného skladu distribučního podniku Rempu.

Přestože známost Otvovického revíru postupně a natrvalo pohasla, je možno ji dodnes – a nejenom u

této poslední šachty – dobře vystopovat. V Zákolanech, Otovicích, v minickém háji, nad nádražím v Mikovicích, u velvarské silnice naproti Zeměchám, nad tunely v Nelahozevsi i jinde můžeme ještě nalézt haldy hlušin (často i s otisky pravěkého rostlinstva), zavalené vchody šachet, zbytky „cáchoven“ a jiných budov – atd. Vila Beufort při známé Dvořákově stezce z Kralup nad Vltavou do Nelahozevsi, někdejší správní objekt těžářské firmy, byla zbořena teprve v roce 1988. Ovšem jen málokdo si uvědomí, jaký byl skutečný dobový rozsah a význam zdejší těžby – a že tato činnost trvala více než dvě stě let.

Ano – Otvovická pánev definitivně ztichla. Avšak okolí Knovízského a Zákolanského potoka je ve svém podzemí protkáno nespočetným množstvím zavalujících se chodeb, kde jsou pohřbeny desítky kilometrů výdřev, starodávné haš ple, vozíky a kolečka i další havířské nářadí. Tohle tajemství zdejšího regionu, které kdysi poskytovalo obživu našim předkům, láká dnes především mládež při jejich dobrodružných výpravách. Ale žádná šachta vás už nepustí dovnitř, aby vyprávěla o těžkém životě lidí, kteří ji kdysi zbudovali a vyrubali. Tomu, za jakých podmínek se tu v minulosti pracovalo, by už dnes jen málokdo uvěřil!

Poznámky:

- 1) Dříve samostatné Mikovice, právě tak jako v dalším textu vícekrát uváděné Minice a Lobeč jsou místními částmi Kralup nad Vltavou.
- 2) V. Polach, Geologické zajímavosti kladensko-rakovnického uhelného ložiska, in: Kamenouhelný revír Kladno – Historie a současnost, Kladno, 1981.
- 3) Žila v letech 1672–1741 hlavně na Zákupech. Stručný životopis viz O. Špecinger, Barvy staletí, Kralupy nad Vltavou, 1982.
- 4) J. Nádvorník, Otovice, Kralupy nad Vltavou, 1946.
- 5) Tehdejší stopa = cca 0,3 m.
- 6) Josef Seifert zemřel roku 1795 v Otovicích údajně jako osmdesátipětiletý; nesprávně bývá někdy uváděn jako Tomáš Seifert, což byl jiný havíř.
- 7) Viz pozn. č. 4.
- 8) Bylo nutno předělávat nejen topeniště, ale také lámat nedůvěru lidí. V krajině svého času nejpokrokovější osobnost, pozdější rychtář Antonín Slabý (1778–1853), začal topit v Kralupech uhlím roku 1800 – a teprve potom se tento způsob ve vesnických domácnostech dolního Povltaví rychle ujímal.
- 9) K panství Zvoleněves náležely vsi: Blevice, Bučina, část Dolan, Ješín, Lobeč, Mikovice, Miletice, Olovnice, Otovice, Podlešín, Slatina, Zeměchy, Zvoleněves a část Trněného Újezdu – kromě drobnějších držeb. Enklávou proto byly lobkovické Minice a Kamenný Most, spravované z Nelahozevsi.
- 10) Viz pozn. č. 4. Havířna sloužila svému účelu do druhé čtvrtiny 19. století a zbořena byla roku 1930.
- 11) J. Nádvorník. Počátky dobývání uhlí na Kladensku, in: Výroční zpráva družstva Svěpomoc, Kralupy nad Vltavou, 1936.
- 12) Viz pozn. č. 4. – Přístaviště v Lobči sloužilo od těch dob až do poloviny 19. století vývozu čerstvého i sušeného ovoce z Velvarska a Slánska.
- 13) K panství Zvoleněves patřila jen nejspodnější část Trněného Újezda, kde u některých domků při silnici lze ještě rozeznat jednoduchou původní strukturu havířských stavení z přelomu 18. a 19. století.
- 14) Viz pozn. č. 4.
- 15) Viz dolní mapa Otvovického revíru ve sbírce v Hofkammerarchivu ve Vídni, uváděná J. Majerem v Dějinách věd a techniky, roč. 70, č. 3.
- 16) L. Kárníková, Vývoj uhelného průmyslu v českých zemích do r. 1880, Praha, 1961. Kromě celkových charakteristik pracovních způsobů a sociálních poměrů je zde též na str. 90 uvedena petice havířů z dolu Karel ke zvoleněveské vrchnosti z 19. února 1792 ve mzdových záležitostech, pozoruhodně formulovaná („... nikdy by se neopovážili..., kdyby je k tomu nedohánělo ono postavení, ve kterém teď jsou ...“).
- 17) Strych = cca 93 litru, tj. asi 120 kg černého otvovického uhlí
- 18) Kolektiv, Rodiště Antonína Dvořáka Nelahozeves, tamtéž, 1941.
- 19) R. Rosenblüh, Die Grossherrzogliche Toskanasche Herrschaft Swoleniowes, Praha, 1840.
- 20) vídeňský cent = 56 kg.
- 21) Viz pozn. č. 16.
- 22) Viz pozn. č. 19.
- 23) Zbytky zdí se v polích dodnes uchovaly. Při huti v mládí žila a např. na nošení uhlí vzpomíná ve svém známém díle Paměti babičky Kavalírové matka básničky Anny Sázavské.
- 24) Vznik Mariiny huti je kladen některými badateli do konce 18. století, jinými do roku 1802 – a přestala pracovat asi v roce 1828. Dubodolská huť měla být založena někdy mezi lety 1802 až 1815 a pracuje, pochopitelně v jiném a širším rozsahu, v Otovicích dodnes.

- 25) Pražský majitel Kristián Hořitzer zemřel roku 1836. Výroba dala název dnešnímu Růžovému údolí v Mikovicích.
- 26) Viz pozn. č. 19.
- 27) Viz pozn. č. 4.
- 28) A. Mayová, Průvodce výstavou Dějiny dolování v okolí Slaného, Kladno, 1989.
- 29) Viz pozn. č. 4.
- 30) Viz pozn. č. 19.
- 31) Tamtéž.
- 32) Jinak výtečné práce J. Nádvořníka, viz výše, obsahují v tomto směru nesprávné hodnocení, neboť měl pro Otovickou pánev k dispozici pouze údaje z archivu panství Zvoleněves.
- 33) O. Špecinger, Kralupy nad Vltavou, Praha, 1965. – Po staletí nepatrná obec se stala roku 1881 městysem, v roce 1902 městem a roku 1913 sídlem kralupského okresu.
- 34) Hráz tohoto překladiště, z níž se vagóny vysypávaly do lodí, zůstala v Kralupech nad Vltavou při rozhraní Rybovy a Libušiny ulice dodnes zčásti zachována.
- 35) Železnice od Prahy přes Podlešín ke Slanému a Mostu byla vybudována k roku 1873. Dráha údolím Knovízského potoka od Kralup nad Vltavou k Podlešínu a dál k Vinařicím vznikla roku 1883.
- 36) J. Nádvořník, Mikovice, in: Výroční zpráva družstva Svěpomoc, Kralupy nad Vltavou, 1931.
- 37) Pamětní kniha farního úřadu v Zeměchách, díl I.
- 38) A. Otta, Průmysl ve Velvarech, in: 50 let Městské spořitelny ve Velvarech, tamtéž, 1941. – Dnes závod k. p. Spolana.
- 39) Z nich zejména Báňská akciová společnost Humboldt plánovala a připravovala otevření dolů kolem Kralup nad Vltavou, avšak posléze k tomu nedošlo.
- 40) Tento Josef Kolařík poslal 15. října 1900 z dolu Felix stížnost k hornímu úřadu, tehdy ve Slaném, kde zajímavě vypisuje pracovní poměry. Uvádí to František J. Rež v jedné ze svých rukopisných studií, které jsou uloženy v Národním technickém muzeu a povětšinou také v OA Mělník, pobočka Kralupy nad Vltavou (zde pod č. SB P 10).
- 41) O. Špecinger, Kamenný Most a Neuměřice, tamtéž, 1988.
- 42) Statistická příručka ČSR za rok 1930.
- 43) V lese po pravé straně silnice od Minic k Otovovicím dochovány pozůstatky tohoto dolu, značně ještě zřetelné.
- 44) Rozsáhlé zarostlé haldy hlušin po tomto dole jsou mezi Minickou skálou a severním okrajem Otovic, vpravo od silnice.
- 45) Zčásti rozvezené haldy hlušin vedle původní budovy tohoto dolu se vyznačují mimořádným množstvím paleobotanických pozůstatků.
- 46) V poznámkách citovaný autor Julius Nádvořník (nar. 7. prosince 1875 v Ratěnicích u Poděbrad, zem. 14. ledna 1942 v Praze) žil tři desítky let v Kralupech nad Vltavou jako katecheta a zabýval se zdejší regionální historií. – Celkově čerpal pisatel této studie četné poznatky také z prací Františka J. Reže (nar. 5. listopadu 1888 ve Pcherách, zem. 5. října 1969 ve Vinařicích), který v letech 1952 až 1957 zpracoval celkem 176 různých vzpomínkových, zčásti i badatelsky doložených prací z historie širšího Kladenska – viz též pozn. č. 40.

JAN ŠTOVÍČEK

Lidové kalendáře do roku 1848 ze Slánska

Kalendáře byly na Slánsku jednou z nejrozšířenějších knížek lidového čtení. Zachovala se jich jen nepatrná část, ba jsou roztroušeny v několika fondech. Dokonce jsou roztrženy celky, které původně náležely k sobě, avšak pro poznání jejich úlohy v primárním prostředí uživatele je nutné tyto celky rekonstruovat a posuzovat je komplexně.

Většina kalendářů ze Slánska, uložených v muzejních a archivních fondech, geneticky souvisí s Národopisnou výstavou československou konanou v Praze r. 1895, která byla mohutným impulsem k záchraně památek lidové kultury na Slánsku a jež značně obohatila sbírkový fond zdejších muzeí. Kalendáře byly na Národopisné výstavě československé představeny v oboru pro lidová podání a lidovou literaturu, který si jejich sběr vytkl za cíl, a to v rámci sběru lidové literatury.¹⁾ V reprezentační publikaci o výstavě, redigované F. A. Šubertem, jim věnovala pozornost v pojednání „Co lid píše, čte a vypravuje“ M. Matějková.²⁾

Podle pokynů daných hlavním výběrem výstavy byly v regionech sbírány spolu s dalšími druhy lidové

literatury též kalendáře, objevena jejich hodnota národopisného pramene, a tak zachráněny – podobně jako další doklady lidové kultury – pro budoucnost. Národopisné výstavě československé vděčí za svou existenci též poměrně slušný soubor kalendářů ze Slánska. V tomto příspěvku se zaměřuji jen na starší periodu – kalendáře z údobí feudalismu, zatímco mnohem bohatší fondy z 2. poloviny 19. století – 1. poloviny 20. století ponechávám stranou. Bohatství fondů kalendářů pocházejících ze Slánska převyšuje zvláště ve starším údobí okolní regiony, takže si zasluhuje pozornost.

Největším fondem kalendářů pocházejících ze Slánska a tam užívaných je sbírka kalendářů Vlastivědného muzea ve Slaném, která pro údobí 17. – 1. poloviny 19. století čítá přes 40 kusů. Muzeum ve Slaném je též v oblasti nejstarším a největším. Bylo založeno jako městské muzeum vlastivědného typu, zaměřující se na podání vlastivědného obrazu vývoje Slánska, a to v roce 1885 z popudu literárního odboru Občanské besedy, hlavně z iniciativy učitele a kulturního pracovníka Václava Štecha, pozdějšího spisovatele a divadelního ředitele.³) Slánské muzeum řídil Musejní sbor a později Musejní spolek založený roku 1891 (od roku 1898 Musejní a literární spolek Palacký), který jmenoval kustoda muzea; prvním kustodem (do r. 1894) byl Václav Štech. Toto muzeum – jakož i ostatní později vzniklá muzea v regionu – nebylo personálně obsazeno a bylo spravováno dobrovolnými pracovníky, hlavně z řad učitelstva měšťanských škol, ba dlouho (až do r. 1941) nemělo vlastní budovu a živořilo v nevhodných prostorách. Přesto slánské muzeum v obtížných podmínkách (stálým pracovníkem obsazeno až v roce 1957) dokázalo nashromáždit značné množství sbírkových předmětů a soustředit bohatý knižní fond a dokladový materiál ke sbírkám. Největším přínosem byly přitom dary ze sběrů pro Národopisnou výstavu československou.

Národopisné výstavě československé v Praze roku 1895 předcházela sběratelská, dokumentační a organizačně-výstavní činnost v regionech v letech 1891–1895. Pro Slánsko znamenala skutečně systematicky vedenou akci, která později svým rozsahem zde již nenašla obdobu. Sběr a dokumentaci řídil a prováděl Odbor národopisné výstavy pro okres slánský, který se ustanovil v únoru až březnu 1892 a pracoval až do roku 1896.⁴) Jeho činnost, rozdělená do pěti sekcí, se zaměřila na získání dokladů k materiální i duchovní kultuře lidu. Odbor pracoval mimo půdu muzea, ale v jeho výboru byli zastoupeni členové muzejního spolku (zvláště V. Štech, A. Ctibor, A. Maysl ml. aj.), takže spolupráce byla takto zaručena a zabezpečovala možnost snadno získat některé předměty po skončení výstavy pro muzeum. Sebraný materiál byl veřejnosti prezentován na okresní národopisné výstavě v Slaném v září 1894. V oddíle věnovaném lidové literatuře byla prezentována též kolekce kalendářů sahající od roku 1681 do roku 1879. Vybraný a doplněný materiál – včetně vybraných předmětů z farního odboru v Kolči, který se představil též na okresní výstavě vedle své výstavy vlastní⁵) – byl v roce 1895 převezen do Prahy na Národopisnou výstavu československou, kde slánský okres měl vlastní expozici. V ní byla opět představena též lidová literatura za Slánska; z lidového písemnictví zde byla vystavena zvláště kronika Martina V. Cífký ze Třebíze, zápis na živnost a jeho poslední vůle. Lidovou četbu zastupovaly především právě kalendáře; nejstarším byl kalendář svatováclavský z roku 1726; kalendář z roku 1651 zde již nebyl. Řada kalendářů byla opatřena rukopisnými zápisy; z nich vynikala zvláště „paměť roboty r. 1847“⁶). Po skončení výstavy část sbírek předali původní majitelé nově založenému Národopisnému muzeu československému v Praze, část se dostala do regionálních muzeí a některé předměty si majitelé ponechali. Bylo tomu tak i na Slánsku.

Seznam předmětů ze slánského odboru určených pro Národopisnou výstavu československou se zachoval; v něm byly zapsány též kalendáře. Ve zprávě o okresní výstavě byl jako nejstarší kalendář uváděn kalendář z roku 1651; byl jím zřejmě Hospodářský a kancelářský kalendář Jana J. Geblera na rok 1652, provenienčně se však vymykající Slánsku, neboť přísluší Rakovníku; byl opatřen iluminací a dedikací rakovnického kantora Jana Kubína rakovnické městské radě⁷); zastupoval zde takto typ kalendářů, které se ze Slaného zřejmě nezachovaly⁸). Vzhledem k odlišné provenienci nebyl potom asi zahrnut na pražskou Národopisnou výstavu československou.

Druhým nejstarším kalendářem byl „Nový titulární kalendář ke cti sv. Václava...“ na rok 1726 z majetku Karla Kučery z Bilichova⁹). Nejpočetnějším byl soubor kalendářů z majetku selského rodu Cífků z Třebíze v počtu 25 kusů, a to většinou hospodářských kalendářů 1. poloviny 19. století¹⁰). Mimoto se sem dostala řada převážně hospodářských kalendářů 1. poloviny 19. století od dalších majitelů, většinou sedláků ze Slánska: Kalendář hospodářský na rok 1817 od p. Vršníka z Břešťan, též titul na rok 1829 od p. Lukáše z Řisut, Všeobecný domácí a hospodářský kalendář na rok 1834 od p. Kříže z Lán a pravděpodobně kalendáře další. Městské prostředí Slaného bylo zastoupeno Fischerovým kalendářem na rok 1787 od učitele Wernera ze Slaného a posléze několika kalendářů z majetku Františka Durase, jednoho z organizátorů výstavy, zvláště Stoletý kalendář z roku 1797 a 1800. Mohl tu být i některý kalendář kupeckého patricijského rodu Nedvědů, než v seznamu předmětů pro Národopisnou výstavu československou tyto nebyly.

Uvedené kalendáře se krátce po skončení výstavy (či o něco později) podařilo získat pro slánské muzeum.¹¹) Přitom byl získán ještě svatováclavský kalendář na rok 1725 ze souboru Homolků z Blevic,

dále Fischerův hospodářský kalendář na rok 1787 a 1788 a Kalendář hospodářský na rok 1817.12) Největším a nejvýznamnějším přírůstkem ze sběrů pro Národopisnou výstavu československou byl ovšem uvedený soubor Cífkův.

Z pozdějších přírůstků kalendářů v slánském muzeu byl nejvýznamnější soubor kalendářů ze zrušeného muzea ve Zvoleněvsi. Toto muzeum vzniklo krátce po roce 1896 sloučením likvidovaných sbírek muzejního odboru spolku Kaplíř z Kolče, v jehož čele stál Václav Švarc z Kolče, se sbírkami amatérského archeologa Václava Schmidta, úředníka cukrovaru ve Zvoleněvsi. Toto drobné muzeum, jež se zaměřovalo na Podbudečsko a bylo orientováno hlavně na záchranu archeologických památek na Budči a v jejím okolí, se rovněž dlouho neudrželo; ve 30. letech likvidovalo a jeho sbírky většinou převzalo slánské muzeum, a to k 1. 1. 1939. Inventář zvoleněvského muzea se však ztratil; zůstalo jen původní číslování na předmětech. Dodatečný inventář, který byl pořízen po převodu sbírek do slánského muzea, je pouhým soupisem předmětů bez bližšího provenienčního označení. Rekonstrukce provenienčních údajů u kalendářů z bývalého zvoleněvského muzea je nemožná; původní majitel se do nich nezapsal, není znám ani dárcé. Jedině na základě rukopisných zápisů v kalendářích lze usuzovat, že pocházejí od 1–2 selských rodů, a to nejspíše ze vsí náležejících zlonickému panství (Luníkov a okolí). Ze zvoleněvského fondu bylo získáno celkem 7 kalendářů z 1. poloviny 19. století: Kalendář hospodářský na r. 1834 (1 ks), Litoměřický kalendář z let 1838–1840 (5 kusů) a Pražský všeobecný kalendář z let 1835–1847 (3 kusy).

Se zvoleněvskou kolekcí geneticky souvisel přírůstek několika kalendářů z 50.–70. let 19. století, získaný z pozůstalosti Václava Švarce v r. 1940 darem od jeho synů.13) Mezi nimi byl Pražský všeobecný kalendář na rok 1851, ostatní byly mnohem mladší.14)

Několik kalendářů hospodářsko-zábavného charakteru z 1. poloviny 19. století bylo získáno ještě v 30. letech tohoto století a náležely provenienčně slánským měšťanským rodinám.

Poslední význačný přírůstek přibyl v roce 1952. S literární pozůstalostí písmáckého rodu Durasů, mlynářů ze Želenic, byl získán mj. Holborerův hospodářský a kancelářský kalendář na rok 1670, provenienci však příslušející do Velvar a charakterem k notulářům velvarkých městských písařů, jimž takto sloužil15); dále to byl Litoměřický kalendář na rok 1846 a řada kalendářů německých a kalendářů mladších. Krátce předtím se do slánského muzea dostaly též kalendáře slánské patricijské rodiny Nedvěďů, které darovala pí. M. Libánská, roz. Nedvěďová. Byl to Hahnův kalendář na rok 1696 a Fischerův kalendář na rok 1748 – vedle řady kalendářů německých z 19. století.16)

V důsledku častého stěhování slánské muzeum některé kalendáře ztratilo; k největším škodám náleží ztráta svatováclavského kalendáře na rok 1725, nejstaršího ze souboru kalendářů blevíckého rodu Homolků, a dále 5 kusů kalendářů z majetku třebízských Cífků.

Sbírka kalendářů slánského muzea dnes pro údobí 17. až 1. poloviny 19. století čítá přes 40 exemplářů; jsou to kalendáře české a do tohoto počtu nejsou zahrnuty německé kalendáře užívané ve vrstvách nelidových. Převažují hospodářské kalendáře 1. poloviny 19. století. Chronologicky nejstarší kalendáře 17. až 18. století jsou zde zastoupeny vzácně, a to 6 tisky vesměs z pražských tiskáren; kalendáře 16. století se ve slánské sbírce nevyskytují. Řada počíná Geblerovým kalendářem na rok 1651 vydaným Ludmilou Šípařovou. Dále je tu Holborerův kalendář na rok 1670 tištěný u Urbana Goliáše. Z dílny Sedlčanské pochází Hahnův kalendář na rok 1696. Posléze z 18. století jsou zde dva kalendáře Fische rovy, a to na rok 1748 a 1778 (rosenmüllerovská tiskárna). Z počátku 19. století pochází Stoletý kalendář, jihlavský tisk Baynhauerův, jediný tisk kalendáře z dosti vzdálené tiskárny. Zvláštní charakter má Davidův historický kalendář na rok 1818, vydaný Františkem Jeřábkem v Praze – a z rodu Jeřábků pocházeli majitelé tiskárny ve Slaném, založené počátkem 19. století, jež ovšem kalendáře neprodukovala ani nepřetiskovala.

V 1. polovině 19. století převažují kalendáře hospodářské: Kalendář hospodářský (později Nový kalendář hospodářský) vydávaný Vlastenekohospodářskou společností v Praze na Starém Městě u Bohumila Haase a synů, dále Pražský všeobecný domácí a hospodářský kalendář z pražského nakladatelství Jana Spurného a posléze Litoměřický kalendář vydávaný K. V. Medauem v Praze a v Litoměřicích. Kalendář hospodářský (VHS) je zde zastoupen 11 exempláři z let 1816–1860 (s mezerami). Pokud se týká proveniencie, podstatná část pochází z majetku rodu Cífků z Třebíze, ostatní majitelé jsou ze Slaného a popřípadě dalších vesnic na Slánsku. Pražský všeobecný domácí a hospodářský kalendář je zastoupen 11 exempláři z let 1834–1851; převažují 30. léta 19. století. Většinou jsou to kalendáře Cífků ze Třebíze, eventuálně ze Zvoleněvska. Litoměřický kalendář je zastoupen o něco více, a to exempláři z let 1832–1852. Největší podíl mezi nimi přísluší opět kalendářům Cífků z Třebíze, a to 8 kusy.

Pokud se týká uživatelů, silně převažují kalendáře z prostředí selského nad městským. Na prvním místě jsou kalendáře Cífků z Třebíze, bohatého selského rodu z chmelařské obce na pomezí Slánska a Lounska, jimž v obci náležel největší statek s šenkovnou, respektive zájezdní hospodou při tzv. lipské silnici. Cífkům přísluší téměř polovina kalendářů v slánské sbírce (18 kusů); přitom jich bylo původně ještě o několik (5 kusů) více. Druhou nejpočetnější skupinu tvoří kalendáře ze sbírek bývalého muzea ve Zvoleněvsi, které

pocházejí, jak už bylo zmíněno, patrně od 1–2 selských rodů.17) K nim je možno přiřadit ještě 3 kalendáře z majetku rodu Homolků z Blevic (původně z mnohem většího celku, jehož další části jsou i jinde) a 1 kalendář z majetku Františka Durase ze Želenic, jakož i dva kalendáře ze západu Slánska – z Řisut (Lukáš) a z Lán (Kříž).

Městské prostředí je ve slánské muzejní sbírce reprezentováno dary ze Slaného. Na patricijský rod Nedvěďů upomínají dva kalendáře (Hahnův kalendář na rok 1696 a Fischerův kalendář na rok 1748), na slánské Durasy 1 kalendář.

Specifické postavení ve slánské muzejní sbírce zaujímají dva kalendáře ze 17. století, týkající se městského prostředí, ale se Slaným nesouvisející. Jeden přísluší do Velvar, druhý do Rakovníka a týkají se činnosti tamních městských rad – sloužily jako notuláře písařů.

U několika kalendářů získaných v 30.–40. letech tohoto století darem ze Slaného nelze však spolehlivě stanovit, zda svou primární proveniencí náležejí městu Slanému či venkovu. Charakter zápisů by připouštěl obojí možnost. Nelze přitom opomenout venkovský charakter Slaného a skutečnost, že slánští měšťané sami též hospodařili na gruntech. Jeden kalendář se od celé skupiny liší – netýká se bezprostředně Slaného, ale pochází z rodiny ze Slánska, která sloužila u smečenských Clam-Martiničů v rakouském Clamu; přesto i tento kalendář je možno do jisté míry považovat za regionální.

Provenienci příslušnost kalendářů k jejich původním uživatelům bylo možno stanovit většinou na základě zápisů darců a z rukopisných záznamů v kalendářích, kdy se jejich autoři tam podepsali. Mimoto je možno provenienci zjistit vzájemnou komparací kalendářů. Slánská sbírka kalendářů je pro poznání úlohy kalendářů v lidovém prostředí Slánska rozhodující. Ostatní ji spíše doplňují.

V souvislosti se slánským muzeem je třeba připomenout dnes již neexistující sbírku muzejního odboru Čtenářského spolku Kaplír v Kolči. Zásahu o muzejnictví na Podbudečsku (v Kolči a okolí) měl již připomenutý Václav Švarc z Kolče, organizátor českých včelařů a zanícený vlastivědný pracovník. Ten se ještě před založením vlastivědného slánského muzea pokusil v roce 1881 o založení muzea ve Slaném, ale jiného typu – muzea průmyslového; záměr zůstal nerealizován. Poněkud úspěšnější byl pokus o založení Podbudečského muzea v Kolči, jež mělo být v prvé řadě muzeem archeologickým, shromažďujícím a ochraňujícím nálezy z Budče a okolí. Ale též toto muzeum zůstalo torzem – uskutečnil se pouze jeho základ formou tzv. Musejního odboru Čtenářského spolku Kaplír v Kolči, založeného v roce 1887 a trvajícího asi do 1. světové války.18)

Václav Švarc byl též pracovníkem národopisným a v letech 1891–1895 byl duší farního odboru národopisné výstavy československé, který se ustanovil jako jediný ve slánském okrese na pomoc odboru okresnímu; stal se i organizátorem místní národopisné výstavy v Kolči v létě 1894 a sběratelského ruchu s ní souvisejícího na Podbudečsku.19) Švarc nashromáždil pro výstavu značný počet předmětů. Jako jednatel komitě získal na kolečskou výstavu též početnou kolekci lidové četby, zejména kalendářů. Z nich největší a nejhodnotnější byl soubor 56 kalendářů z majetku selského rodu Homolků z Blevic; zapůjčil ho Matěj Homolka20).

Homolkova sbírka byla zároveň největším a nejhodnotnějším celkem kalendářů ze Slánska. Mimořádně cenné pro etnografii byly zápisky v těchto kalendářích. Toho si byl vědom jeden z organizátorů okresní výstavy ve Slaném, Albert Maysl ml., studující práv, který tehdy ve výběru z částí kalendářů zápisky Homolků publikoval na stránkách ročenky slánského musejního spolku Slánský obzor.21) Ze souboru kalendářů bleviských Homolků, kteří po dlouhou dobu byli rychtáři ve zvoleněvské části obce a drželi statek na návsi, byly nejstarší čtyři exempláře Fischerových hospodářských kalendářů ze 70.–80. let 18. století a 2 exempláře Nového hospodářského kalendáře, který na ně počátkem 19. století navázal. Nejpočetněji byl v souboru zastoupen Kalendář hospodářský (Vlasteneckohospodářské společnosti), a to 36 kusy z let 1806–1856; po něm hned následoval Pražský všeobecný ... kalendář v počtu 8 exemplářů. Byly to vesměs kalendáře vydávané v Praze, jen jediný byl mimopražský, a to Jindřichohradecký kalendář na rok 1806. Totéž by platilo i o zbytku, který (po 1 kusu) tvořily kalendáře z 50. let 19. století: Vlastenský kalendář, Poutník, Besedník. Mimo to byly na národopisné výstavě v Kolči zastoupeny ještě novější kalendáře z 2. poloviny 19. století, ale od jiných vlastníků. Musejní odbor Kapliře někdy před 1. světovou válkou zanikl; zčásti splýnul se sbírkami Společnosti přátel staroslavné Budče v Zákolanech, zčásti se zvoleněvskou sbírkou.

Homolkova sbírka kalendářů po skončení Národopisné výstavy československé byla roztržena. Některé kalendáře, jak je zřejmé ze zápisů v seznamu předmětů kolečského odboru, si Matěj Homolka vzal domů. Jaký byl jejich osud, není známo. Nepatrná část se dostala do slánského muzea22). Větší část Matěj Homolka daroval nově založenému Národopisnému muzeu československému v Praze, jehož základem se staly předměty z Národopisné výstavy československé, které jejich majitelé tomuto muzeu věnovali23). Program muzea totiž počítal též s oddělením lidové literatury, kde mělo být zastoupeno vše, co lid čte, píše a vypravuje; v tomto oddělení tudíž lidové kalendáře měly své místo. Když v roce 1922 bylo Národopisné

muzeum čs. sloučeno s Národním muzeem, přešly s ním patrně též kalendáře a byly začleněny do Knihovny Národního muzea v Praze.²⁴) Poté některé kalendáře byly opatřeny novodobou převazbou, která našťástí ponechala původní litografované obálky a vložené rukopisné přílohy.

Knihovna Národního muzea v Praze se stala takto dalším fondem, který chová lidové kalendáře ze Slánska. Homolkovy kalendáře byly ve fondu objeveny náhodně při komparaci kalendářů z hlediska knižních celků. Adaptační práce v Knihovně NM znemožnily provést celkový výzkum kalendářů v ní uložených. Za daného stavu bylo zjištěno pouze sedm exemplářů Pražského všeobecného kalendáře z let 1840–1842, 1846–1848, jež byly původně vlastnictvím blevických Homolků. Ty byly zařazeny do ediční řady tohoto titulu s ostatními jiné provenience pod společnou signaturou (86 G 33). Nenesou však přírůstkové číslo, takže přesné určení, kdy se dostaly do fondu Knihovny Národního muzea, je nemožné. Vodítkem je pouze vlastnické označení v kalendáři, dále vložený lístek z Národopisné výstavy čs. se jménem dárce – v daném případě M. Homolka, Koleč, kterým jsou opatřeny též kalendáře uložené ve slánském muzeu; vodítkem je dále ta skutečnost, že jeden podobný kalendář byl sem zařazen v r. 1923.

Z Podbudečska pocházejí též většinou kalendáře uložené v okresním muzeu v Kladně. Jeden kalendář je z konce 18. století, a to Fischerův kalendář na rok 1787; byl však původně ve Slaném a je součástí souboru Homolků z Blevic. Ostatní kalendáře pocházejí z 1. poloviny 19. století a z doby ještě mladší. Tento fond tvoří 5 kusů Kalendářů hospodářských (VHS) z let 1820 a 1834–38 a dále 8 exemplářů Pražského všeobecného kalendáře z let 1844–1858 (a dále ročníky mladší). Pokud se týká jejich sociální provenience (z hlediska uživatele), tyto kalendáře – vyjma Homolkův kalendář – pocházejí jako jediné z prostředí domkářského, tj. sociálně nižšího, a to z majetku Kozelků z Kovár, kteří si přivydělávali jako kostelníci a hudebníci. U kalendářů ze 40.–50. let 19. století a z r. 1820 jejich původ (majetek Kozelků) je prokazatelný, u ostatních se dá předpokládat. Do kladenského muzea se dostaly darem před rokem 1945 (nejspíše za první republiky) a jsou opatřeny původní signaturou na štítcích, kterou byly opatřovány knihy z tohoto údobí. Inventář (přírůstkový seznam) se ztratil, takže identifikace jejich provenience není možná. Muzeum v Kladně samo vzniklo jako městské muzeum vlastivědného typu v letech 1899–1903. Popudem k jeho založení byla spíše potřeba uložit někam památky ze zbořeného gotického kostelíka na Kladně než Národopisná výstava čs. a jí předcházející okresní výstava v roce 1894.²⁵) Zda tyto kalendáře byly získány již pro ni, či později, nelze zjistit; seznam vystavených předmětů z kladenské výstavy se nezachoval.

Na Podbudečsko regionálně navazuje Velvarsko, ze kterého se zachovalo též několik kalendářů ze 17.–1. poloviny 19. století. Ty byly až do r. 1960 uloženy ve velvarském muzeu, dnes jsou rozděleny mezi fond Městského muzea ve Velvarech a fond Okresního archivu v Kladně – pobočka Velvary.

Městské muzeum ve Velvarech (vlastivědného typu) bylo založeno v roce 1891; tím se zúžil program slánského muzea, pokud se týká sběrné oblasti, neboť to působilo až dosud na celém území okresního hejtmanství slánského, jehož součástí až do r. 1913 byl též soudní okres Velvary. V roce 1893 byl ve Velvarech ustanoven odbor národopisné výstavy pro okres velvarský, v létě 1894 proběhla místní národopisná výstava.²⁶) Na Národopisné výstavě čs. v Praze 1895 byly vybrané předměty z Velvarska prezentovány opět ve slánském pavilonu. Mezi nimi byly též kalendáře 18. století z majetku města Velvar s iluminacemi a dedikacemi velvarských kantorů, které sloužily jako notuláře pisarům.²⁷) Na výstavě byly též prezentovány kalendáře 19. století z majetku selského rodu Srbů z Debrna. Oba celky se po jejím skončení podařilo získat pro velvarské muzeum. To později ještě získalo konvolut kalendářů z 1. poloviny 19. století od velvarských Linků, a to zřejmě před rokem 1933.²⁸) Z pozdějších přírůstků byl nejhodnotnější dar Espichova kalendáře hospodářského a kancelářského na rok 1642, který doplnil řadu notulářů a stal se v ní nejstarším. Tento kalendář daroval původně v roce 1936 P. Karel Procházka Dvořákovu muzeu v Kralupech nad Vltavou. S tímto muzeem se dostal do Nelahozevsí, odkud krátce před jeho zrušením v roce 1960 byl předán do tehdejšího městského archivu ve Velvarech.²⁹) Mezi tím byly kalendáře 17.–18. století, které sloužily jako notuláře velvarských pisarů, opět delimitovány do velvarského archivu. V něm – tehdy ještě pobočce Okresního archivu v Kralupech nad Vltavou – byla z nich vytvořena Sbirka kalendářů. Tato sbírka byla ponechána jako celek i po reorganizaci v r. 1960, kdy bývalý městský archiv ve Velvarech se stal pobočkou státního Okresního archivu v Kladně.³⁰) Ve velvarském muzeu zůstaly novější kalendáře z 19.–20. století. Kalendáře z obou fondů se vzájemně doplňují, navazují na sebe, a proto je nutno je posuzovat jako celek.

Soubor kalendářů z Archivu města Velvar (SOKA Kladno) zde reprezentuje typ kalendářů, jež sloužily v 16.–18. století jako notuláře městských pisarů. Regionálně jsou cennější o to, že ve Slaném se nedochovaly.³¹) Byly dedikovány purkmistru a radě města Velvar obvykle velvarskými kantory a přitom opatřovány zvláštním vloženým listem na místě patitulu mezi přední deskou a titulním listem, který byl ručně psán a kolorován. Tyto iluminace pro jejich charakter lze řadit k projevům lidového umění a byly jimi opatřovány jak kalendáře české, tak německé. Starší jsou kalendáře české a pocházejí ze 17. století; ty

jsou různými typy tzv. kalendářů hospodářských a kancelářských vydávaných vesměs v Praze. Nejstarším byl kalendář Espichův na rok 1642 vydaný Jiřikem Šípařem. Ostatní pocházely až z poslední třetiny 17. století. V goliášovské tiskárně vyšel (a později u Jiřího Černocho) Pražský kalendář Zygmunta Czarnowského. Ve velvarské sbírce je zastoupen léty 1677, 1680 a 1682. Na něj chronologicky navazuje kalendář Brellerův, a to na léta 1684, 1687, 1689. Soubor uzavírá kalendář Osvalda z Ochsensteina, vydávaný Karlem Ferdinandem Arnoltem z Dobroslavína. Torzo tohoto kalendáře na rok 1683 je ve velvarském muzeu, úplný kalendář na rok 1701 v archivu. Pro období 18. století dále následuje řada kalendářů německých vydávaných buď v Praze nebo v zahraničí (zvláště Lipsko), typů Schreib-Kalender, Titular-Kalender atd., opatřených opět dedikacemi velvarských kantorů a končících Kalendářem hospodářským (VHS) v německé verzi hluboko v 1. polovině 19. století.

Chronologicky mladší jsou kalendáře z Městského muzea ve Velvarech. Z městského prostředí Velvar, ale soukromé provenience, pochází zmíněný konvolut kalendářů, který věnoval roku 1829 velvarský měšťan Ignác Linke (?) svému synovci Aloisu Linkovi. Obsahuje pouze kalendárium s vloženými listy z českého Kalendáře hospodářského (VHS) z let 1809–1828 a z německého Neuer Kalender auf d. Jahr 1826, vydaného v Litoměřicích a v Žatci K. V. Medauem a P. Schönfeldem. Konvolut je ojedinělý svým pojetím. Kalendář, který dosloužil (a přitom bylo do něj ojediněle průběžně zapisováno), byl později v souboru s dalšími využit, a to k rukopisným zápisům, přičemž byl opatřen dedikací a svázán v konvolut. Přejed k venkovskému prostředí tvoří dva kalendáře z majetku velvarských mlynářů Šturmů, a to Kalendář hospodářský na rok 1836 a 1840. Z venkovského selského prostředí jsou ve velvarské muzejní sbírce zastoupeny kalendáře rychtáře Josefa Srpa (Srba) z Debrna. Srbův soubor počíná dvěma Novými hospodářskými kalendáři na rok 1835–1836, následuje 5 exemplářů Litoměřického kalendáře z let 1839–1846 a je uzavřen 2 exempláři Pražského všeobecného kalendáře z let 1845–1847. Ve velvarském muzeu je takto celkově nejpočetněji zastoupen Kalendář hospodářský (VHS) – připočtou-li se ovšem kalendáře z Linkova konvolutu.

Z Velvarska pochází ještě osm exemplářů Litoměřického kalendář z let 1851–1860 a Besedník na rok 1854 s četnými rukopisnými záznamy hospodářského charakteru z majetku Václava Konopy z Kozince, které jsou charakterem svých zápisů obdobné kalendářům Josefa Srba z Debrna. Tento soubor se původně nacházel v muzeu v Kralupech nad Vltavou a později v Nelahozevsi. Po jeho zrušení byl asi v r. 1960 předán do Okresního archivu Mělník, kde je uložen spolu s dalšími mladšími kalendáři.

Zhodnotí-li se stav kalendářů užívaných v lidových a pololidových vrstvách na Slánsku a přihlédne-li se ke sběrům Národopisné výstavy čs. konané v Praze r. 1895, je možno rozpoznat zde určitý vývoj. Kalendářů ze 17.–18. století je zastoupeno málo. S kalendáři 17. století je možno se setkat převážně jen jako s notuláři městských písařů, respektive novoročních darů kantorů, které byly takto využity. Mimoto se vyskytují i měšťanů. V 18. století se objevili též uživatelé ze selských vrstev, ale převažují stále měšťané. Teprve v 19. století byly kalendáře konzumovány sociálně slabšími vrstvami. Pokud se týká titulů ze 17.–18. století, jsou to převážně tzv. kalendáře hospodářské a kancelářské vydávané v Praze (užívány též kalendáře titulární). Na přelomu 18.–19. století nastal kvantitativní i kvalitativní zlom. V 1. polovině 19. století počet kalendářů obrovsky vzrostl. Pokud se týká titulů, na Slánsku byly konzumovány v podstatě tři tituly: Kalendář hospodářský (VHS), Pražský všeobecný domácí a hospodářský kalendář a Litoměřický kalendář. Změnil se též okruh produkce: monopol Prahy byl eliminován Litoměřicemi, které soutěžily s Prahou; ostatní tiskárny byly zastoupeny ojediněle. Nastala též kvantitativní a kvalitativní změna ve spotřebitelích a uživatelích kalendářů. Převážil konzument z venkova, především sedláci, objevil se uživatel i z vrstvy domkářů. Ve fondech se přitom vytvořily z darů určité celky z majetku jednotlivých rodů, a to většinou z prostředí venkovského (např. kalendáře Cífků z Třebíze, Homolků z Blevic, Srbů z Debrna atd.). V regionu je takto možno pozorovat proces zlidovění tohoto literárního druhu.

Poznámky:

- 1) Národopisná výstava československá v Praze 1895, Praha 1895, příl., str. XII.
- 2) *Ib.*, str. 245.
- 3) Srv. V. Štech: Museum král. města Slaného, Slánský obzor I., 1893, str. 67–69.
- 4) Srv. akt. mat. 1891–1896, Odbor NVČ ve Slaném, Vlastiv. muzeum Slaný.
- 5) Srv. níže.
- 6) Okres slánský na Národopisné výstavě československé roku 1895, vyd. A. Maysl ml., Praha 1895, str. 22–23.
- 7) V seznamu předmětů slánského odboru NVČ 1895 však uveden nebyl. Podle zápisu na předešlý byl dedikován slánskému muzeu Janem Kublem ze Slaného (členem stud. spolku Krakovec, nedat., asi po r. 1898); v přírůstkovém seznamu slánského muzea z r. 1898 ještě podchycen nebyl; předtím v r. 1885 byl majetkem ku Václava Příbyla, studenta gymnázia, z Rakovníka. Pochází z řady notulářů rakovnických písařů

(nyní uloženy: Okresní archiv Rakovník), na něž upo zornil Z. Winter: Rakovník století šestnáctého, ČNM 58, 1884, str. 428. (Jeden kalendář z této řady, a to z roku 1700, je uložen též ve Státní knihovně ČSR – Univer. knihovna v Praze, sg. 54 E 299).

8) Ze Slaného jsou archivně doloženy např. počátkem 17. století.

9) Odbor NVČ 1895 ve Slaném, seznam před mětů, ev. č. 545. Vlast. muzeum Slaný.

10) V přírůstkovém seznamu slánského muzea z r. 1898 pod i. č. 626 je zapsáno 23 kusů kalendářů, dar V. Cífka, Třebíz.

11) Podchyceny buď v přírůstkovém seznamu z r. 1898 nebo z r. 1919; srv. též rkp. poznámky na těchto kalendářích.

12) Přír. seznam 1898, VM Slaný, i. č. 621, 623–625.

13) Slánský obzor 48, 1940, str. 104.

14) Mezi darovanými předměty vedle dotčeného kalendáře z r. 1851 byly ještě tyto kalendáře: Moravan na r. 1860, 1863, 1868, 1872; Posel z Prahy na r. 1864; Nový pražský kalendář na r. 1867; Kalendář české koruny na r. 1869. V inventáři odboru NVČ v Kolči jich bylo mnohem více a sahají až do 90. let 19. století (ObÚ Koleč, Kaplír Koleč, OA Kladno – pob. Slaný).

15) Dnes Sbirka kalendářů, SOKA Kladno – pob. Velvary.

16) Přír. č. 10/52, 44/52.

17) Kalendáře ze sbírky býv. muzea ve Zvoleněvsi pocházejí z některé vsi poblíž Zvoleněvsi, ale ležící na panství Zlonice, jak by dosvědčovaly rukopisné zápisy v nich. V jednom z nich je podepsán Václav Adam z Luníkova, ale vzhledem k charakteru zápisu (o konání hry o P. Dorotě) může být jméno fiktivní. Obec by mohla však být skutečně Luníkovem nebo sousedním Osluchovem.

18) Srv. J. Špět: Ke vzniku a programu našich nejstarších regionálních muzeí, MVP 10, 1972, str. 18–19.

19) Doklady o kolečské národopisné výstavě a jejích přípravách ve fondech: Pozůstalost V. Švarce, ObÚ Koleč, Kaplír – musejní odbor, OA Kladno – pob. Slaný.

20) Srv. inventář farního komitě NVČ Koleč, ObÚ Koleč, Kaplír Koleč, OA Kladno – pob. Slaný.

21) Okres slánský na Národopisné výstavě..., pass.

22) Srv. výše.

23) Srv. např. J. Beneš: Rozvoj národopisu v českých zemích, in: Sborník Národního muzea v Praze, A. Historie, 1962, str. 32n; H. Johnová: Vědecký a organizační přínos prof. dr. Lubora Niederla k počátkům národopisného muzea československého, ČNM-HM 1966, str. 113–119 aj.

24) Homolkovy kalendáře byly zařazeny do ediční řady Pražského všeobecného kalendáře a opatřeny razítkem s log. MUSEUM REGNI BOHEMIAE, jakož i exlibris s touž legendou, kterých užívala musejní knihovna ještě počátkem 20. let tohoto století. Přírůstkové číslo u nich zapsáno nebylo. Vedle rukopisných zápisů, v nichž se jméno Homolka vyskytuje (a též toponymika ze Zvoleněvska), byly vodítkem vlepěné proužky papíru, na nichž je zapsán dárcem: p. M. Homolka Koleč. Ty pocházejí z NVČ 1895 a vyskytují se též v kalendářích rodu Homolků uložených ve Slaném a v Kladně. Hypo tézu, že kalendáře byly do Knihovny Národního muzea zařazeny kol. r. 1922, by potvrdzoval Litoměřický kalendář na rok 1832 z daru p. Tlustého z Kostelce nad Labem, sg. 67 f 741, který nese ještě latinské exlibris, ale razítko má již s českou legendou, a je dále opatřen přír. č. D. 4357 a nad ním prezentačním razítkem 1. červ. 1923.

25) K dějinám muzea J. Žofka: O Městském muzeu v Kladně, Věstník Městského muzea na Kladně I., 1936, str. 8–10. Ojedinelé doklady na národopisnou výstavu v Kladně: DR 353, 369, 1498, 1518, 1571, OA Kladno. Kalendáře se do kladenského muzea dostaly nejspíše darem řídícího učitele Josefa Švejdy, vlastivědného pracovníka a posléze kladenského archiváře, který léta jako učitel působil na Zvoleněvsku.

26) Materiály o činnosti odboru národopisné výstavy čs. ve Velvarech a sběry z Velvarska v SOKA Kladno – pob. Velvary.

27) Brellerův kalendář na r. 1689 nese původní nálepku: Národopisná výstava česko-slovenská v Praze, ZP 880/281 Velvary.

28) Popisuje ho J. Čermák: Panská hospoda ve Velvarech a národní píseň „Velvary“, in: 43. výroční zpráva Městské spořitelny ve Velvarech za rok 1933, Velvary 1934, str. 43.

29) Jeho dárcem P. Karel Procházka je autorem monografie Lid český z hlediska prostonárodně náboženského, Praha 1910 a řady dalších národopisných, ale katolicky orientovaných příspěvků. Působil též v Novém Strašecí a sebral ze Slánska mnoho dokladového etno grafického a folkloristického materiálu.

30) Srv. výše.

31) Stranou bylo ponecháno Novostrašecko, náležící rovněž do širšího regionu Slánska, které dokumentovalo rovněž až do počátků 20. století muzeum ve Slaném, jež rovněž pomáhalo při zakládání tohoto muzea kolem r. 1893 (zvláště V. Štech). Etnografické sbírky novostrašeckého muzea jsou dosti rozsáhlé, obsahují však jen několik kalendářů ze staršího údobí, většinou jsou zde kalendáře z konce 19. až

1. po lovinu 20. století, jen ojediněle s rkp. poznámkami.

JANA KROTILOVÁ

Několik zpráv z úředních pramenů k úmrtí a pohřbu Karla Havlíčka Borovského

Loňského 29. července 1996 uplynulo 140 let, kdy v Praze zemřel velký novinář, spisovatel a politik Karel Havlíček Borovský. O této významné postavě našich novějších národních dějin bylo napsáno mnoho článků, statí, studií či monografií. Přesto však stále některé zprávy zůstávají zasuty v archivech (státních nebo soukromých), při různých příležitostech se dostávají na veřejnost, aby doplnily a obohatily poznatky o daných osobnostech nebo jevech.

Tak v Státním okresním archivu Kladno při katalogizaci presidiálních spisů Okresního úřadu Slaný a Velvary byly podchyceny spisy, které vypovídají o posledních dnech Karla Havlíčka. Jazyk dokumentů je úřední, strohý. Jsou to oběžníky a přípisy krajského úřadu a policejního ředitelství v Praze, se kterými obě okresní hejtmanství (Slaný a Velvary) byla v úředním styku. Úřední sloh dokumentů je navíc „zpestřen“ výpověďmi konfidentů, jejichž služeb užívala snad každá doba i společnost.

Je všeobecně známo, že se Havlíček krátce před svou smrtí léčil na tuberkulózu v lázních Šternberku u Smečna (tehdy v hejtmanství Slánském), kam obdržel povolení k čtyřtýdennímu pobytu za účelem upevnění svého zdraví. Samotnému vydání povolení policejním ředitelstvím v Praze předcházela korespondence s okresním úřadem v Slaném a krajským úřadem v Praze, zda má být nad Havlíčkem zřízen policejní dozor, ale sám okresní hejtmán Antonín Wertich odpovídá, že je zbytečné, neboť Havlíček se chová klidně a pro těžkou chorobu špatně mluví.

Další a podrobnější zprávy se týkají již Havlíčkova pohřbu a byly napsány v době mezi 15. srpnem a 29. prosincem 1856. Je z nich jasně patrné, jakou duchovní sílu představovala pro český národ jen Havlíčkova památka, a zároveň jaký strach naháněla rakouské monarchii. Hned po Havlíčkově smrti se musely rakouské státní orgány vypořádat s fámou, že byl Havlíček na příkaz vlády otráven. Za tím účelem bylo pátráno po účastnících pohřbu, rekrutujících se ponejvíce z Kralupska a Roudnicka. Pátrání bylo vedeno prostřednictvím konfidentů, jejichž údaje musely c. k. úřady pečlivě zvažovat, aby se dobraly pravdy. Výpovědi donašečů byly totiž někdy nepřesné a zavádějící.

Tak podle důvěrného oběžníku krajského úřadu v Praze uloženém v presidiálních spisech Okresního úřadu Velvary se uvádí, že majitel domu, jakýsi Buben, našeptával okolostojícím při Havlíčkově pohřbu, že Havlíček byl z popudu vlády otráven. Dále oběžník vypočítával, že na pohřbu se sešli mechanik Kaš se dvěma syny, truhlář Kōnneke, mlynář Slavík a Havel, kameník Kōrber, jurista Havlíček, chemik Paul a několik dalších sedláků v restauraci Dudy, kde Keš vyprávěl, že Karel Havlíček byl z podnětu vlády otráven a že je nutné informovat o tom celou zemi, což vyvolá odpor k vládě. Krajský úřad měl již v polovině srpna zprávy, že se pohřbu účastnili sedláci z okolí Střížkova u Benešova, jistý Hulicius ze Mšena se čtyřmi sedláky, jistý Krouský z Bezna, sedm zvláště radikálních sedláků z okolí Řípu a 17 sedláků z Chrudimska. Později, 18. září, doporučuje krajský úřad v Praze okresnímu úřadu ve Velvarech ke sledování i majitele hostince v Mlčechvostech.

Podle hlášení okresního úřadu ve Velvarech na základě zpráv konfidentů se dozvídáme jména dalších účastníků pohřbu, jejichž počet nemohl být úplný, ale jistě je zajímavý. Tak na Havlíčkův pohřeb jeli mlynář Kryštof z Nelahozevsi se synem Františkem, krejčovský mistr Jan Fortier, který dříve bydlel v Nelahozevsi a později přesídlil do Prahy, lešanský sedlák Josef Skála, kralupský šenkýř Václav Jodl, kralupský mlynář Vincenc (.....) a kralupští sedláci František Beran, František Kankovský a Josef Mrázek. Patrně se účastnili pohřbu i bratři Josef a František Kratochvílové, majitelé hostince v Mlčechvostech. Rodina Fričova prý nesla Havlíčka ke hrobu. Všichni tito účastníci pohřbu zachovali o tom, co se odehrálo na pohřbu, naprosté mlčení.

Pátrání pokračovala i v pozdních podzimních měsících. Anonymní pisatel sděloval 6. listopadu 1856 okresnímu představenému ve Velvarech, že se 5. listopadu dozvěděl v Libkovicích u Roudnice od sedláka Františka Němce, že hned po Havlíčkově smrti přišel do Libkovic krčmář z Rovného u Roudnice jménem Mrdáček a zval lidi na pohřeb. Hostinský Mrdáček přivezl pozvánky k Havlíčkově pohřbu z Prahy, kam často jezdil za Havlíčkem ještě se sedlákem Ankerkem z Klenče u Roudnice. Nepodařilo se ale zjistit, od koho Mrdáček pozvánky získal.

Zmíněný anonym získával informace hlavně od sedláka Františka Němce z Libkovic (jinde uvedeno z Beřkovic). Zprávy rovněž podával představený v Kralupech Josef Šesták, někdy prostřednictvím dalších obecních představených, jako byl Materna z Podlusk v roudnickém okrese. Informátorů bylo určitě víc, i

když je nutné počítat s tím, že mnozí promluvili buď z neopatrnosti nebo z nevědomosti.

František Němec dále vypovídal, že ho přemluvil sedlák Kremlička z Libkovic, aby s ním jel do Prahy, kde slyšel, že prý Havlíček na smrtelném loži řekl známým: „Bratři, nedávejte vinu státu, stát je nevinen“. Více prý nemohl říci, neboť tam bylo přítomno mnoho příslušníků policie a četnictva.

Snaha informátorů získat co nejvíce zpráv o „podvratných živlech“ šla tak daleko, že se nezastavila ani před soukromím občanů. Například hlásili, že sedlák Ankert z Klenče má ve Vražkové bratra, jemuž visí doma na stěně Havlíčkova podobizna.

Prameny:

Státní okresní archiv Kladno

Okresní úřad Slaný. Katalog presidiálních spisů 1850–1945

Okresní úřad Velvary. Katalog presidiálních spisů 1855–1868

IRENA VEVERKOVÁ

Kladenská filharmonie

Hostování České filharmonie v Kladně pod taktovkou Ludvíka Čelanského¹⁾ na podzim roku 1901 přineslo milovníkům hudby nejen nevšední zážitek, ale zároveň se pro ně stalo podnětem k založení vlastního hudebního tělesa. V Kladně a okolí nebyla o dobré hudebníky nikdy nouze. Tradice hornických kapel, sahající až do 19. století, je toho důkazem. Mezi kladenskými rodáky pak najdeme řadu výborných muzikantů propagujících své umění mnohdy i v cizině.

Jistě bude zajímavé připomenout si prvních dvacet let činnosti orchestru, jehož členové se poprvé sešli na zkoušce v sále kladenské sokolovny v úctyhodném počtu čtyřiceti pěti hudebníků. Přihlásili se u obchodníka Václava Stříbrného na inzerát v kladenském časopise Nový Havlíček. Na druhé zkoušce byla návštěva ještě větší. Jak uvádí ve své vzpomínce Hynek Kubát²⁾, přišlo šedesát hudebníků. S takovým zájmem nikdo nepočítal. Mezi zakládajícími členy nejdeme mimo jiné Václava Barcala, Václava Danihelku, Hynka Kubáta, Josefa Šolce, Gustava Pellyho a samozřejmě i Josefa E. Jankovce, řídícího učitele a vedoucího kůru při kladenském kostele. Do čela orchestru se postavil žák Antonína Dvořáka Hynek Kubát, jehož jméno se stalo prakticky synonymem pro nově vzniklé hudební těleso.

Abychom dostali celkový obraz o vzniku tohoto – dnes bychom řekli – amatérského tělesa, je třeba připomenout i mimoumělecké aktivity zabezpečující filharmonii materiálně. V hostinci u Kýňů byla z iniciativy spolku „Kýňovský národ“³⁾ uspořádána sbírka na nákup not, přestože některé notové zápisy skladeb zapůjčil kapelník hornické kapely Emanuel Tůma⁴⁾. Notové puły orchestru zakoupili tehdejší kladenští stavitelé Emil Hrabě, Stanislav Červený a Prokop Husák. V krátké době byla ještě uspořádána sbírka na zakoupení hudebních nástrojů.

Devátého března 1902 poprvé nově vzniklá filharmonie veřejně vystoupila v sále sokolovny. Koncert se konal pod záštitou prozatímního výboru. Filharmonie ještě neměla svoje jméno, a proto byl koncert pořádán pod hlavičkou hudebního sdružení.

Publikum vyslechlo šest skladeb. Filharmonie se uvedla Dvořákovým Slavnostním pochodem, následovala Griegova scénická hudba ke hře Peer Gynt a Vzpomínky na Tannhäusera od Richarda Wagnera. Večer ukončila jedna z nejoblíbenějších skladeb – Dvořákův Slovanský tanec č. 8.

S obdivem lze také pročitat program, který se neomezoval na pouhý výčet skladeb, ale byl zároveň jakousi metodickou příručkou pro méně vyspělé posluchače. Bohužel, nelze po létech vyslechnout záznam koncertu a posoudit uměleckou úroveň tělesa. Dochované písemné zprávy jednoznačně chválí vysokou profesionalitu při přípravě a provedení zahajovacího koncertu.

První zápis v kronice nově vzniklého hudebního tělesa nese datum 8. března 1902. Sněhobílé stránky kroniky se začaly plnit programy, fotografiemi a výstřížky z novin. Dobové kritiky alespoň zprostředkovaně vydávají i po létech svědectví o kvalitě uměleckého tělesa a kulturním životě Kladna.

Po úspěšném prvním koncertu se v červnu 1902 sešla I. valná hromada v restauraci „U českého dvora“ (později Dělnický dům), kde byly schváleny spolkové stanovy a zvolen první výbor. Předsedou se stal JUDr. František Hlaváček, místopředsedou Stanislav Červený, pokladníkem Josef Rainiš, jednatelem Josef Štancl. Do čela orchestru – jako jeho ředitel – byl zvolen Hynek Kubát. Mezi členy výboru najdeme – Karla Beránka, MUDr. Ignáce Hajna, i Emanuela Tůmu. Kladenská filharmonie pod taktovkou Hynka Kubáta si v brzké době vydobyla pevné postavení mezi spolky působícími v Kladně a okolí. Do širšího povědomí se filharmonie dostala v létě roku 1902, kdy koncertovala na výstavišti při I. krajinské výstavě v

Kladně. 18. července vystoupila na prknech výstavní arény. Svým výkonem dodala lesku tomuto letnímu dnu. Výstavní noviny hodnotily výkon nově vzniklého tělesa následujícími slovy: „...koncert těšil se velice pěkně návštěvě. Program vybraný byl pěkně přednesen a každé číslo následoval hlučný potlesk pochvaly...“ Sedmdesátipětičlenný orchestr zahrál v arénní restauraci dvě skladby Antonína Dvořáka (Slavnostní pochod a Slovanský tanec č. 11), dvě skladby Bedřicha Smetany (předehru k Libuši a vstupní scénu krále Vladislava z opery Libuše), Čajkovského valčík z opery Evžen Oněgin a tehdejší Chválovu novinku – symfonický obrázek O posvěcení.

V krátké době se sdružení stalo natolik vyspělým hudebním tělesem, že mohlo prezentovat svoje umění i v okolních městech. Slaný bylo prvním městem, které hostilo 21. května 1903 toto hudební těleso. Zásahu o to měl pěvecký spolek „Dalibor“, zvláště jeho starosta Antonín Danda, místostarosta Karel Thon, jednatel Antonín Kahler a sbormistr Alois L. Vymetal. Propagační leták sliboval posluchačům nevšední zážitek: „...Bude to hudební svátek významu velikého, jako půda k vzájemnému seznámení a semknutí se všech, kteří horlivě pracují na rozvoji českého hudebního umění...“ Pro první koncert mimo Kladno si filharmonici připravili program sestavený z hudby Smetanovy, Dvořákovy, Griegovy, Fibichovy, Weberovy a Čajkovského. Všechna čísla byla provedena s profesionální přesností, což kritik po koncertě ocenil. Pochvalně se vyjádřil nejen o sestavení programu, ale i o vztahu členů orchestru k hudbě: „...jsouc jasným důkazem, co zmůže radostná, vznešená snaha diktovaná láskou k hudbě. To je, čím ‚Kladenská filharmonie‘ rostla v svém vývoji a co – troufám – podmiňuje i budoucí její pokrok...“

Slánský koncert, v pořadí jedenáctý lze hodnotit jako zdařilý: „...Výborné výkony filharmoniků dosáhly úspěchu velmi mimořádného, sledovány se vzácným zájmem a nadšením, takže p. Kubát hlučnými ovacemi byl přinucen program o číslo rozšířit.“

Kladenská hudební „amatéři“ se v krátké době vypracovali v tak kvalitní hudební těleso, že s nimi rádi přijížděli koncertovat i osobnosti velkého hudebního světa. Prvním zajímavým hostem byl houslový virtuos František Ondříček⁵), který tu vystoupil 3. prosince 1905. Posluchačům přednesl Beethovenův koncert D dur, Polonézu Ferdinanda Lauba a Dvořákovu Romanci. Celý program obohatila filharmonie ještě Smetanovou předehrou k Libuši, Dvořákovým 10. Slovanským tancem a závěr večera patřil Wagnerovým Mistrům pěvcům norimberským. Podle tehdejších posluchačů Ondříčkův výkon zapůsobil jak na posluchače, tak na samotné hudebníky v orchestru: „...Ale tento vliv bylo jasně cítit i na hudebnících jej doprovázejících. Přesnost nástupů, rytmická vyrovnanost a harmonická egálnost až překvapovala... Hrál jako vždy nádherně, třeba ne již s ohněm mladíka, ale stále ještě s celou duší, s celým srdcem...“ Ondříčkův koncert lákal (jak opět uvádí kritika) i lhostejné do kladenské sokolovny.

František Ondříček si s filharmonii zahrál ještě jednou. Bylo to u příležitosti padesátého jubilejního koncertu, jenž se svojí slavností atmosférou zcela vymyká obvyklému hudebnímu večeru. Koncert připadl na 2. dubna roku 1911. Obecenstvo, které si přivyklo na pravidelné koncerty od roku 1902, již získalo základní teoretické znalosti z hudební oblasti. Proto ocenilo neúnavnost dirigenta Hynka Kubáta a připravilo mu nadšené ovace. Jistě k tomu přispěla i zdravá hrdost, že: „...vyjma Prahy nenajde se obdobné hudební těleso jinde v Čechách...“ Kladenské dámy uspořádaly pro dirigenta malé překvapení. Přímo na jevišti mu byl po krátké zdravici předán čestný dar – zlaté hodinky s vyrytým věnováním a vavřínový věnec.

Ani tento slavnostní akt však nezastínil účast Františka Ondříčka na pódiu. Obecenstvo mu uspořádalo při jeho vstupu ovace a z pódia ho nepustilo až po několika předavcích. Jeho hra jistě byla stále skvělá: „...Ondříček věkem stárne, nikoli ale hrou, která svou hřejivostí, citem a bravurní technikou ještě dnes směle může konkurovati s Kubelíkem, Kocianem a jinými mistry, kteří si houslemi podmanili svět...“ Ondříček bravurně zahrál Dvořákův koncert A-moll a Čajkovského serenádu.

Kritika hodnotila neoddiskutovatelnou vzrůstající uměleckou úroveň hudebního tělesa. Krátké novinové kritiky jednoznačně přičítají úspěch hudebního tělesa Hynku Kubátovi, jenž díky své snaze umělecké vybudoval z „pp. filharmoniků“ hudební těleso patřící ke špičce svými výkony a muzikalností.

Abychom si připomněli, že se naši předkové uměli bavit, dodejme, že po koncertě byl uspořádán večírek na náměstí v hotelu U města Kladna (dnes divadlo Lampion).

Pokud vzpomínáme zajímavé hosty, nelze opomenout zpěvačku s uměleckým jménem Marie Calma⁶), jež vystoupila na koncertě 3. května 1908. Unhošťská rodačka předvedla své pěvecké umění v celé šíři. „Byl to opravdový požitek hudební...“ Kritik velice dobře postřehl Calminu lásku k písním Edvarda Griega a doslova napsal: „...Snivé melodie Griegových písní přednášené tak lahodným hlasem, jakým vládne slečna Hurychová-Calma, přivedly snad každého do nadšení... obecenstvo vyznamenalo umělkyni po každém čísle bouřlivým potleskem...“ Vyvrcholením večera bylo provedení Fibichovy Jarní romance, při které spoluúčinkoval P. Bartusek a smíšený sbor orchestru. O tomto čísle bylo vysloveno několik kritických připomínek na adresu smíšeného sboru, který svým výkonem neodpovídal profesionalitě obou sólových pěvců.

Zkoušky filharmonie se někdy staly příležitostí k setkání se zajímavými lidmi. O jednom z nich se dočteme i v kronice. 25. května 1910 byl přítomen Váša Suk⁷⁾, na jehož počest orchestr zahrál „Polku vil“ z jeho opery Lesův pán. Autor se v upomínku podepsal do pamětní knihy a přiložil i fotografii s věnováním.

Za deset let se Kladenská filharmonie stala známým hudebním tělesem, vyhledávaným organizátory při různých společenských událostech. Proto filharmonici nemohli chybět ani 11. května 1912 při slavnostním otevření kamenného kladenského divadla. Svoji hrou tehdy potěšili 1100 diváků, kteří do posledního místečka zaplnili divadelní prostory. Ačkoliv na programu byla divadelní hra Znak8) od H. Udena, zahrála filharmonie před prvním zvednutím opony Smetanovu předehru k Libuši. Přestávky mezi dějstvími hry byly využity pro další hudební čísla. Během večera zazněla předehra k Noci na Karlštejně od Zdenka Fibicha, Velká fantazie od Karla Kovařovice, motivy ze Smetanovy opery Prodaná nevěsta a druhý Slovanský tanec od Antonína Dvořáka.

Podzim roku 1912 byl pro filharmonii i rokem prvního pražského uznání. Jak v minulosti upozorňovali někteří kritici, překročilo hudební těleso stín provincionalismu a byla škoda, že nemělo možnost vystoupit v Praze. Této příležitosti se jim dostalo 28. září 1912. Filharmonici byli pozváni do Obecního domu, aby zahráli na slavnostním večeru Spolku faktorů knihtiskáren a písmolijem pražských. Dobové kritiky jednoznačně hodnotí výkon jako nadprůměrný, který nemá nic společného s diletantstvím. Možnosti tělesa jsou hodnoceny jako profesionální. Za všechny alespoň v krátkosti připomeňme řádky z Národní politiky: „...Kladno může být právem hrdou na tak značné symfonické těleso, jež je na venkově ojedinělým zjevem. Jeho výkony pod taktovkou p. Hynka Kubáta prokázaly velmi dobrou průpravu v orchestrální hře, volba děl pak vážně nazírání na umění a odvahu čelit technickým obtížím, jaké skýtá např. Smetanova „Vltava“, Dvořákův „Holoubek“ a „V přírodě“, Fibichova selanka „V podvečer“, Händelův Koncert pro varhany s průvodem orchestru č. 1. Všechny tyto skladby provedl orchestr s úctyhodnou přesností v intencích svého inteligentního dirigenta p. Kubáta...“ Zároveň kritici napomínali poněkud neukázněné publikum, které poslouchalo hudební výkony při nevhodné stolové úpravě, a tedy bez odpovídající pozornosti.

V roce 1912 zůstaneme ještě jednou vzpomínkou. Na „Mikuláše“ přijal spoluúčast na koncertě houslový virtuos Jaroslav Kocian⁹⁾. Mistr předvedl na prknech nově otevřeného divadla svoji virtuózní houslovou hru ve skladbách Bacha, Beethovena a Chopina. Z vlastních skladeb přednesl Intermezzo pitoresque. Večer zakončily tóny Bazziniho Reje skřítků.

V následujícím roce 1913 se realizoval další zajímavý projekt, při kterém vystupovala kladenská rodina Zikových. 2. července uspořádala Kladenská filharmonie „Ruský večer“. Zikové byli nejpovolanějšími připravit takto komponovaný program, protože František Zika¹⁰⁾ působil v ruském Orlu jako ředitel tamní carské konzervatoře a druhý spoluúčinkující byl Richard Zika¹¹⁾, absolvent tohoto hudebního učiliště. Takto připravený večer byl jistě přínosem pro milovníky hudby, protože v době před první světovou válkou byla u nás ruská hudba málo známá. Filharmonie mohla skladby nastudovat jen díky zapůjčení notového materiálu Františkem Zikou.

Byly uvedeny dvě skladby současných skladatelů, Basila Kalinnikova a A. Spendiarova orchestrální suita Krymské popěvky. Jak píše tehdejší kritik pod značkou Veritas v Kladenském obzoru: „...obsahují (Krymské popěvky) zidealizované jakési nám neznámé ruské tance a taneční písně... Líbilo se také její ukončení pompézním finalem, představujícím jakousi apotheosu. Krymské popěvky přijaty obecně se zvláštním povděkem...“ Hynek Kubát nastudoval skladby s orchestrem, ale při koncertě dirigoval sám Zika, který se vyjádřil pochvalně o výkonech hudebního tělesa: „...že by si přál mít v Orlu tak disciplinovaný orchestr...“

Druhým vrcholem bylo vystoupení mladičkého Richarda Ziky, který přednesl část houslového koncertu Henriho Vieuxtempse. Koncertní mistr Kladenské filharmonie Karel Zika mohl být na výkon svého syna právem hrdý. Kritici zvláště oceňovali vyspělý trylek, virtuózní staccato, čistotu dvojhmatů a výborně zvládnutou techniku obou rukou.

Koncert byl jednohlasně hodnocen jako přínos k poznání hudby málo dostupné v našich krajích.

Ani válečná léta zcela neutlumila činnost hudebního tělesa. Připomeňme slavnostní večer (těsně před vypuknutím války) k desátému výročí úmrtí Antonína Dvořáka (3. května 1914), který se neskládal pouze z mistrových koncertních čísel, ale i z přednášky připravené Adolfem Piskáčkem¹²⁾, žákem Antonína Dvořáka, s názvem O významu a životě dra. Dvořáka.

Během války koncertoval v Kladně ještě jednou Jaroslav Kocian (21. ledna 1916). Přednesl Mozartův koncert D dur, Bachův Menuet a Wagnerovu Romanci. K této návštěvě se dochoval v kronice zápis o Kocianově odpoledním „fárání“ na šachtě Ronna. Večerní představení bylo opět vysoce hodnoceno. Dočteme se o tom: „...Jest stále týž, jak jsme ho znali z dřívějšíka... Někdo, kdo se vymyká již nad kritický soud, protože vás hned z počátku unese...“

Vzhledem ke složité válečné situaci bylo od účinkujících velice ušlechtilé, že veškerý výnos z koncertu

byl dán ve prospěch vdov a sirotek po padlých vojících z Kladna.

I v nově vzniklém Československu pokračovalo hudební těleso po roce 1918 ve své činnosti. Připomeňme si ještě několik zajímavých koncertů z dvacátých let.

V prosinci 1919 se dožil Josef Bohuslav Foerster¹³⁾ šedesáti let. Skladatelovo životní jubileum se stalo pro Kladenskou filharmonii důvodem uspořádat 7. května 1920 koncert, při kterém spoluúčinkoval pěvecký spolek Smetana¹⁴⁾, poprvé s nově zvoleným sbormistrem Cyrilem Novotným¹⁵⁾. Koncert komponovaný z mistrových skladeb a doplněný pečlivě připraveným životopisem oslavence na stránkách programu, si přijel vyslechnout i sám Foerster, který po koncertě oběma spolkům vepsal do kronik poděkování.

V roce 1913 jsme se zmiňovali o koncertu připraveném z ruské hudby. Obdobně komponovaný večer, avšak z hudby skladatelů francouzských, byl připraven na 3. listopad 1920. Záštitu nad „Koncertem francouzských skladatelů“ si vzalo francouzské vyslanectví. Při koncertu spoluúčinkovaly klavíristka Heda Hrušková a koncertní pěvkyně paní Brettschneidrová-Trapová. Na programu se střídala čísla přednesená filharmonii s čísly sólovými. Posluchači vyslechli H. Berlioze, C. Debussyho, skladby od Saint-Saënsa, Ch. Gounoda a J. Masseneta.

O rok později, 16. února 1921, se opět sešly při společném programu spolek Smetana a Kladenská filharmonie, aby uvedly dílo svého čestného člena, profesora státní konzervatoře v Praze Josefa Kličky¹⁶⁾ – Příchod Čechů na Říp. Ta to, jak uvádí program, duma z českého dávnověku vznikla na texty spisovatele Srba-Debrnova¹⁷⁾. Při představení hrála harfový part mistrova vnučka Helena Nebešská-Kličková.

Skladba tematicky zachycuje nejstarší pověst o příchodu Čechů na horu Říp. V prostorách kladenského divadla ožily pohanské postavy českých dějin, jako byl Radovan, Trudovít či Čelmíra se Žaltavou. Celé představení vyvrcholilo árií samotného Praotce Čecha.

Představení se díky svému úspěchu dočkalo ještě dvou repríz. Dirigent filharmonie H. Kubát i jeho protějšek ve sboru Smetana Cyril Novotný sklidili uznání za svoji práci při přípravě sborů a hudebního tělesa.

Ještě před ukončením koncertní sezóny 27. května mohlo Kladno zhlédnout umění emeritních sólistů Národního divadla v Praze. Ačkoliv se v Dělnických listech z 2. června 1912 dočteme: „...Páteční koncert měl by se jmenovati Večerem starých pánů...“ musel kritik objektivně přiznat, že všichni vystupující umělci nic neztratili ze svého umění. Anna Slavíková-Jordánová¹⁸⁾ opět zazářila v roli Libuše, kterou měla nastudována pro ND, kde pohostinsky vystupovala až do roku 1922, Bohumil Benoni¹⁹⁾ připomněl svoje umění mimo jiné v roli Kaliny, Adolf Krössing²⁰⁾ přednesl tehdy již svého „klasického“ Vaška z Prodané nevěsty. Celý program byl obohacen zážitkem z tance Anny Korecké²¹⁾ v Rossiniho Polce. Kritik musel nakonec přiznat: „...poskytli nám znovu příležitost obdivovati se excellenčním rolím, jež kdysi vytvořili a které dosud značí metu, o kterou se jich mladší následovníci musí snažit...“

Hudebníci si dokázali vydobýt uznání i za hranicemi okresu. Pro svoje umění byli přizváni k velice zajímavému projektu. Pod taktovkou Ludvíka Čelanského hrál rozšířený kladenský orchestr v přírodním divadle v Šárce operu Giacoma Pucciniho Madame Butterfly. Kladenští hudebníci se tehdy setkali s jednou z největších českých operních pěvkyní Emou Destinovou²²⁾. Představení bylo pořádáno ve prospěch Červeného kříže a výkony jednotlivých umělců byly vysoce hodnoceny. Partner Emy Destinové Richard Kubla²³⁾ ztvárnil roli Pinkertona stejně mistrně jako jeho partnerka roli Butterfly. Celému podniku bezesporu prospělo i výborné počasí. A tak 15. červen 1922 se stal dalším z úspěchů Kladenské filharmonie.

V letošním roce uplynulo 95 let od založení Kladenské filharmonie. Kladenští hudebníci se postupem doby vypracovali v muzikanty, kteří svými výkony překročili požadavky na amatérské sdružení a stali se tělesem, se kterým rádi hostovali i profesionálové. Hudebníci pocházeli ze všech vrstev společnosti. Vedle učitelů, úředníků a lékařů najdeme v orchestru hutníky, horníky i řemeslníky.

Vysokou profesionalitu orchestru docílil důsledným vedením dirigent Hynek Kubát a udržel ji po dlouhá léta.

Ačkoliv Kladenská filharmonie již léta neexistuje, její tradice a hudební odkaz žijí na kladně dodnes. V období mezi dvěma světovými válkami dokonce v Kladně působila dvě hudební tělesa filharmonického charakteru. Vedle naší jubilančky to byla Vašatova Středočeská filharmonie, jejíž činnost byla úzce spjata s repertoárem kladenského divadla.

Příznivci vážné hudby se v Kladně scházejí dosud. Přes různé organizační a finanční potíže pořádají pravidelné koncerty jak v našem městě, tak i v zahraničí. Můžeme tedy říci, že tradice amatérského filharmonického sdružení trvá v Kladně devadesát pět let.

Poznámky:

1) **Ludvík Čelanský** (1870–1931) čes. dirigent a skladatel, v letech 1918–1919 šéf České filharmonie.

- 2) **Hynek Kubát**, nar. 18. 8. 1871 v Pičíně, zemřel 8. 11. 1948 v Kladně. Studoval na gymnáziu v Příbrami, později posluchač varhanické školy v Praze. Mimo varhanic kou školu byl žákem Zdeňka Fibicha a krátký čas studoval u A. Dvořáka instrumentaci. V roce 1895 se stal učitelem, od roku 1897 působil v Kladně, později jako řídící učitel. V roce 1931 byl penzionován. V letech 1911 a 1912 složil státní zkoušky z houslí, zpěvu, klavíru a varhan. Byl ustanoven učitelem hudby a zpěvu na učitelském ústavu v Kladně. Napsal několik drobných skladeb. Na jeho domě čp. 1790 v kladenské Bendlově ulici byla odhalena pamětní deska s následujícím textem: Zde žil, tvořil a zemřel Hynek Kubát, dirigent a zakladatel Kladenské filharmonie. Věnují členové, 1950.
- 3) **Kýnovský národ**, vlastenecko-dobročinná stolní společnost zasedající v plzeňské restauraci „U Kýnů“ v Kladně.
- 4) **Emanuel Tůma** kapelník kladenské hornické kapely zvané „Tůmova“.
- 5) **František Ondříček** (1857–1922) český houslový virtuos a pedagog, profesor konzervatoře ve Vídni a Praze, vynikající interpret Smetany, Dvořáka i Beethovena.
- 6) **Marie Calma** (Hurychová, provd. Veselá, 1881–1966) koncertní pěvkyně, spisovatelka, básnířka, překladatelka.
- 7) **Václav Suk** (Vječeslav Ivanovič Suk) (1861–1933) dirigent, houslista, hudební skladatel, působil v Rusku.
- 8) **Divadelní hra Znak** podává umělecky ztvárněný výklad městského znaku. Každé dějství je věnováno jedné z heraldických figur na erbů.
- 9) **Jaroslav Kocian** (1883–1950) český houslový virtuos a pedagog, žák O. Ševčíka, autor několika drobných skladeb.
- 10) **František Zika** (1873–1942) houslista, žák prof. O. Ševčíka, profesor konzervatoře v Saratově, později ředitel konzervatoře v Orlu.
- 11) **Richard Zika** (1897–1947) houslista, absolvent konzervatoře v Orlu, první houslista Zikova československého kvarteta, později člen Ondříčkova Kvarteta.
- 12) **Adolf Piskáček** (1873–1919) čes. hudební skladatel, kapelník vinohradského divadla, žák A. Dvořáka.
- 13) **Josef Bohuslav Foerster** (1859–1951) hudební skladatel, profesor pražské konzervatoře, prezident České akademie věd a umění (1931–1939), čestný doktor UK Praha.
- 14) **Spolek Smetana**, pěvecký spolek vzniklý odštěpením pěveckého odboru Kladenské filharmonie jako samostatný spolek v roce 1912. První předseda lékárník Jaroslav Balej, první dirigent Otta Šimák.
- 15) **Cyril Novotný** (1878–1946) řídící učitel v Kladně, druhý dirigent pěveckého spolku Smetana, zakladatel hudebního muzea spolku Smetana.
- 16) **Josef Klička** (1855–1837) čes. varhanní virtuos, pedagog a skladatel, působil na pražské konzervatoři.
- 17) **Srb-Debrnov**, vl. jménem Josef Srb (1836–1904) hudební spisovatel, dlouholetý činovník pěveckého spolku „Hlahol“. Z jeho podnětu vznikla celá řada sborových skladeb.
- 18) **Anna Slavíková-Jordánová** (1877–1948) zpěvačka, v letech 1901–1914 členka ND, pohostinsky vystupovala až do roku 1922. Nejpůsobivější byla v titulní roli opery R. Strause Elektra.
- 19) **Bohumil Benoni** (1862–1942), zpěvák, v letech 1883–1912 člen souboru ND v Praze, první ztělesnil na čes. jevišti E. Oněgina. Po odchodu z ND si otevřel vlastní pěveckou školu.
- 20) **Adolf Krössing** (1848–1933) zpěvák a režisér, populární představitel Vaška z Prodané nevěsty a učitele Bendy z Dvořákovy Jakobína. V ND působil 30 let.
- 21) **Anna Korecká** (1880–1938) tanečnice, 1900–1914 sólová tanečnice, od r. 1909 první čes. primabalerína, v ND hostovala ještě v r. 1921. Proslavila se hlavně jako Odetta a Coppelie.
- 22) **Ema Destinová** vl. jménem Ema Kittlová (1878–1930), čes. operní i koncertní pěvkyně, od r. 1908 vystupovala v Metropolitní opeře v New Yorku, čestná členka ND v Praze.
- 23) **Richard Kubla** (1890–1964) čes. operní pěvec, tenorista, hostoval na mnoha evropských scénách, v letech 1923–1945 člen souboru ND v Praze.

Prameny:

1. Pamětní kniha Kladenské filharmonie I., SOkA Kladno, sig. SP 275.
2. Pamětní kniha Kladenské filharmonie II., SOkA Kladno, sig. 276:
3. Přehled činnosti Kladenské filharmonie od r. 1902, SOkA Kladno, sig. SP 319.
4. Tabla a fotografie Kladenské filharmonie, SOkA Kladno, sig. SP 318.

JIŘÍ HORÁK

Historie slánského letectví

Dnes málokterý občan ví, že i Slaný má své místo v dějinách československého letectví. Velký rozmach letecké techniky za 51 měsíců I. světové války pokračoval i po jejím skončení. Z letadel se stal dopravní prostředek a současně se začalo šířit sportovní létání.

Letecká doprava vyžadovala vybudování sítě stálých a pomocných letišť nebo míst pro přistání. Ministerstvo veřejných prací (MVP) zřídilo jedno z nich i ve Slaném, a to za městskými sady Háje mezi silnicí do Otrub na východě a polní cestou do Lidic na západě. Jižní okraj tvořila spojovací cesta těsně za hřištěm býv. SK Slavoj. Označení písmeny SLANÝ bylo umístěno u západního konce topolové aleje. To bylo z betonu o rozměrech 6 x 5 m a svítilo bělostí. Nápis byl odstraněn již za II. světové války a plocha záměrně osázena ovocnými sady.

Prvně bylo letiště využito v září 1928 při velkých manévrech. Bylo postaveno několik plátěných hangárů a plocha se zaplnila letadly. Samozřejmě o diváky ze Slaného a okolí nebyla nouze. Manévry skončily a letiště se stalo opět jen polem osetým vojtěškou.

Za rok v září 1929 letiště ožilo znovu. Tentokrát stříbřitě bílým třímístným dvojplošníkem Aero A-12 (rozpětí 12,8 m, prázdná hmotnost 1105 kg, motor Maybach M 6-IV s nejvyšším výkonem 260 k, rychlost cest. 175 km/h a nejvyšší 201 km/h). Slaný tehdy získalo prvenství mezi městy (mimo Prahy), protože místní autodopravce Fr. Kocourek zakoupil toto letadlo s immatr. zn. L-BUCB, aby provozoval leteckou osobní dopravu. Letenka do Prahy stála 30,- Kč. Diváků bylo dost, ale cestujících málo. Občas se někdo svezl při vyhlídkovém letu. Fr. Kocourek za svůj průkopnický čin zaplatil ztrátou vlastního majetku. Letoun získal DAMS Liberec (Deutsche Arbeitsgemeinschaft für Motor und Segelflug).

Několik dalších let byl klid. Čs. letectví se však slibně rozvíjelo. Vyřazená stará vojenská letadla nebyla vhodná pro letecký sport z důvodu vysoké spotřeby pohonných hmot. Rozvinutý průmysl začal vyrábět hospodárná sportovní letadla se slabšími motory. Do tohoto dění se zapojila i slánská továrna na motocykly Orion – Vilém Michl a synové. První konstrukcí byl plochý dvouválec LL-30 s výkonem 34 k. Pro sériovou výrobu sportovních letounů Letov Š-39 se svým malým výkonem nehodil. Proto byl vyvinut a vyroben silnější typ RL-50 s výkonem 50 k. Ten byl zamontován do letounu PB-6 (výrobci Přikryl a Blecha). Při zalétávání tohoto letounu v r. 1934 zastaralý karburátor způsobil požár a úplnou zkázu letadla. Pro letecký odbor MVP to bylo záminkou ke zrušení objednávky na rozestavěnou sérii těchto motorů. To kapitálově slabá rodinná firma nevydržela a došlo k jejímu zániku.

Slánské letiště v tomto roce opět na několik hodin v měsíci září ožilo. Propagační letka MLL (Masarykovy letecké ligy) Praha pořádala ve Slaném letecký den. V programu vynikal známý sportovní pilot a držitel národních plachtařských rekorů Sláva Radovský akrobacií na větroni Zlín Z-VII „Akela“. Tento podnik, i navzdory hroživé hospodářské krizi silně navštívený, měl nemalou zásluhu o zvýšení zájmu o letectví.

Proto brzy došlo k ustavení slánské odbočky MLL, a to pravděpodobně v roce 1935. V jejím čele stál slánský advokát JUDr. Hohlweg obklopený schopnými členy výboru. Již v září r. 1936 byl založen plachtařský odbor a koncem listopadu a počátkem prosince byla v Grandhotelu pořádána úspěšná letecká výstava. Doslova akrobaticky byly okny z ulice do sálu v rozebraném stavu protaženy 2 školní kluzáky Skaut Standart (jeden z nich v kostře), školní dvousedadlový větroň Šedý vlk, výkonný větroň Janošik, několik leteckých motorů a v přísálí vystaveno asi 40 modelů letadel.

Od počátku r. 1937 probíhala příprava k zahájení vlastní plachtařské činnosti. Plachtařský odbor MLL (P. O.) měl již 3 členy se zkouškou „B“ (Huml, Klumpar a Švihlík). Chyběla jen letadla. Mecenášem se stala Občanská záložna, která zaplatila 1 školní kluzák Skaut Standart v ceně asi 2400 Kč. Druhý poskytlo ústředí MLL. A tak mohl být v srpnu 1937 zahájen na svahu nad ovčáckým kostelíkem slavnostně plachtařský kurs stupně „A“ (rovné klouzavé lety v trvání nej méně 30 vteřin). Náročnější stupeň „B“ vyžadoval větší převýšení, které mělo např. svahové letiště na kopci Raná u Loun. V roce 1938 již několik členů mohlo nosit plachtařský odznak stupně „A“ a tento způsob svahového létání pokračoval i v prvním pololetí 1938. Kraťoučkový let vyžadoval 99% dřiny a přinášel 1% radosti. Další kurs pro začátečníky, ačkoliv byl připraven, se již neuskutečnil.

V r. 1938 letecká činnost skončila. Oba kluzáky uložené v prázdné továrně Orion byly poškozeny v době zářijové mobilizace negramotnými vojáky maďarské národnosti.

Přišel tragický 15. březen 1939 a zákaz letecké činnosti. MLL se mezitím sloučila s Aeroklubem RČS a nová organizace dostala název Český národní aero klub. Ten byl okupanty již v r. 1940 rozpuštěn po předchozím zabrání všeho majetku.

Oba poškozené kluzáky i gumové startovací lano byly tajně schovány na dlouhých 6 let v dílně truhláře Vúcha. Během této doby touha létat neuhaslá, ale naopak zesílila. Původní pomocné letiště Na Hájích bylo

záměrně znehodnoceno vysázením ovocných sadů. Proto již během války byly vyhlédnuty vhodné plochy na opačné straně města.

Velká potřeba válečných pilotů na obou stranách a nebrzděný rozvoj plachtění v neutrálním Švýcarsku a Švédsku přivedly zásadní obrat v technice startů. Přešlo se rychle od „vystřelování“ gumovým lanem na svazích k používání startovacích navijáků na rovinných letištích a k létání ve stoupavých termických proudech. Tím se pilotní plachtařský výcvik nesmírně usnadnil a zrychlil. Odpadlo velmi namáhavé tahání bezmotorových letadel do kopce.

Sotva dozněly poslední výstřely 2. světové války, již se sešla skupina nadšenců, v níž převažovalo mládí a střední věk. Nová doba vyžadovala smělé činy smělých lidí. Proti názorům menšiny starých, již ochabujících členů byl na řádné ustavující schůzi v listopadu 1945 prosazen požadavek vybudovat ve Slaném městské veřejné letiště s hangárem a dalším vybavením. Cílem této snahy bylo opustit zastaralý způsob svahového létání, využít rovinného letiště ke startům navijákem a samozřejmě přejít i na motorové létání. Nový výbor byl velmi omlazen a ujal se nesmírně těžkého úkolu všechny tyto velkolepé plány uskutečnit. Ještě v posledních měsících r. 1945 byl pořádán modelářský kurs pro mládež.

V předjaří r. 1946 byly z letiště v Udlicích u Chomutova převezeny trosky vandalsky zničených německých kluzáků SG-38 (Schulgleiter = školní kluzák) a předány ihned ředi Kochmann v Kralupech k dohotovení jednoho kluzáku. Současně byl přitážen i poškozený startovací naviják. Ten byl smluvně zapůjčen ČNA v Kladně s tím, že v jeho dílně bude též za použití dílů dovezených z Udlic dostavěn další kluzák ŠK 38 (SG 38). Dostatek peněz na všechny účely bylo nutné získávat četnými žádostmi vytípanými podnikům, organizacím i štědrým drobným podnikatelům. Bylo nutno nalézt i pochopení u MěNV, což se dařilo. Většina plochy letiště patřila městu a 2 parcely bylo nutno vykoupit. Na výkup pozemků přispěla částkou 180 000 Kč místní organizace Čs. strany národně socialistické ve Slaném. Tím bylo zajištěno získání celé předpokládané plochy letiště.

Srpen r. 1946 byl důležitým mezníkem, protože na ploše nového letiště byl uspořádán letecký den za pomoci a režie propagační letky ČNA Praha. Radost z velké návštěvy a celkového propagačního úspěchu byla zkalena tragickou příhodou. Dva jedenáctiletí školáci, aby se vyhnuli placení, přišli z druhé strany od Netovic a lehli si na záda do vojtešky na okraji letiště. Šéfpilot Z. Kraus, předvádějící akrobacii na dvouplošníku Heinkel-He 72 „Kadett“, při vyrovnávání vývrtky škrkl koly o zem právě v místě, kde nešťastní hoši leželi. Oba chlapeci přišli o život.

Firma Kochman dodala zhotovený kluzák Šk 38 a z výtěžku leteckého dne byl zakoupen z přebytků armády USA lehký dvousedadlový letoun Piper L-4 (rozpětí 10,74 m, motor Continental A-65-8 o výkonu 65 k, nejvyšší rychlost 140 km/h) za 45 000 včetně 50% cla.

Slánský aeroklub měl již dvě letadla. Motorové si na svůj další let ještě téměř dva roky počkalo. Kluzák se ale dočkal brzy. V září 1946 byl zahájen první poválečný plachtařský kurs. Naviják byl dosud v Kladně, a tak se létalo podle směru větru na několika svazích v blízkosti města. Kluzák byl uložen ve stodole vedle zahradnictví p. Chyského na pražském předměstí.

V únoru r. 1947 byl z Kladna vrácen naviják a začalo se létat na letišti. Hangár byl prozatím jen nakreslen a jeho svépomocná stavba byla úkolem budoucnosti. Vše bylo podmíněno dostatkem peněz. Byl zakoupen starý nákladní železniční vagón a ten dočasně sloužil jako přístřeší pro naviják i rozebraný kluzák. Létání na letišti u města s pomocí navijáku velmi urychlilo výcvik do stupně „B“ (lety delší než 1 min., zatáčky a sedání na místo startu). Diváci z řad občanů začali houfně docházet na letiště, což mělo velký propagační dosah. Všechny síly členstva se zaměřily na získání peněz na stavbu hangáru. Byla uspořádána sbírka mezi občany, která vynesla asi 85 000 Kč. Člen aeroklubu ing. Ferdinand Příbyl, majitel přádelny, věnoval sám 100 000 Kč a dalších 100 000 Kč přislíbilo a postupně vyplatilo i ministerstvo dopravy. Plán hangáru o ploše 20 x 12 m s vraty šíře 11 m dodala zdarma stavební firma Vilibald Hieke a stavební dozor nad svépomocnou stavbou převzal obětavě a také bezplatně stavitel arch. František Kopřiva. Byl nakoupen cement, písek, z přádelny dovezena škvára a v květnu 1947 začala výroba tvárníc. Doprava byla zajištěna pohotově, protože firma LUKA zapůjčila aeroklubu bezplatně nákladní auto Praga AN. V září byly vykopány základy, ihned nato provedeno jejich vybetonování včetně nosných sloupů. Výplňové zdivo z tvárníc rostlo velmi rychle a obrysy hrubé stavby hangáru se staly výrazným prvkem obzoru letiště.

V této době bylo sportovní letectví štědrě podporováno státem. Podílelo se na tom ministerstvo národní obrany a ministerstvo dopravy, do jehož působnosti patřilo civilní, a tedy i sportovní letectví. Aeroklubu byla zapůjčena další bezmotorová letadla, a to školní kluzák Zlín Z-23 „Honza“ (rozpětí 10,0 m, prázdná hmotnost 98 kg, klouzavost 1 : 10) a 2 větroně Zlín Z-24 „Krajánek“ (rozpětí 12,12 m, prázdná hmotnost 160 kg, klouzavost 1 : 18). Během podzimu byl zahájen kurs stupně „C“, tj. létání na větroních schopných plachtění. Průběžně se dokončovaly poslední práce na hangáru. Konečně nastal toužebně očekávaný den, kdy byla všechna letadla umístěna v hangáru a odpadlo jejich převážení ze stodoly ve Smečenské ulici v rozebraném stavu.

Vývoj nasvědčoval tomu, že r. 1948 bude přelomovým mezníkem mezi úpornou prací a slibnou leteckou budoucností. Vše ale dopadlo hůře. Komunistický puč v únoru měl za následek dlouhodobý zákaz činnosti, a to i plachtařské. Činnost byla povolena pod přísným dohledem až na jaře. Mezitím byl v dubnu 1948 z politických důvodů zatčen a uvězněn předseda aeroklubu Vilém Michl, kdysi spolumasítkatel továrny Orion.

Komunisté v aeroklubu, tvořící velmi malou menšinu, se chovali celkem slušně. Pouze navrhli V. Michla zbavit funkce a vyloučit. Předsedou se stal neškodný komunist V. Hohlfeld, který později emigroval do SRN. Obnovila se opět činnost. Obětavý činovník Václav Opatrný, držitel průkazu pilota turistických letadel, mohl konečně vzlétnout na klubovém Piperu OK-YGG. V srpnu byl kurs plachtařů úspěšně dovršen a 12 z nich a navíc 2 členi ČNA Libušín se v září začali přeškolovat na motorové letouny. Současně probíhaly další plachtařské kursy a počet členů utěšeně rostl. Ukázalo se, že hangár nebude velikostí stačit. Rozhodnutí bylo rychlé – přistavět další stejně velkou část, ale se širšími vraty 13 m s ocelovými krovky a s železobetonovým překladem nad vraty. U původní stavby byly tyto stavební prvky dřevěné. Opět bylo nutné získat potřebné peníze veřejnou sbírkou. Podmínky se ale změnily k horšímu. Zanikla vrstva obchodníků a živnostníků, ing. F. Příbyl, nejtědřejší dárců, byl již v cizině. Bylo nutno vypracovat úspornější projekt a co nejvíce omezit dodavatelské práce.

I když se při tehdejších šestidenních pracovních týdnech létalo pouze v neděli, koncem prosince již všichni účastníci pilotního motorového kursu byli připraveni ke zkoušce a těšili se na tradiční veselou klubovou silvestrovskou zábavu. Ta se konala, ale značně zkalena obavami o osud Přemysla Hartmana, který byl 30. 12. 1948 zatčen StB jako příslušník odbojové organizace „Šeřík“. Později byl odsouzen na 12 roků nucených prací v uranových dolech. Podařilo se mu ale utéci po několika měsících. Žil a dosud žije v Maroku, kde si mohl vynahrádit létání i na vlastním letounu. Od r. 1991 je zahraničním členem a přispěvatelem Aeroklubu Slaný.

Začátek ledna 1949 byl svědkem pilotních zkoušek prvních žáků „motorářů“. Po jejich skončení předseda zkušební komise odbor. rada MD ing. Weysser pronesl prorocký výrok. Uvedl doslova, že tito právě odzkoušení kursisté budou patrně již posledními ryze sportovními piloty. Další vývoj se bude ubírat jiným směrem a k jinému cíli. Budoucí výcvik bude konán jen s ohledem na potřeby armády, tudíž po přísném politickém výběru a do velmi omezeného věku. Jeho prorocká slova se brzy vyplnila a on sám, v poměrně vysokém věku, byl zatčen StB a uvězněn.

I když se slánský ČNA potýkal s politickou nepřízní, neslevil ze svých smělejších plánů. Plachtařský instruktor Josef Huml, působící od r. 1937 a po válečné přestávce od r. 1946, se vzdal své funkce. Dočasně ho nahradil Jan Pauza, který přešel z ČNA Kladno. Plachtařská i motorářská činnost probíhala zpočátku celkem nerušeně. Aeroklubu byl zapůjčen MD motorový dvoumístný letoun Praga E-114 M „Air Baby“ (rozpětí 11,0 m, prázdná hmotnost 350 kg, motor Walter Mikron III 65 k, nejvyšší rychlost 185 km/h). Tento moderní letoun vyžadoval náročnější pilotáž, a proto se piloti Piperu přeškolili na tento typ.

Zlou budoucnost aeroklubu věštila následující událost. Jednoho dne se na jeho schůzi dostavil předseda ZO KSČ v ČKD Slaný Ladislav Ptáček a přesně stanovil podmínky, za kterých bude činnost aeroklubu nadále povolena. Byla to především změna názvu na Aeroklub ČKD, přímé podřízení závodním složkám (miněna KSČ a ROH), dosazení řídicího (a hlavně dozorcího a prověřovacího) výboru. Byli to zvláště uvědoměli členi KSČ: Hošek, Mišta, Najman, Sedláček, Zíma a jako odborník na hospodářsko-finanční agendu pokladník ČKD Louma.

Tito soudruzi se připravovali k velké čistce. Dosud jim bylo letectví neprozkoumanou oblastí. Zatím často docházelo k zastavení činnosti různými létajícími členům neorganizovaným v KSČ. Bylo jasné, že rada ing. Weysser se nemýlil. Komunisté chtěli „zlidovět“ létání a vůbec nechápali, že aeroklub dosud vedený od počátku nezištnými a obětavými činovníky nemohl ani být ještě „lidovějším“.

Skupinu létajících členů tvořili učni, studenti, dělníci, úředníci a žádní zbohatlíci. Poplatky byly velmi nízké, např. start navijákem bez ohledu na dobu letu 10 Kč, 1 hodina letu na motorových letadlech s motory 65 k 60 Kč, roční členský příspěvek 50 Kč, ale požadavky na plnění pracovních úkolů velmi vysoké.

I za těchto podmínek se rozběhla stavba části hangáru, který byl slavnostně otevřen v září 1950. V tento den byl pořádán menší letecký den a hvězdicový cílový soutěžní let.

Stále ještě štědrý stát půjčil další stroje. Byla to druhá Praga E-114 M, výkonný větroň Zlín Z-25 „Šohaj“ (rozpětí 15,0 m, prázdná hmotnost 182 kg, klouzavost 1 : 27), německý větroň Grunau Baby II (technické údaje se nedochovaly) a licenční Zlín Z-281 (původně Bücker Bü 181, rozpětí 10,60 m, prázdná hmotnost 495 kg, motor Walter Minor 4-III 105 k, nejvyšší rychlost 196 km/h). Po nedlouhé době byly obě E 114 M vyřazeny pro nějakou konstrukční závadu. Americký nezmar Piper sloužil stále spolehlivě a běžel již třetí kurs motorářů, takže ho užívali ke kondičním letům i vyškolení motoráři.

Budování letiště pokračovalo i v této době. Od podniku Benzina byla zakoupena čerpací stanice včetně podzemní nádrže a umístěna na letišti poblíž hangáru. Odpadlo nebezpečně skladování benzínu v sudech uvnitř hangáru a obtížné plnění nádrží. Byly vybudovány sloupové přípojky elektřiny a telefonu.

Dozor se stále utužoval. Smělo se létat jen v dohledu z letiště a s poloprázdnou nádrží. Ze starého vagónu, kdysi sloužícího k uložení kluzáku a navijáku, se stala strážnice SNB. Po skončení létání se musela odmontovat vrtule i čistič benzínu a odevzdat na strážnici.

Koncem května 1951 se neutajil záměr z aeroklubu vyloučit tzv. „politicky“ nespolehlivé živly. A tento den skutečně v červnu přišel. Předseda výboru Hošek na schůzi přečetl jména všech, kterým byla zastavena činnost. Většina z nich patřila k staré partě, která žila pro létání od dorosteneckých let v MLL a měla největší zásluhy na rozmachu aeroklubu. Bylo to asi 12 členů. Nikdo z nich neškemral o pardon a všichni hrdě odešli.

Do aeroklubu byli přijímáni noví lidé, kteří přišli snadno k hotovému dílu. Aeroklubu byl přidělen další motorový letoun Zlín Z-22 „Junák“ (rozpětí 10,6 m, prázdná hmotnost 365 kg, motor Praga D 75k, nejvyšší rychlost 176 km/h).

Celé československé letectví napodobovalo sovětský vzor a z Aeroklubu RČS se stal Doslet (Dobrovolný svaz letectví) a v r. 1952 byl založen Svazarm (Svaz pro spolupráci s armádou), a tím i údobí placených činovníků. „Očistný“ výbor splnil dobře svůj úkol a jeho úloha postupně slábla. Létalo se dál a z paměti se vytrácely někdejší průkopnické časy. V r. 1953 byla vedle hangáru postavena řídicí věž, a tím v podstatě skončila výstavba započatá v r. 1948. V letadlovém parku se objevily další typy, např. dvouplošník německé konstrukce Bücker Bü-131 „Jungmann“ (rozpětí 7,4 m, prázdná hmotnost 390 kg, motor Walter minor 4-III 105 k, nejvyšší rychlost 185 km/h), Zlín Z-126 „Trenér“ (rozpětí 10,28 m, prázdná hmotnost 510 kg, motor Walter minor 4-III 105 k, nejvyšší rychlost 201 km/h) a větroně Zlín Z-125 „Šohaj 2“ (rozpětí 15,00 m, prázdná hmotnost 190 kg, klouzavost 1 : 26), Zlín Z-425 „Šohaj 3“ (rozpětí 15,6 m, prázdná hmotnost 218 kg, klouzavost 1 : 25), dvousedadlový školní větroň LF-109 „Pionýr“ (rozpětí 13,47 m, prázdná hmotnost 235 kg, klouzavost 1 : 18,5), výkonný větroň VT-16 „Orlík“ (rozpětí 16,00 m, prázdná hmotnost 220 kg, klouzavost 1 : 32) a celokovový dvoumístný větroň L-13 „Blaník“ (rozpětí 16,2 m, prázdná hmotnost 292 kg, klouzavost 1 : 28).

Rozmíst'ování strojů na jednotlivá letiště bylo plně v rozhodovací moci ÚV Svazarmu. Tak se ve Slaném dočasně objevil vlečný motorový letoun L-60 „Brigádýr“ (rozpětí 13,9 m, prázdná hmotnost 955 kg, motor M-208 220 k, nejvyšší rychlost 193 km/h). Na vyhlídkové lety byly zapůjčovány dvoumotorové letouny Aero Ae-145 (rozpětí 12,25 m, prázdná hmotnost 1030 kg, motory M 332 140 k, nejvyšší rychlost 282 km/h) a L-200 A „Morava“ (rozpětí 12,32 m, prázdná hmotnost 1275 kg, motory M 337 210 k, nejvyšší rychlost 310 km/h).

V r. 1961 skončilo údobí placených činovníků a Jiří Bosák odešel z funkce náčelníka. Opět tedy hlavní funkci vykonával předseda. Postupně se v ní vystřídali Václav Hlinovský a Václav Houška. Z hlediska materiálního zabezpečení to byl „zlatý věk“. Ale i ten jednou drsně skončil. Svazarm ztratil zájem o „velkovýrobu“ pilotů a začal omezovat počet svazarmovských letišť. Ve Slaném začala působit armádní vrtulníková letka. ÚV Svazarm předal r. 1966 hangár MNO a aeroklub byl zbaven letiště, hangáru i většiny letadel. Zbylo mu jen pár větroňů. Létalo se bezmotorově hlavně na Rané a letadla byla uskladněna na letišti v Kladně. To zhoršilo provozní podmínky hluboko pod úroveň průkopnických let a v časovém rozmezí r. 1972–1973 letecká činnost skončila.

Červánky naděje se objevily po 17. 11. 1989. Na prosincové schůzi Modelářského klubu oznámil Václav Houška, že Aeroklub Slaný nezanikl, pouze z donucení musel zastavit činnost a bude požadovat navrácení svého majetku. Během r. 1990 byly vykonány předběžné organizační úkoly, sestaven adresář členstva a na 21. 9. 1991 byla svolána členská schůze, která vyhlásila obnovení činnosti. Bylo vedeno úporné jednání s orgány MNO o navrácení hangáru a řídicí věže. V těchto objektech byly totiž vojenské výstrojní sklady, jelikož vrtulníková letka byla již dávno ze Slaného přemístěna. Díky pochopení velitele slánské divize plk. ing. Martínka došlo 7. 1. 1992 k předání obou budov. U hangáru byla armádou zazděna oboje vrata a naopak vybourány dveře v opačné stěně. Aero klub měl přibližně 100 členů. Pracovalo se s velkým úsilím na přestavbě, aby mohl začít letecký provoz.

V září 1992 Aeroklub Slaný uspořádal ve spolupráci s leteckou amatérskou asociací (LAA) slet ultralehkých letadel (ULL), jehož se zúčastnilo asi 40 strojů. Na slánském letišti mohla létat pouze ULL, jejichž provoz se řídí mnohem mírnějšími předpisy. Letištní plocha zanedbáním pečlivé údržby se stala nezpůsobilou pro klasická letadla, do nichž patří bezmotorová. Vyvstal úkol objednat znovu velmi nákladný projekt letiště. K tomu poskytl ÚVV Aeroklubu ČR bezúročný úvěr 100 000 Kč. V zájmu prodloužení letiště v hlavním směru Z – V byl koupen pozemek na západní straně letištní plochy.

V r. 1993 bylo slánské letiště cílem etapy závodu ULL Cross Country. Aero klub získal do trvalého užívání větroň Blaník a naviják Herkules, a tak se mohlo uskutečnit v Sazené výcvikové soustředění. Aeroklub objednal dokumentaci k žádosti o schválení letiště k provozu. Současně navrhnul v připomínce k územnímu plánu města prodloužení hlavního pásu Z – V na 1200 m. Tím by se splnily podmínky i pro provoz malých dopravních letadel.

Hlavním zájmem Aeroklubu Slaný bylo zprovoznění letiště, aby odpadlo nevýhodné hostování na cizích letištích umožňující létání jen v časově krátkém období vždy po roční přestávce. K tomuto způsobu bylo nutno se uchýlit i v r. 1994 v Sazené a v r. 1995 v Roudnici nad Labem.

Mezitím pokračovaly na letišti ve Slaném náročné úpravy povrchu spočívající v navázce asi 2500 m³ zeminy, jejího rozprostření v žádoucí rovině a zatrávnění.

Mimo aeroklub létá ve Slaném i skupina majitelů ULL. Ta byla původně organizována v aeroklubu, ale vyšlo najevo, že jejich názory jsou zcela protichůdné, např. naprosto záporný pohled na budování dokonalého letiště, využití hangáru jen k uložení soukromých letadel, nezájem o výcvik mládeže apod. To vedlo k hluboké roztržce a jejich přesídlení do hangáru Agrochemického podniku.

Na samém konci r. 1995 zbývá pohledět do blízké budoucnosti. V zimě proběhne teoretický kurs a následně i vlastní plachtařský pilotní kurs již na slánském letišti.

Závěrem bych chtěl vyslovit vděčnou vzpomínku na své mrtvé přátele, kteří velmi mnoho vykonali pro rozvoj sportovního létání ve Slaném. Byli to: Vilém Michl – předseda ČNA Slaný, Josef Huml – instruktor plachtění a Václav Opatrný – vedoucí výstavby hangáru a předseda motorového odboru.

Fotografie z osobního archivu J. Opatrného a J. Horáka

Poznámka: Zpracováno na základě autorova archivu.

PORTRÉTNÍ GALERIE

VÁCLAV MOUCHA Antonín Knor

24. LEDNA 1908 –
16. PROSINCE 1971

V loňském roce uplynulo 25 let od chvíle, kdy jsme se v motolském krematoriu rozloučili s významným archeologem našeho kraje, stehelčevským rodákem Antonínem Knorem. Vzpomenout památky zesnulého je naší morální povinností především proto, že jeho celoživotní práce a význam pro naši archeologii nebyly až dosud doceněny.

Vztah Antonína Knora k naší nejstarší minulosti byl patrně předurčen místem, kde se narodil. Okolí jeho rodné obce bylo odedávna hustě osídlené, takže pravěké střepy a kamenné nástroje vyorávané na okolních polích, stejně jako blízkost pravěkého výšinného sídliště na „Homolce“ vzbudily jeho zájem již v dětství. Není proto divu, že po složení závěrečných zkoušek na kladenské státní reál ce (1921–1927) odchází do tehdejšího Státního archeologického ústavu v Praze, kde pracoval až do své smrti celých 43 let.

Za zaznamenání stojí i jeho úřední postup. Od 1. 5. 1928 až do 31. 5. 1930 zastával místo volontérské (s přerušením vojenskou službou v Terezíně od 1. 10. 1928 do 30. 3. 1930). Po návratu z vojny se stal manipulátem nižší pomocné služby technické, pak oficiálem pomocné služby technické, vrchním oficiálem pomocné služby technické, tajemníkem pomocné služby technické, posléze tajemníkem vyšší služby technické a konečně v letech 1946–1950 vrchním tajemníkem pomocné služby technické. V roce 1952 se Státní archeologický ústav stává součástí Československé akademie věd a Antonín Knor je dne 1. 1. 1953 zařazen do kategorie „vědecký pracovník III. stupně, pracovní třída I/10“ se základním platem 1570 Kčs měsíčně.

Tehdejší Státní archeologický ústav vyrůstal ze skrovných počátků. Vysokoškolsky erudovaní archeologové byli v té době spíše výjimkou; vždyť i tehdejší ředitel ústavu Karel Buchtela byl finančním radou. Antonín Knor byl hned od počátku pověřen mnoha záchrannými výzkumy a akcemi, o kterých pilně podával zprávy do ústavního archivu. Jsou jich stovky a tvoří nedílnou součást Knorova životního díla, bez kterého se archeologové neobejdou ani v budoucnosti.

V průběhu let získal Antonín Knor v terénu značné zkušenosti, takže mu bylo svěřeno vedení i dlouhotrvajících výzkumů, jako např. na germánském pohřebišti v Třebusicích u Slaného, ale i výzkumů, které u nás prováděla počátkem třicátých let „americká expedice“ pod vedením prof. V. J. Fewkese a R. W. Ehricha (prozkoumána byla i Homolka u Stehelčevsi). Kromě prací v terénu se ovšem věnoval i soupisu archeologických nálezů v muzeích (např. i ve Slaném) a soupisu nálezů uložených v kabinetech venkovských škol, které za vlády bolševiků byly v mnoha případech zrušeny a zničeny. Knorovy zápisy jsou tak jedinečným pramenem, ze kterého lze čerpat potřebné informace.

Významný přelom v archeologické práci u nás znamená rok 1952, kdy se Státní archeologický ústav

začleňuje do nově zřízené Československé akademie věd. Na fakultách v té době začíná nebo končí své studium řada archeologů, z nichž mnozí se dostávají do Archeologického ústavu ČSAV. Míjí tak doba nadšených archeologů-amatérů (v dobrém slova smyslu), neboť vysokoškolské vzdělání se stává nutným předpokladem. Antonín Knor v té rušné době pracuje na mnoha výzkumech v Čechách, ale i na Moravě a na Slovensku, v roce 1958 se účastní archeologické expedice v dalekém Mongolsku. Vzhledem k jeho dlouholetým zkušenostem v terénu na žádost univer. prof. J. Filipa zasvěcuje vždy o prázdninách vysokoškolské studenty do tajů terénní práce na tzv. „seminárních výzkumech“. První se konal v roce 1950 v nedalekých Královicích, další v Bošíně u Nymburka a třetí v roce 1952 v Nitranském Hrádku na Slovensku. Antonín Knor dosavadní své poznatky v terénu shrnuje v příručce, bohužel vydané v roce 1952 (?) jen jako interní tisk a nazvané „Normalisace terénního výzkumu a jeho dokumentace“. Knorův vztah k terénní práci je v této příručce vyjádřen větou: „Výzkum musí být cele a opravdově prožíván a jeho provádění se nesmí zvrhávat v pouhé řemeslo.“

Přiliv archeologů s vysokoškolským vzděláním do ústavu znamenal také změnu v honorování pracovníků podle dosaženého vzdělání. A. Knor se pak dostává do ponižující situace, kdy jeho práce je finančně hodnocena níže než těch, které do archeologické terénní práce zaučoval. Nelze se pak divit, že Antonín Knor měl k nám, tehdy mladé generaci, vztah sice korektní, avšak rezervovaný. Je však také třeba přiznat, že někteří (některé) z našich řad se vůči A. Knorovi chovali neomaleně.

Nejvíce se ale A. Knora dotkla „causa“ Tuchoměřice-Kněžívka. V letech 1961–1962 probíhala stavba silnice I/7 z Prahy do Slaného v úseku Ruzyně – Makotřasy. Antonín Knor tam na území Tuchoměřice-Kněžívka objevil v roce 1961 archeologickou lokalitu s nálezy z několika kulturních období, mj. také pozůstatek opukové stavby lichoběžníkového půdorysu s apsidou na východní straně. Na výzkumu této lokality se vystřídalo několik pracovníků ústavu, ne však A. Knor. Ze zájmu však tuto lokalitu sledoval a na základě svých pozorování napsal v roce 1968 do Archeologických rozhledů článek, ve kterém se zabývá otázkou datování této opukové stavby. Při svých úvahách dochází k závěru, že šlo o „podezdívku dřevěného (ariánského?) kostelíka ze středu 1. tisíciletí...“ Rukopis dostal k posouzení jeden z vedoucích výzkumu v Tuchoměřicích – Kněžívce vědecký pracovník PhDr. B. Soudský, CSc., který aniž by přinesl jakýkoliv doklad pro své tvrzení, bohorovně píše, že stavba v Kněžívce „je bezpečně datována do únětické kultury“. Aniž by se kriticky zabýval Knorovým textem, B. Soudský napsal, že „článek je po mém soudu dokonce pod úrovní, kterou žádáme od amatérských prací.“

Po letech se problematikou naleziště v Tuchoměřicích-Kněžívce zabýval J. Rulf, který konstatuje, že „dosud chybí důkazy pro potvrzení, ale i jednoznačné odmítnutí hypotézy A. Knora“ (Rulf 1979, 381). Na základě nepřiznivého posudku ovšem Knorův článek nevyšel; naštěstí je rukopis archivován a vynasnažím se, aby článek i s odmítavým posudkem byl uveřejněn tak, aby si každý sám mohl o celé „cause“ učinit úsudek. Knorův článek totiž obsahuje i řadu zajímavých pozorování týkajících se i jiných lokalit a jiných kulturních období a ukazuje na obtíže, s nimiž se archeologové na záchranných výzkumech musejí potýkat. Není třeba zdůrazňovat, že projevená neúcta k jeho práci ztrpčovala A. Knorovi život.

S Antonínem Knorem jsem se poprvé setkal v roce 1943, když zkoumal hrob z doby laténské v Královicích. K výkopu byl pozván ředitel muzea František Fořtík, který mne tehdy vzal s sebou. Další setkání bylo až po válce ve slánském muzeu, kde A. Knor sepisoval pravěkou sbírku. Pan ředitel Fořtík uctivě pana Knora tituloval „pane tajemníku“.

Třetí setkání s Antonínem Knorem bylo v roce 1950 na seminárním výzkumu v Královicích, kterého jsem se jako gymnazista účastnil. Na ty prázdniny rád vzpomínám – bylo mi jen líto, že jsem musel každý večer odjet na kole domů do Slaného a nemohl se účastnit večerních sedánek, při kterých Antonín Knor vypravoval někdy až neuvěřitelné příběhy – nejenom vlastní, ale i ty, které slyšel vyprávět od svých dělníků. A těch příhod znal bezpočet.

S Antonínem Knorem jsem se více sblížil koncem šedesátých let, kdy jsme spolu prováděli na Slánsku některé záchranné výzkumy. „Pan Knor“, jak jsme mu mezi sebou říkali (je zajímavé, že ten „pan“ před jeho jménem nikdy nechyběl), byl statný muž s vlnitými plavými, později šedivými vlasy. Kdybych měl postavu Antonína Knora výstižně charakterizovat, zvolil bych nejspíše slovo „zemitý“. Protože pocházel z venkovského prostředí, dobře znal mentalitu venkovského člověka, což významně přispělo k jeho oblíbě u dělníků pracujících na výzkumech. O rodinných věcech nevyprávěl, snad proto, že byl poznamenán rodinnou tragédií, když jeho dcerušku usmrtil automobil. Podvědomě jsem však vycíťoval, že má o ženu, syna a druhou dceru neustálé obavy – jeho snažení směřovalo k hmotnému zabezpečení rodiny. Nejšťastnější byl Antonín Knor v terénu a z každého nálezu se dokázal upřímně radovat. Bylo pro něho příznačné, že veškeré soudy a úvahy o archeologické problematice pečlivě promýšlel. Jeho poctivost se projevovala i v přípravě přednášek pro veřejnost.

Na sklonku roku 1970 A. Knor onemocněl a posléze musel být několikrát hospitalizován v nemocnici „Pod Petřínem“ v Praze. V dopise ze 6. 5. 1971 mi mj. píše: „Co mi je? Je to už třetí náraz infarktu. Je

otázka, přežiji-li tento třetí náraz – protože se k tomu přidružila ještě voda na plicích. To víte, musím věřit ve zlepšení...“ V té době jsem Antonína Knora v nemocnici několikrát navštívil – přes svůj vážný zdravotní stav se těšil na další práci a živě se zajímal o dění v oboru. V srpnu mi píše již z Prosečnice, kam byl na léčení převezen – neztrácí však naději, když poznamenává: „Vypadá to, že si tu pobudu několik měsíců a budu rád, dostanu-li se domů na Vánoce.“ Poslední dopis z Prosečnice datovaný 15. 11. 1971 je psán nejistou rukou. Sděluje, že studuje literaturu týkající se problematiky Slovanů – tehdy jej totiž nejvíce zajímala otázka zásobování našich slovanských hradišť vodou.

Naposled jsem se s Antonínem Knorem setkal na podzim roku 1971 na nástupním ostrůvků tramvaje na Klárově, když jej pustili na sobotu a neděli domů. Byl to už jiný pan Knor s vyznačenými křížky na krku, kam směřovalo léčebné ozařování. Dodnes si vyčítám, že jsem se za panem Knorem do Prosečnice nevypravil. Pane Knor, odpusťte mi!

V Archeologických rozhledech XXIV 1972 na str. 338–339 byla uveřejněna bibliografie A. Knora sestávající z 25 publikací. Bibliografii doplují o tyto opomenuté práce:

26. Přehled archeologického výzkumu za r. 1939–1946. Zprávy památkové péče VIII – 1948, 43–46.
27. Nordické ohrazené sídliště na „Homolce“ u Stehelčevsi. Vlast. sb. okresu slánského a kladenského XVII – 1939/40, 124–127.
28. Šňůrové hroby z Třebusic a Stehelčevsi. Vlast. sb. okresu slánského a kladenského XVII – 1939/40, 146–149.
29. Laténský kostrový hrob v Brandýsku a Chýni. Vlast. sb. okresu slánského a kladenského XVIII – 1940/41, 27–29.
30. Hromové klíny na Slánsku. Vlast. sb. okresu slánského a kladenského XVIII – 1940/41, 115–116.
31. Spadlé hvězdičky na Novostrašecku. Vlast. sb. okresu slánského a kladenského XVIII – 1940/41, 151–153.
32. Plynovod Most – Praha. Svět v obrazech ze dne 12. 1. 1947, Praha.
33. Normalizace terénního výzkumu a jeho dokumentace. 33 str. s obr. Interní tisk Archeologického ústavu 1952 (?), Praha.
34. Pravěk Kladenska (katalog výstavy). Předmluva I. Pfaff. 10 str., 6 obr. Muzeum průmyslového Kladenska. Kladno 1965.
35. Volutové sídliště, bylanské pohřebiště, pohřebiště z doby stěhování národů s křesťanskou svatyní a hradištní kostrové pohřebiště v Kněžívce u Prahy. Rukopis, 8 str, 2 obr.

Prameny:

Rulík, J. : Sídliště kultury s lineární keramikou a kultovní (?) objekt v Kněžívce, obec Tuchoměřice, okres Praha – západ, Archeologické rozhledy XXXI, 1979, 370–384, 466–471.
Šolle, M.: † Antonín Knor, Archeologické rozhledy XXIV, 1972, 337–339.
Archiv Archeologického ústavu AV ČR v Praze.

JIRÍ PIXA A JIRÍ ZLONICKÝ

Zdeněk Liška

Mistr nad jiné vynikající. Úspěšný hudební skladatel a především skladatel hudby filmové. Proč takové superlativy hned na začátku? Jeho celoživotní dílo k takovému ocenění přímo vybízí.

Narodil se 16. 3. 1922 ve Smečně a zemřel v Praze 13. 7. 1983. Byla mu tedy dána nepříliš dlouhá doba k naplnění tak rozsáhlé a úspěšné práce. Svou lásku k hudbě čerpal již jako dítě v rodině, neboť jeho děd i otec byli znamenití muzikanti. Nadání a sklony ke komponování tedy zřejmě zdědil.

Jako většina tehdejších dětí začal i on v osmi letech s výukou hry na housle u ředitele kůru Josefa Kořínka ve Smečně. Brzy se však u něho začal učit hře na klavír, neboť tento nástroj lépe vyhovoval jeho představám o hudbě. Drobné skladbičky psal už jako žák sekundy slánského gymnázia a dočkal se pochvaly od oblíbeného profesora Ferdinanda Smrčky.

Jinak však měl stejné záliby jako snad všichni venkovští kluci. Pilně cvičil v Sokole a aktivně se věnoval i sportování, především si oblíbil lehkou atletiku a krátce byl brankářem v mužstvu ledního hokeje. Velice rád si zahrál na piano i ve venkovských kapelách, kde si ho jako nejmladšího muzikanta pro jeho hudební nadání považovali všichni zkušenější hudebníci. Měli ho rádi i pro jeho milou, veselou a kamarádskou

povahu.

Jeho zájem o hudbu postupně převyšoval zájem o studium na gymnáziu, a proto ve svých patnácti letech školu opustil a rozhodl se, že se hudba stane jeho celoživotním posláním. I když rodiče nebyli zprvu jeho snahám vstoupit na konzervatoř příliš nakloněni, přece si s pomocí svého dědy nakonec prosadil své. Na konzervatoři studoval u prof. Rudolfa Karla jako hlavní předmět obor kompoziční a okrajově také dirigování.

Za studií na pražské konzervatoři založil při smečenském Sokole ženský pěvecký sbor, nacvičoval a řídil koncerty na různých akademiích a besídkách.

Pro úspěšný dramatický odbor Sokola Smečno psal Zdeněk Liška hudbu k divadelním hrám, kterou také nacvičoval a při představeních dirigoval. Byly to: Stará historie Julia Zeyera, hra V. Wernera Komediant Hermelín, dále Maryša bratří Mrštíků, kde k hudebnímu doprovodu přidal ještě zpěvy slováckých písní.

Po úspěšném zakončení studií na konzervatoři měl být Zdeněk Liška totálně nasazen na manuální práce, podařilo se mu však zakotvit v ČKD Slaný, kde mu bylo pochopením vedení závodu umožněno zčásti se věnovat své profesi a řídit menší hudební skupinu. (V této době úspěšně působila v továrně i znamenitá dechová kapela.)

Po skončení války mu bylo nabídnuto místo ředitele hudební školy v Humpolci. To však jeho hudebnímu zaměření a životním představám vůbec nevyhovovalo. A jak to tak často bývá, i zde zasáhla šťastná náhoda nebo snad osud.

Smečenský rodák a poté slánský učitel a cestovatel Jaroslav Novotný pověřil kantořinu na hřebíček a odešel do Zlína, kde začal působit jako redaktor Bařova časopisu a zakrátko si přibral režii krátkých filmů ve Filmových ateliérech BAPOZ. Jako první na světě vymyslel novinku, školní a výukové filmy. Při náhodném setkání J. Novotný nabídl Zdeňku Liškovi, aby skládal hudbu k filmům. Tak vznikla spolupráce na mnoho let. Nejdříve to byly školní krátké filmy, potom s režisérkou Týrlovou loutkové filmy a seriály: Pan Prokouk, Vzpoura hraček a mnoho dalších. Když cestovatelé Miroslav Zikmund a Jiří Hanzelka poslali filmy ze své první velké cesty, byl Jaroslav Novotný pověřen jejich režii a Zdeněk Liška komponováním hudby.

Brzy se Liškova práce rozběhla do dalších ateliérů, zejména na Barrandov. Titulů a režisérů přibývalo a byl stále více vyhledáván. Stěžoval si však, že mu filmaři nechají na celovečerní film třeba jenom tři dny času. Proto musel pracovat ve dne v noci, neměl čas ani na jídlo a udržoval se či povzbuzoval jenom kávou. Neuvěřitelný počet jeho partitur byl poctěn mezinárodními festivalovými cenami. Bylo jich 89.

Prvním celovečerním hraným filmem, který doprovodil hudbou, byl Vynález zkázy režiséra Karla Zemana. Tento film byl v roce 1958 promítán na světové výstavě v Bruselu. Tam byl vyhodnocen jako nejlepší. Získal mnohá mezinárodní ocenění a doma byl ještě vyznamenán jako nejuspěšnější český film toho roku.

Film režisérů Kadara a Klose Obchod na korse, doprovázený valčíkovými melodiemi Zdeňka Lišky, byl vyznamenán Oscarem. To je nejvyšší filmové ocenění Americké filmové akademie.

Persie byla v roce 1934 přejmenována na Írán a jeho vládce Mohammad Réza Šáh Pahlaví projevil přání, aby k oslavám 2500 let trvání Perské říše Zdeněk Liška zkomponoval slavnostní fanfáry. Samozřejmě neodmítl. K nahrávce bylo nutno spojit dva pražské symfonické orchestry a bylo tak vytvořeno obrovské hudební těleso. V roce 1950 byl autor Zdeněk Liška pozván k oslavám do Teheránu. Skladba měla úspěch a její tvůrce byl odměněn plaketou z ryzího zlata.

Zdeněk Liška byl laureátem státní ceny a v roce 1970 obdržel cenu Euterpé (múza hudby). Nemůžeme zde vyjmenovat všechny vyznamenané filmy, alespoň tedy ty, které zaujaly nejvíce: Markéta Lazarová, Malá mořská víla, Baron Prášil, Luk královny Dorotky, Už zase skáču přes kaluže, Lidé z maringotek, Tam na konečné, Robinsonka, Velké pokušení, Čekání na déšť, Signum Laudis.

Jeho vrcholným dílem byla hudba k filmu režiséra J. Krejčíka Božská Ema, ze života naší nejslavnější operní pěvkyně Emy Destinové, jehož každé promítání bylo doprovázeno nadšeným potleskem. Byl to film ryze vlastenecký. Hudba sestávala z prvků doprovodných a ve valné míře zpívaných. Byly to vesměs árie z našich a světových oper, národní písně a lidové melodie.

Z četných filmových seriálů lze jmenovat např. Třicet případů majora Zemana, Hřišní lidé města pražského, Kamenný řád. Také mnohé programy Laterny magiky šířily po světě muziku Zdeňka Lišky. I ve Zlaté kapliče nad Vltavou zazněla jeho hudba. Hudební vložky zkomponoval do hry bratří Čapků Ze života hmyzu. Úprava byla psána pro činohru Národního divadla. Tato oblíbená hra byla oživena o úsměvné písničky i lyrické árie. Skladby provedl orchestr Karla Krautgartnera. Už jeho nástup byl překvapující, celý hrající orchestr byl dopraven na jeviště během hry vzdušnou cestou. Pěvecké výkony činoherních herců byly na úrovni. Nezapomenutelný byl výstup J. Šejbalové a B. Záhorského v rolích chrobáků. Rytmus tohoto dueta vyvolával potlesk při otevřené scéně.

Hra v této úpravě byla uváděna též na scéně Královské činohry v Londýně. I tam slavila triumf hudba

Zdeňka Lišky.

Ve výčtu Liškovy filmové hudební tvorby by se dalo ještě dlouze pokračovat. Je třeba jen litovat, že život tohoto ryze filmového hudebního tvůrce skončil tak předčasně.

Literatura:

České hudební informační středisko 1995
Encyklopedický slovník 1993
Guinnessova encyklopedie 1992
Sbírký plakátů, divadelních programů, novinářských kritik

KRONIKA

Z KRONIKY KRÁLOVSKÉHO MĚSTA SLANÉHO ZA ROK 1995

Prezident republiky

V Praze 23. června 1995

*Vážený pane starosto,
vážení radní a zastupitelstvo,
vážení občané města Slaný,*

dovolte, abych Vás alespoň takto srdečně pozdravil při tak významné události, jakou je 700. výročí udělení městských práv Vašemu městu. Žijeme v době, kdy se národy, regiony, města, obce i nejrůznější lidská společenství rozpomínají na svou vlastní minulost. Pokoušíme se rozumět sami sobě, ale to znamená, že se musíme snažit rozumět i vlastní minulosti.

Přeji Vám, aby příkladné skutky z bohaté a slavné tradice Vašeho města se staly příkladem i inspirací do budoucnosti.

Václav Havel v. r.

Tento pozdravný dopis přečetl Ivan Medek z kanceláře prezidenta republiky na slavnostním zasedání 24. června 1995, kdy se dovršily oslavy 700. výročí města.

Přednosta okresního úřadu v Kladně ing. Mikulecký ve svém projevu připomněl pohádku Sůl nad zlato i biblický citát „Vy jste solí země“ a dedukoval přání, aby v čele města vždy stáli lidé, kteří budou solí města. – Náčelník generálního štábu armády ČR generál Nekvasil ve vojensky strohém vystoupení ocenil spolupráci představitelů města s vojenskou posádkou. – Mezi hosty byl také rada velvyslanectví Ruské republiky Alex. Jaškin.

Hlavní projev měl starosta města a jeho znění si čtenář může přečíst ve Slánském obzoru z roku 1995.

Po projevech byla udělena čestná občanství města: In memoriam dr. Edvardu Benešovi a Haně Benešové a osobně profesorovi Ladislavu Čepelákovvi.

V druhé části slavnostního odpoledne účinkoval Komorní orchestr Dvořákova kraje, jehož vystoupení zpestřil člen ČF Jiří Hudec ve virtuosně provedeném Vaňhalově Koncertu pro kontrabas.

K 700. výročí města bylo vydáno: Kniha o Slaném, brožura Slaný, Trojjazyčný plán města, pohlednice, historické pohlednice z roku 1897, zápalky s motivem Slaného, poštovní známky v hodnotě 6 Kč se slánským motivem a příležitostné poštovní razítko, pamětní medaile. Galerie Ikaros Antik a městský úřad vydali litografii s vyobrazením slánského náměstí z dílny M. Háška a grafický list Josefa Herčíka.

Z mnoha akcí, které proběhly v prvním pololetí roku, připomeňme si přednášky z historie města, kolokvium Historie středověkého města Slaný a jeho minulost, výstavu Sto let pohlednice ze Slaného, otevření nově obnovené Velvarské brány a Černé bašty, výstavu 700 let města Slaného, divadelní vystoupení Slánské scény „Slánské hrátky aneb Slaměné zvonění“, pořad Dividýlka „Slanění“, 25. června pontifikální mši celebrou pražským arcibiskupem, kardinálem M. Vlkem, a konečně také koncert lucemburského dechového orchestru Fanfare Municipale Luxemburg-Nonevoi na slánském náměstí.

Oslavy skončily a nastal všední život.

Prezident V. Havel v novoročním projevu prohlásil, že dnes, pět let po demokratické revoluci a dva roky po vzniku samostatného státu dozrál čas k tomu, abychom s novou energií hledali a formulovali svou

naději. Podle jeho slov jde o orientaci k určitým hodnotám, ideálům a cílům.

Kronika zachytila, jak jsme se o to přičiňovali my, občané města Slaného, v němž má domov 15 660 obyvatel.

V září bylo předáno Na dolinách 46 nových bytových jednotek. Tam také byla otevřena moderní mateřská škola pro 120 dětí s možností výuky angličtiny a hře na flétničku. – Naplno probíhaly práce na budování silničního obchvatu města, který zlepší ekologickou situaci ve městě. – Na budově aeroklubu byla umístěna deska na paměť havárie amerických letců za druhé světové války. – Blíží se dokončení stavby penzionu pro důchodce, kde bude 70 bytů a komplexní lékařské, sociální a společenské vybavení včetně garáží.

Dvě slánské školy oslavily kulatá jubilea. Základní škola na Komenského náměstí sto let a zvláštní škola, jejíž zakladatelem je dosavadní kronikář města, padesát let.

8. mateřská škola v rámci oslav města vyhlásila výtvarnou soutěž na téma „Slaný – město, kde jsem doma“. Výstavu s obdivem zhlédla také paní Bela Gran Jensenová, Češka žijící v Norsku, zakladatelka hnutí „Na vlastních nohou“. Ta navštívila také základní školu Na hájích, která každoročně zasilá do Norska vánoční přání malovaná dětmi. Tam se prodávají a výtěžek je určen ve prospěch našeho dětského zdravotnictví. Čile si vedla také Základní umělecká škola, kterou navštěvuje 640 žáků.

Na gymnáziu pro zajištění kvalitní výuky anglického jazyka působí dva lektori z Kanady. – Na obchodní akademii byly otevřeny dvě třídy pomaturitního studia cestovní ruch. – Integrovaná střední škola, která vznikla 1. ledna 1994, vyučuje zemědělské obory, obor kuchař-číšník a má maturitní rodinnou školu. – Dům dětí a mládeže má velice bohatou a pestrou činnost záramovanou do názvu Ostrov splněných dětských přání. O činnosti informuje měsíčník Ostrov.

Kulturní akce probíhaly ve třech střediscích: Dividýlko, Vlastivědné muzeum a Městské divadlo. Vrcholem úspěchů Dividýlka byla účast na festivalu Theater Woche-Korbach SRN s představením Vyšetřování případu podvodného revizora, které bylo hodnoceno jako vrchol přehlídky.

O 29. ročník Slánských jazzových dní byl nebyvalý divácký zájem. Vyvrcholením byl koncert EBU Big Band vysílaný do 22 států. Členy EBU přijal v obřadní síni MÚ Slaný starosta města. – Consortium camerale Slanensis připravilo večery při svíčkách. První se uskutečnil u příležitosti 110. výročí narození V. V. Štecha v kostelíku sv. Jakuba v Lidicích u Slaného v atmosféře svalu 450 voskovic věnovaných firmou TEMPO.

Městská knihovna nabídla čtenářům periodikum „Parlamentní zpravodaj“ a vydala brožuru „Významné osobnosti Slánska“.

Vlastivědné muzeum se aktivně podílelo na oslavách města. Připravilo přednášky autorů kapitol z Knihy o Slaném, řadu vycházek zaměřených na památkové objekty. Organizovalo výstavy; připomeňme Slaný v pohlednicích 19. a 20. století, Výstava dokumentů k 700. výročí založení města, Slánská krajina M. Radoměřského a v Třebízi Mlynáři a mlynářství a Lidová architektura středních Čech. S Klubem přátel hudby zajišťovalo 14 koncertů, které vyslechlo 2350 posluchačů. – Lužecké kvarteto uspořádalo dva koncerty v dánském městě Ikastu.

Zdravotníci se radovali z daru podniku Servis jeřábů a. s. Slaný, dostali přístroj na EKG, z daru 3850 marek od dechové hudby Fanfare Municipale de Luxemburg i z předávání osmi stříbrných plaket dr. Janského za odběry krve.

Sokol oslavil 130 let trvání. Máme tři fotbalové kluby: SK Slaný, FC Catherine Slaný a Royal Sporting Club Slaný. Ožívá tenis, pilní jsou turisté, nezahálí ani šachisté, ani kynologové a jen plochodrážníci mají velké finanční potíže.

Ze slánských podniků připomeňme GRAFOBAL a. s. jako největšího výrobce obalů, který v prostorách „velkodolu“ buduje moderní závod na výrobu obalů z hladkých a vlnitých lepenek. – Firma F. X. Meiller a. s. postavila během šesti měsíců výrobní haly v hodnotě 250 mil. Kč. – TRANSTECHNIK a. s. zaznamenal další rozvoj. Ke společnosti přistoupil největší světový výrobce transportní a manipulační techniky Mannesmann Demag-SRN, takže došlo i ke změně názvu podniku.

Na Pražském předměstí byla otevřena čerpací stanice PETRA, která nabízí kromě pohonných hmot také doplňky, balené potraviny, myčku i veřejný telefonní automat.

Podrobnější informace o dění ve městě najdou zájemci v týdeníku Slánské listy.

Jaroslav Šrajser

Z KRONIKY KRÁLOVSKÉHO MĚSTA SLANÉHO ZA ROK 1991

(Kroniky z let 1992–1994 byly již otištěny v předešlých ročnících Slánského obzoru)

Městská rada a městské zastupitelstvo schválilo návrat názvu historického označení KRÁLOVSKÉ MĚSTO SLANY

Rok 1991 se zapsal do historie města zcela určitě nesmazatelně.

Skončila válka v Perském zálivu, zanikla Varšavská smlouva, Sovětský svaz (SSSR) skončil odsun sovětských vojsk z ČSFR.

Vnitropolitická situace v našem státě se z hlediska státoprávního uspořádání stávala stále více komplikovanou mezi Českými zeměmi a Slovenskem. Pokládám za vhodné zaznamenat obsah vystoupení prezidenta V. Havla v čs. televizi 18. 11. 1991. Mimo jiné řekl: Vše nasvědčuje tomu, že je nad síly našich zastupitelských sborů včas a rozumně se domluvit o budoucnosti našeho státního soužití. Občané chtějí už konečně vědět, v jakém státě budou žít. Politikové se zajímají více o instrukce svých stranických grémií. Rozum, pokora a odpovědnost musí zvítězit nad krátkozrakostí, pýchou a svévolí. Jde o více než před dvěma léty. Tehdy šlo jen o to, zda budeme ještě nějaký čas snášet rozkládající se totalitní systém, anebo zda mu řekneme své jasné „ne“, Dnes jde o to, zda se staneme civilizovanou evropskou demokracií nebo opovrhovaným prostorem neustálých konfliktů a zmatků.“

V dubnu byla v našem městě zahájena privatizace. Šlo o dražby. Bylo vydraženo 22 podniků– provozoven. Rada prodána a provozována byla navrátna bývalým majitelům. Byly otevřeny nové prodejny – ve městě je 85 soukromých obchodů a 38 živnostníků. V kupónové privatizaci bylo zaregistrováno 20 105 kupónových knížek.

V městě žije 15 629 obyvatel v 1 991 domě.

Pokračuje výstavba 24 třídní základní školy, autobusového nádraží, telekomunikační budovy a přístavba obchodní akademie.

Do provozu bylo dáno světelné signalizační zařízení na křižovatce U brodu, byly zahájeny úpravy lesoparku Háje. V budově bývalého hotelu Pošta byla otevřena Komerční banka.

Na základě veřejných konkursů byla obsazena místa ředitele, primářů a správce nemocnice. Nemocnice dostala za vydatného příspěví Městského úřadu Slaný a podniků ultrazvukový diagnostický přístroj TOSHIBA.

333. výročí založení dnešního gymnázia bylo oslaveno v bývalé gymnaziální kapli (muzeum) s přiznáním čestného názvu „Gymnázium Václav Beneše Třebízského“. Gymnázium a také město navázalo družební styky s gymnáziem v Pegnitzu (SRN) a s gymnáziem v severoitalském městě Spin di Romano d'Ezzelino.

30. června ukončil činnost Závodní klub Slaný a současně přestal po patnácti letech vycházet Slánský kulturní zpravodaj. Nahradil jej měsíčník Slánský region a o organizaci kulturního života začala pečovat programová rada při městském úřadě. Kulturní život se začal pomalu zase rozjíždět hlavně zásluhou členů Dividýlka, kteří založili Klub Dividýlka, který si vytkl za cíl pravidelnost, žánrovou pestrost a kvalitu za lidové ceny. Soubor Dividýlka se zúčastnil světového festivalu amatérských divadel v norském Haldenu. Hrál Vyšetřování případu podvodného revizora a zvítězil.

O 25. ročník Slánských jazzových dní byl nebývalý divácký zájem.

Vlastivědné muzeum připravilo kromě deseti jiných výstav ojedinělou výstavu Bestiae triumphantes čili jak přicházíme o památky, která měla návštěvníka vyburcovat z letargie a vzbudit v něm aktivitu s cílem prospět co nejvíce zanedbanému kulturnímu dědictví a uchránit ho pro budoucnost. Spolupracovalo s Klubem přátel hudby na přípravě 15 koncertů. Jednou z nejzdařilejších akcí bylo podvečerní setkání s Mílou Smetáčkovou nad její knihou Život s taktovkou, která vyšla k nedožitým 85. narozeninám hudebního skladatele a dirigenta, národního umělce a čestného občana našeho města dr. Václava Smetáčka.

V městské knihovně byly zavedeny čtenářské poplatky (dospělí 20 Kč, děti, studenti a důchodci 10 Kč ročně). Došlo k citelnému poklesu počtu čtenářů, zejména dětí. Nezabránilo tomu ani otevření pobočky knihovny Na Dolíkách. Přesto počet výpůjček vzrostl téměř o 5000 svazků.

Uplynulý rok přinesl slánské tělovýchově mnoho změn, které nepřežila ani TJ ČKD Slaný a po 32 letech se úplně rozpadla. Po dvaceti letech opět ožil JUNÁK, rozběhla se práce AEROKLUBU a z Automotoklubu se stal Autoklub Slaný.

Slánské vojenské divizi byl udělen čestný název „1. tanková divize generála Heliodora Píky“.

V podniku ČKD nastal pokles poptávky po autojeřáběch, uvolněno bylo 650 pracovníků. V prosinci byl založen společný podnik ČKD-Voest-Alpine, ocelové konstrukce. Dochází k privatizaci Agrostavu a vzniká společnost s r. o. ELTRAN. Vzniká nový podnik RALSTON/BATERIA, v rámci delimitace se zapojuje dosavadní Benar do st. podniku RICO Veverská Bítýška.

Velkodůl Slaný je zatím na odpočinku, hlubinné jámy jsou zakonzervovány a čeká se na ověření možnosti těžby zemního plynu.

Další podrobnosti o dění ve městě naleznete v časopisech Slánský kulturní zpravodaj (do června) a Slánský region.

Jaroslav Šrajber

KRONIKÁŘSKÝ VÝČET PRACÍ Z REGIONÁLNÍ LITERATURY ZA ROK 1996

POSEL Z BUDČE, list poutníků na staroslavnou Budeč, dvakrát ročně vydává referát kultury Okresního úřadu Kladno ve spolupráci s Římskokatolickou farností u kostela sv. Petra a Pavla v Unhošti, č. 10, 30. 6. A. D. 1996

Jaroslav Ptáček, O Crux, ave, spes unica hoc passionis tempore! Bud' pozdraven, svatý Kříži, tys jediná naděje v tomto čase trpení (s. 2). Informace o zbudování nového oltáře na Budči, vysvěceného arcibiskupem Miloslavem Vlčkem. Zároveň byl vytvořen nový korpus Ukřižovaného Krista studentkou akademie Michaelou Absolonovou.

Andrea Bartošková, Jubileum Miloše Šolla (s. 3–4). Připomenutí osmdesátých narozenin archeologa M. Šolleho na pozadí jeho celoživotního díla.

Jiří Sláma, Budeč v raném období českých dějin (s. 4–9). Odborná stať o historii budečského hradště od 8. do 19. století. Doplněno třemi mapkami a dvěma rekonstrukcemi budečského kostela.

Miloš Šolle, Význam Budče v průběhu christianizace našich zemí, (s. 10–13). Shrnutí soustavné archeologické výzkumy, které na Budči probíhaly v letech 1872–1986. Doplněno dvěma fotografiemi a dvěma nákresey.

Miloslav Pojsl, Hledání hrobu sv. Metoděje (s. 13–16). Podrobné seznámení s dlouholetou problematikou identifikace místa hrobu Metoděje v souvislosti se zaniklou slovanskou liturgií a poutním místem na Velehradu. Doplněno dvěma nákresey.

Jan František Beckovský, Poselkyně starých příběhů českých aneb Kronyka česká..., 1700, část kapitoly XVI. (s. 16–17). Kapitola se zabývá historií Budče, zmiňuje se i o nedalekých Kovářech. Editaci přetištěného textu připravil Miloš Sládek.

Vladimír Příbyl, Bouřníci na Zlonicku, příspěvek k baroknímu sochařství na Slánsku (s. 17–18). Stať se věnuje památkám sv. Jana a sv. Pavla, nazývaných „Páni dobrého počasí“ nebo také „Bouřníci“. Doplněno třemi fotografiemi Jaroslava Vyšína.

Sestra Marie, Školské sestry sv. Františka v Budeničkách, vzpomínka k jejich šedesátiletému působení (s. 19–20). Historie tzv. Ernestinia, ústavu pro výchovu mentálně postižených, o jehož vznik se zasloužil MUDr. Karel Slavoj Amerling již v roce 1871. Doplněno fotografií zámku v Budeničkách.

Jan Nep. Jiříštil, Za barokem na Slánsku již podruhé (s. 20–21). Zpráva z odborného kolokvia Rozprava o baroku II., konaného 30. 4. 1996, jež se skládalo z části literární a výtvarné.

Z galerie kněží kladenského vikariátu III. (s. 21). Medailónky P. Fr. X. Rudolfa, P. Václava Seiferta a P. Fr. X. Krby. Doplněno reprodukcí portrétu P. Rudolfa.

Zářijová pouť 1995 (s. 22). Fotografie se zprávou o udílení cen z dětské výtvarné soutěže Budeč. Doplněno fotografií.

Ministr kultury na Budči (s. 22). Zpráva o cestě ministra kultury v okrese Kladno, která se uskutečnila 29. 3. 1996.

Za historikem Ottou Urbanem – 1938–1996 (s. 23). Nekrolog věnovaný zesnulému univerzitnímu profesoru Ottu Urbanovi, který byl pochován 17. 5. 1996 na budečském hřbitově.

Zdeněk Kuchyňka, Z nové literatury (s. 25–26). Soupis nových historických prací z našeho regionu.

Budečské letopisy – X. část, připravili J. Balejová, Z. Kuchyňka (s. 27–28). Zápisy P. J. Vystrčila v kronice Kovářského děkanství v letech 1934–1935.

POSEL Z BUDČE, list poutníků na staroslavnou Budeč, dvakrát ročně vydává referát kultury Okresního úřadu Kladno ve spolupráci s Římskokatolickou farností u kostela sv. Petra a Pavla v Unhošti, č. 11, sobota 28. 9. A. D. 1996.

Zdeněk Kuchyňka, Ty jsi Petr, to jest skála... K červnové slavnosti na Budči (s. 2). Připomínka červnové pouti na Budeč a slavnosti svěcení nového kříže. Udělení Dr. M. Šollemu titulu Budečský poutník honoris causa.

Miloš Sládek, Obrazoborectví v Čechách (zejména v letech 1918–1921) (s. 3–4). Autor vidí kořeny současného vandalizmu ve dvou vlnách obrazoborectví v Čechách, v době Josefské (1780–1790) a v prvních letech republiky 1918–1921.

Miloš Sládek, Svatojanský dotazník (úryvky z odpovědí) (s. 4–8). Několik „osudů“ soch sv. Jana Nepomuckého v obcích Středočeského kraje. Použity citace z farních kronik. Doplněno sedmi fotografiemi.

Farní kroniky o ničení církevních památek po roce 1918 na Kladensku, Slánsku a Novostrašecku (s. 9–13). Část Kladno připravil St. Krajník, Slaný – V. Příbyl, Unhošť – P. J. Ptáček, Vl. Příbyl, Tuřany – Vl. Příbyl, Velvary – Vl. Příbyl, Nové Strašecí – Eva Volfová. Doplněno pěti dobovými fotografiemi.

Pavel Štěpánek, sv. Isidor Madridský (s. 14–16). Vznik kultu sv. Isidora a památky na tohoto svätce v Madridu. Šíření kultu v Čechách. Doplněno fotografií sochy a reprodukcí rytiny z 18. století.

Vladimír Příbyl, Svatoisidorské památky na Slánsku, (s. 16–20). Soupis památek na Slánsku vztahujících se ke kultu sv. Isidora. Doplněno šesti fotografiemi.

Eva Volfová, Svatoisidorské památky na Novostrašecku (s. 21–22). Památky vztahující se ke kultu sv. Isidora v Novém Strašecí. Doplněno jednou fotografií.

Život sv. Isidora vyznávče (s. 22–23). Přetištěný úryvek z knihy Vavřince Suria, Vitae sanctorum.

Jan Nep. Jiříšič, Kapitoly k dějinám křižovnického řádu, III. (s. 23–24). Řád v 16. a 17. století.

J. P., Úvod do křižovnické modlitby (s. 24). Upozornění na nově vydanou sbírku modliteb určenou nejen pro členy řádu.

Jaroslav Ptáček, Křižovník v Unhošti, k loňskému 50. výročí úmrtí P. Josefa Melichara (s. 25). Vzpomínka na unhošťského kněze působícího na tamní faře v letech 1910–1945. Doplněno fotografií kartuše se znakem křižovníků s červenou hvězdou.

Z galerie kněží kladenského vikariátu IV. Připomenuti Jan Václav Mrázek a Václav František Vaněk. K oběma medailónkům připojena fotografie portrétu.

Jaroslav Med, Básník Ivan Slavík (s. 27). Osobnost básníka Ivana Slavíka jako nového držitele řádu sv. Cyrila a Metoděje.

Z nové literatury (s. 28–29). Přehled nejnovější literatury jednak z oblasti regionu, jednak církevního obsahu.

Budečské letopisy XI. část (s. 30–31). Zápisy děkana P. Jana Vystrčila v Kronice Kovárského děkanství v letech 1935–1936 na téma otvovická kaple. Z kroniky připravili St. Krajník a Zd. Kuchyňka. Doplněno fotografií kaple sv. Prokopa.

LISTY Z UNHOŠŤSKA, vlastivědný zpravodaj Melicharova vlastivědného muzea v Unhošti, vydává MVM v Unhošti za spolupráce Společnosti pro ochranu kulturního dědictví, r. 3, č. 9–10, květen 1996.

Miroslav Oliverius, A jsme zpátky v Unhošti (s. 1–2). Úvodní slovo šéfredaktora k obnovenému regionálnímu časopisu.

Stanislav Krajník, Rok 1866 v Kladně (s. 3). Podle kroniky připomenuty události v Kladně. Doplněno fotokopii pamětního zápisu.

Josef Jágr, Začátky fotbalu v Buštěhradě (s. 5). Průkopníci fotbalu v Buštěhradě od roku 1910.

Irena Veverková, Houslaři našeho regionu (s. 5–8). Mířtři houslaři v našem regionu a jejich práce pro hudebníky. Doplněno ukázkou dvou houslařských značek.

Jana Horská, Houslovým klíčem odemykala jaro (s. 9). Vzpomínka na náhle zesnulou houslistku, bývalou ředitelku LŠU Kladno Olgu Himlovou.

Kalendárium leden – červen 1996 (s. 10–13). Pravidelná rubrika připomínající jubilea osobností kladenského regionu.

Tomáš Daněk, Vojtěch Lanna (1805–1866) (s. 14–16). Život Vojtěcha Lanny – převzato z knihy O Praze a její řece, vydalo nakladatelství JAŠT v roce 1992.

Miroslav Oliverius, Pamětní kniha obce Braškova (s. 17–18). Popis nejstarší Pamětní knihy obce založené v roce 1919.

Kdo byl František Nádvorník? (s. 19–24). Připomenut kronikář obce Braškova, následují ukázky jeho rukopisu.

Karel Melichar, Zaniklá jáma „Kateřina“ (s. 25–26). Historie nejstarších těžebních jam v okolí Kladna.

Kamil Podroužek, Mužiček z Hrádku (s. 26–29). Archeologické výzkumy na hradě Helfenburku u Ústěka.

Z heraldiky obcí. Znaky obce Dobrá a Nižbor.

Jaroslav Vykouk ml., Z rodové heraldiky (s. 31–32). Ubelliové ze Siegburku, Bohušové z Otěšic. Doplněno erby.

Jan Šťovíček, Štechovo Unhošťsko (s. 33–35). Ukázky autentického popisu Unhošťska z pera Václava Štecha. Doplněno fotokopii Liebscherova Pohledu na Unhošťsko.

Radka Schusterová, Téměř zapomenutý řád (s. 35–37). Působení piaristického řádu ve Slaném.

Jan Šťovíček, Hájek na stránkách Posla z Budče (s. 37). Upozornění na článek z Posla z Budče z podzimu roku 1995.

Do Vaší knihovny (s. 38–39). Regionální novinky – J. Kovařík, Urození kraje kladenského, Slánský obzor r. 103, Miroslav Oliverius, Antonín Mittelbach, Pokořený rekord.

LISTY Z UNHOŠŤSKA, vlastivědný zpravodaj Melicharova vlastivědného muzea v Unhošti, vydává MVM v Unhošti za spolupráce Společnosti pro ochranu kulturního dědictví, r. 3, č. 11–12, prosinec 1996.

Milan Šimáček, K 60. výročí „Nové školy v Unhošti“ (s. 2–5). Současný ředitel školy připomíná ve zkratce historii školy v Unhošti, její současnost i výhledy a možnosti v letech budoucích.

František Králík, Výpisy o stavbě školy v Pamětní knize města Unhoště (s. 6–7). Zajímavá citace z kroniky města. Údaje doplňují předchozí stať zajímavou faktografií.

Václav Krůta, Českoslovenští parašutisté z II. světové války a Unhošť (s. 7–9). První pokračování historie skupiny Bioscop. Autor čtivým způsobem popisuje události před padesáti pěti lety v oblasti Křivoklátska a Kladenska.

Josef Jágr, Jak začínal lední hokej v Kročehlavech? (s. 10–11). Jeden z největších znalců historie kladenského sportu připomíná začátky kročehlavského sportu, fúze jednotlivých klubů a poslední začlenění do kladenského klubu při vzniku velkého Kladna.

Irena Veverková, Antonín Reimann (Antonin Raymond) (s. 11–12). Neobvyklé životní osudy kladenského rodáka, Čechoameričana, architekta světového významu.

Miroslav Oliverius, Naivní malíř Václav Žák (s. 12–13). K nedožitým devadesátinám osobitého uhnošťského rodáka.

Jan Šťovíček, Marie Calma-Veselá (s. 13–15). Nové dokumenty o osobnosti uhnošťské rodačky spisovatelky a zpěvačky Marie Hurychové. Stať doplňuje předchozí autorovo bádání o životě této zajímavé ženy.

Otakar Špecinger, Zapomenutý hudebník Josef Šrogl (s. 15–16). Životní osud málo známého hudebníka, jenž slavil úspěchy na scénách celého světa.

Otakar Špecinger, Kladno, poslední působiště R. M. Mandée (s. 16–17). Životní osudy dalšího hudebníka, který v letech 1957–1962 řídil kladenskou operu.

Kalendárium červenec – prosinec 1996 (s. 17–18). Pravidelná rubrika připomíná jubilea osobností kladenského regionu.

–**stej–** (Naděžda Stejskalová) **František Patera** (s. 19–20). Glosa o životě bývalého uhnošťského občana, důstojníka čsl. zahraniční armády a jeho pozoruhodné deníky.

Irena Veverková, Pomník Tomáše G. Masaryka v Unhošti (s. 20–21). Osud jednoho pomníku na uhnošťském náměstí.

Karel Melichar, Štola sv. Vojtěcha u Svárova (s. 21–22). Tradice výroby železné rudy od 14. století v oblasti Chrbín, Nižboru a Chyňavy.

Miroslav Oliverius, Přemístění smírčího kamene (s. 22–24). Informace o záslužné akci mladého vlastivědného nadšence Mariana Kruckého – převozu ohroženého „Smírčího kříže“ z katastru obce Červený Újezd do depozitáře Melicharova vlastivědného muzea.

Irena Veverková, Pradědečkův deník (s. 26–28). Ojedinelý deník Horníka Václava Hanuše, připomínající obraz obyčejné kladenské rodiny v polovině 19. století.

Irena Veverková, Znáte historii kladenských domů? (s. 24–26). Podle archivních pramenů (z pozůstalosti Karla Dudy) připomenuta historie bývalé uhnošťské radnice, dnes sídla muzea.

Pamětní kniha obce Pavlov (s. 29–31). Doslovně převzatá stať z periodika S96, r. 1996, č. 21, rubrika „Z obecních letopisů“.

Jaroslav Vykoukl ml., Crtové ze Rtína a Dlohovesští z Dlouhé Vsi (s. 31–33). Dva heraldické příspěvky k regionálním dějinám.

Jiří Pergl, Dražičtí a náš kraj (s. 33–35). Rodopisná bádání hostivického kronikáře, jenž se zamýšlí nad dějinami rodu Dražických.

Miroslav Oliverius, Stojí za povšimnutí: Loděnice/Kačák (s. 35). Výzva ke sbírání dokumentů k tomuto vodnímu toku.

Luboš Vokoun, Typ na výlet: Hamousův statek ve Zbečně (s. 36–37). Upozornění na skanzen v prostorách bývalé rychty.

Miroslav Oliverius, Do Vaší knihovny (s. 37). Dvě doporučení nových knih do knihovny čtenářů – Radan Lášek, Pražská čára a Ivan Novák, Berounka.

Události v regionu za 1. pololetí roku 1996 (str. 38–39). Heslovitě připomenuta nejzávažnější fakta o našem regionu včetně volebních výsledků.

VLASTIVĚDNÝ SBORNÍK KRALUPSKA, vydává Městské muzeum v Kralupech nad Vltavou, roč. III., r. 1996, č. 1

Jan Racek, Místo úvodu (s. 1). Z činnosti muzea v roce 1995.

Otakar Špecinger, Seifertův přítel Josef Sudek (s. 2–3). Připomenuta Sudkova práce mimo Prahu, doplněno dvěma fotografiemi.

Marie Jirásková, K první nominaci Jaroslava Seiferta na Nobelovu cenu za literaturu (s. 4–19). Dokumentace prvního návrhu J. Seiferta na Nobelovu cenu v roce 1954. Doplněno přetiskem autentických dopisů.

Vladimír Mikule, Vzpomínka bibliofila na Jaroslava Seiferta (s. 20–21). Osobní vzpomínka sběratele bibliofilů na Jaroslava Seiferta.

Vladimír Komárek, Jaroslav Seifert a Vladimír Komárek (s. 22). Přátelství dvou mužů – básníka a malíře – a jejich společná tvorba.

Alois Volkman, Vzpomínka na Jaroslava Seiferta (s. 23–27). Známý básník a milovník umění seznamuje čtenáře s postupně se rodícím přátelstvím mezi ním a o třicet šest let starším Seifertem.

Otakar Špecinger, Jaroslav Seifert a severní Čechy (s. 28–31). Motivy v básních ze severních Čech. Doplněno ukázkami veršů.

Dušan Řezanina, Sto let kralupského chrámu (pokračování) (s. 33–49). Popis chrámu, jeho osudů a osudů tamních farářů.

František Slapnička, Črty z hudební minulosti Kralupska II. (s. 50–69). Drobnější črty s tématy: hudební život kolem školy v Zeměchách, Dvořákova Nelahozeves, Kantoři – hudebníci kolem školy ve Veltrusích, Škola ve Chvatěrubech a její místo v hudební tradici Kralupska, Blevické koncerty. Doplněno fotografiemi.

Jiří Svoboda, Vlčí zuby v erbu (s. 64–80). Příspěvek k životu hraběnky Nory Kinské. Doplněno rodokmenem a třemi obrázky.

Vratislav Šimůnek, 140 let Buštěhradské uhelné dráhy (s. 81–91). Příprava a stavba železniční tratě Kladno – Kralupy nad Vltavou. Počátky průmyslu na Kladně. Doplněno šesti obrázky

Jan Racek, Rezidence a sídla na území okresů Mělník a Kladno v době baroka (s. 92–100). Soupis jednotlivých staveb na zmiňovaném území.

Josef Stupka, Archeologický výzkum na Budči (s. 101–107). Historie Budče na pozadí legend, kronik a archeologických výzkumů. Doplněno dvěma obrázky.

Zprávy (s. 108). Zajímavosti z dvoudenního jednání konference Josef Vítězslav Šimák a poslání regionální historiografie v dnešní době.

VLASTIVĚDNÝ SBORNÍK KRALUPSKA, vydává Městské muzeum v Kralupech nad Vltavou, roč. III., r. 1996, č. 2

Jiří Rambousek, Nenapsané kapitoly Věch krás světa (s. 1–4). Připomenuty nenapsané, ale plánované kapitoly, jimiž hodlal Jaroslav Seifert rozšířit svou vzpomínkovou knihu Všecky krásy světa.

Otakar Špecinger, Vzpomínka na Jaroslava Seiferta (s. 5–7). Autor připomíná osobní korespondenci s básníkem (včetně osobní návštěvy) v osmdesátých letech.

Dušan Řezanina, Sto let kralupského chrámu (pokračování) (s. 8–16). Historie chrámu na pozadí politického dění druhé poloviny 19. století.

František Slapnička, Črty z hudební minulosti Kralupska III. část (s. 17–29). Tato část je věnována Karlu Chmelovi, rodáku z Lidic, jenž se stal organizátorem hudebního života v Kralupech nad Vltavou. Článek doplněn i notovými zápisy K. Chmela.

Jan Racek, Píseň pěkná a přepěkně ohavná (s. 29–33). Ukázka textu posměšné písně zesměšňující tehdejší špičky mělnické společnosti. Text byl psán v 18. století a byl nalezen mezi účetním materiálem ve fondech mělnického archivu.

Karel Brumovský, Historie dolování uhlí na Kralupsku (s. 34–42). Odborně populární stať objasňující historii Kladensko-rakovnické pánve. Stať zahrnuje technická data, popisy štol, rozdělení revíru, čtení starých map aj.

Josef Stupka, Veřejné osvětlení v Kralupech (s. 43–49). Od petrolejových lamp v ulicích Kralup nad Vltavou až po dnešních 2500 světél.

Vratislav Šimůnek, 145 let železnice z Prahy do Drážďan (s. 50–58). Stavba železnice Praha – Podmokly. Jsou připomínány i jednotlivé doprovodné stavby jako výtopny, dílny, vodárny.

Vlastivědný sborník **PODŘIPSKO, č. 6/1–1996**. Vydává výbor Společnosti pro obnovení Podřipského muzea v Roudnici nad Labem.

Část první:

Josef Hora 1891–1945, K 50. výročí básnickova úmrtí (s. 8–44). Série článků prokládaných dílem Josefa Hory. Vedle rozborů děl přetištěny projevy při vzpomínkových akcích aj. Doplněno řadou fotografií.

Část druhá: Odborné studie

Miloslav Pojsl, Olomoucký biskup Jindřich Zdík (s. 46–56). Příspěvek k životu olomouckého biskupa. Doplněno nákresy a fotografiemi.

Jiří Spěváček, Papežové a kardinálové v politice předních Lucemburků (s. 57–87). Středoevropská politika Jana Lucemburského a Karel IV. Doplněno fotografiemi a bohatým poznámkovým aparátem.

Ludomír Kocourek, K náboženským dějinám doby reformační I. část (s. 87–96). Šíření reformačních myšlenek v Čechách, zvláště na Litoměřicku.

Josef Peřina, Život a dílo podřipského buditele P. Josefa Hochmanna (s. 97–116). Připomenutí životních osudů vlasteneckého kněze Josefa Hochmanna.

Otakar Špecinger, Z historie muzea ve Velvarech (s. 116–118). Průřez osudy muzea ve Velvarech od spolku Říp až k dnešní době.

Josef Peřina, Poslední přítel Karla Hynka Máchy (s. 119–123). Vztah humanitně vzdělaného Antonína Pflergera Kopidlanského k básníku Máchovi.

Quido Kastner, Roudnice nad Labem v roce 1956, k událostem na Podřipsku před 45 lety (s. 124–130). Projevy krátkodobého uvolnění režimní komunistické politiky v socialistickém bloku po XX. sjezdu KSSS s přihlédnutím k situaci v Roudnici nad Labem.

III. Osobnosti:

Quido Kastner, Úcta k Arnoštu z Pardubic v Roudnici nad Labem (s. 131–134). Doklady v Roudnici připomínající osobnost Arnošta z Pardubic.

Karel Krauskopf starší, Kdo byl Georg Wilhelm Pabst!? (s. 134–137). Ke genealogii známého světového režiséra, rodáka z Roudnice.

Quido Kastner, Doksany (s. 137–139). Historie posledních třiceti let farnosti v Doksanech s připomínkou kněze P. Rudolfa Kurka.

IV. Úvahy a názory:

P. Václav Lochman, děkan, Rok sv. apoštolů slovanských Cyrila a Metoděje (s. 139–140). Poznámka k roku Cyrila a Metoděje v rámci desetiletí „Duchovní obnovy“.

Vlastimil Zítek, biskup olomoucký ČČSH, 17. listopad 1939–1989 (s. 141–142). Biskupova promluva ze dne 16. 11. 1994 v katedrále sv. Víta v Praze.

Jiří Laube, Židé a Roudnice nad Labem – Co připomněla výstava? (s. 142–144). Připomenutí výstavy, která se zabývala židovskou komunitou v Roudnici nad Labem.

V. Materiály:

Pamětní kniha Okresního četnického velitelství v Roudnici nad Labem (s. 145–147). Výběr z kroniky – události v roce 1938 v Čechách i ve světě.

VI. Výročí:

Oslava milénia českého státu (995–1995) (s. 148).

Liturgická oslava 879. výročí trvání kamenné rotundy svatých Vojtěcha a Jiřího na hoře Říp (s. 148).

Otakar Špecinger, František Palacký (s. 149–151). 120. výročí od úmrtí Františka Palackého.

VII. Recenze a zprávy

Miroslava Hlaváčková, Výstava „Starozákonní motivy v českém moderním umění“ (s. 152–154). Zpráva o výstavě v roudnické galerii.

Recenze (s. 154–165).

VIII. Drobné zprávy a oznámení (s. 166–170).

Výročí roku 1996 (Výběr) (s. 170–172).

Irena Veverková

KLADENSKÉHO OKRESU Okres Kladno

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	23 622	27,02
2.	ČSSD	23 570	26,92
3.	KSČM	12 440	14,23
4.	SPR-RSČ	10 189	11,66
5.	ODA	4 637	5,30
6.	DŽJ	3 282	3,75
7.	KDU-ČSL	2 884	3,30
8.	DEU	2 703	3,09
9.	LB	1 832	2,10
10.	SD-LSNS	1 507	1,72
11.	Nezávislí	374	0,42
12.	ČMUS	248	0,28
13.	SDL	81	0,09
14.	ČP	41	0,05
Platných hlasů		87 410	

Běleč

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	49	25,40
2.	ČSSD	46	23,80
3.	KSČM	22	11,40
4.	ODA	19	9,80
5.	DŽJ	17	8,80
6.	SPR-RSČ	14	7,30
7.	LB	8	4,10
8.	DEU	7	3,60
9.	KDU-ČSL	6	3,10
10.	SD-LSNS	3	1,60
11.	SDL	1	0,50
12.	Nezávislí	1	0,50
13.	ČMUS	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		193	

Běloky

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	43	48,90
2.	ČSSD	13	14,80
3.	KSČM	10	11,40
4.	ODA	7	8,00
5.	DEU	4	4,50
6.	SPR-RSČ	3	3,40
7.	LB	3	3,40
8.	SD-LSNS	2	2,30
9.	DŽJ	2	2,30
10.	KDU-ČSL	1	1,00
11.	SDL	0	0,00
12.	ČMUS	0	0,00
13.	ČP	0	0,00
14.	Nezávislí	0	0,00
Platných hlasů		88	

Beřovice

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	48	29,00
2.	ČSSD	46	27,90

3.	SPR-RSČ	24	14,60
4.	KSČM	19	11,50
5.	DŽJ	8	4,80
6.	ODA	7	4,20
7.	KDU-ČSL	4	2,40
8.	SDL	3	1,80
9.	SD-LSNS	2	1,20
10.	Nezávislí	2	1,20
11.	DEU	1	0,60
12.	LB	1	0,60
13.	ČMUS	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		165	

Bílíchov

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	36	35,10
2.	KSČM	14	13,90
3.	ODS	11	10,90
4.	SPR-RSČ	11	10,90
5.	DŽJ	9	8,90
6.	ODA	7	6,90
7.	KDU-ČSL	6	5,90
8.	LB	4	4,00
9.	ČMUS	1	1,00
10.	Nezávislí	1	1,00
11.	DEU	1	1,00
12.	SD-LSNS	0	0,00
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		101	

Blevice

č.	strana	hlasů	%
1.	KSČM	63	30,00
2.	ČSSD	54	26,00
3.	SPR-RSČ	37	17,80
4.	ODS	27	13,00
5.	LB	8	3,80
6.	ODA	4	1,90
7.	KDU-ČSL	4	1,90
8.	SD-LSNS	3	1,40
9.	Nezávislí	3	1,40
10.	DEU	3	1,40
11.	DŽJ	2	1,00
12.	SDL	0	0,00
13.	ČMUS	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		208	

Brandýsek

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	295	30,80
2.	ODS	218	22,80
3.	KSČM	133	13,90
4.	SPR-RSČ	112	11,70
5.	LB	64	6,70
6.	DŽJ	37	3,90

7.	ODA	37	3,90
8.	KDU-ČSL	25	2,60
9.	SD-LSNS	18	1,90
10.	DEU	12	1,30
11.	Nezávislí	4	0,40
12.	ČMUS	2	0,20
13.	SDL	1	0,10
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		958	

Braškov

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	175	32,10
2.	ČSSD	154	28,30
3.	KSČM	87	16,00
4.	SPR-RSČ	53	9,70
5.	ODA	26	4,80
6.	KDU-ČSL	18	3,30
7.	DŽJ	9	1,70
8.	LB	9	1,70
9.	SD-LSNS	6	1,10
10.	DEU	5	0,90
11.	Nezávislí	2	0,40
12.	ČMUS	1	0,20
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		545	

Bratronice

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	133	29,40
2.	ČSSD	91	14,80
3.	SPR-RSČ	76	16,80
4.	KSČM	53	11,70
5.	ODA	23	5,10
6.	KDU-ČSL	20	4,40
7.	DŽJ	16	3,50
8.	DEU	15	3,30
9.	LB	9	2,00
10.	SD-LSNS	7	1,50
11.	Nezávislí	6	1,30
12.	ČMUS	3	0,66
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		452	

Buštěhrad

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	422	30,00
2.	ČSSD	349	20,00
3.	KSČM	226	16,20
4.	SPR-RSČ	111	7,90
5.	ODA	80	5,70
6.	DEU	53	3,80
7.	KDU-ČSL	46	3,30
8.	DŽJ	37	2,60
9.	SD-LSNS	31	2,20
10.	LB	23	1,60

11.	Nezávislí	14	1,00
12.	ČMUS	4	0,30
13.	ČP	2	0,10
14.	SDL	0	0,00
Platných hlasů		1 398	

Cvrčovice

č.	strana	hlasů	%
1.	KSČM	97	27,40
2.	ODS	88	24,90
3.	ČSSD	81	22,90
4.	SPR-RSČ	33	9,30
5.	ODA	16	4,50
6.	LB	14	4,00
7.	DŽJ	10	2,80
8.	KDU-ČSL	10	2,80
9.	DEU	5	1,40
10.	SD-LSNS	0	0,00
11.	SDL	0	0,00
12.	ČMUS	0	0,00
13.	ČP	0	0,00
14.	Nezávislí	0	0,00
Platných hlasů		354	

Černuc

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	169	29,20
2.	ČSSD	130	22,50
3.	KSČM	92	15,90
4.	SPR-RSČ	74	12,80
5.	KDU-ČSL	29	6,00
6.	ODA	23	4,00
7.	DŽJ	22	3,80
8.	DEU	15	2,60
9.	LB	9	1,60
10.	SD-LSNS	7	1,20
11.	Nezávislí	7	1,20
12.	SDL	1	0,02
13.	ČMUS	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		578	

Doksy

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	215	29,30
2.	ČSSD	198	27,00
3.	KSČM	126	17,20
4.	SPR-RSČ	54	7,40
5.	ODA	49	6,70
6.	DŽJ	22	3,00
7.	KDU-ČSL	19	2,60
8.	SD-LSNS	17	2,30
9.	DEU	14	1,90
10.	LB	13	1,80
11.	Nezávislí	4	0,50
12.	SDL	1	0,10
13.	ČMUS	1	0,10
14.	ČP	1	0,10

Platných hlasů 734

Dolany

č.	strana	hlasů	%
1.	KSČM	32	26,70
2.	ČSSD	28	23,30
3.	ODS	25	20,80
4.	SPR-RSČ	19	15,80
5.	KDU-ČSL	7	5,80
6.	ODA	5	4,20
7.	SD-LSNS	2	1,70
8.	DŽJ	1	0,80
9.	DEU	1	0,80
10.	SDL	0	0,00
11.	ČMUS	0	0,00
12.	ČP	0	0,00
13.	Nezávislí	0	0,00
14.	LB	0	0,00
Platných hlasů		120	

Drnek

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	33	26,80
2.	KSČM	31	25,20
3.	ODS	25	20,30
4.	DŽJ	9	7,30
5.	KDU-ČSL	8	6,50
6.	SPR-RSČ	7	5,70
7.	ODA	4	3,80
8.	Nezávislí	2	1,60
9.	DEU	2	1,60
10.	ČMUS	1	0,80
11.	LB	1	0,80
12.	SD-LSNS	0	0,00
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		123	

Družec

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	162	30,70
2.	ČSSD	138	26,10
3.	KSČM	79	15,00
4.	SPR-RSČ	48	9,10
5.	ODA	30	5,70
6.	KDU-ČSL	19	3,60
7.	LB	14	2,70
8.	DEU	12	2,30
9.	DŽJ	11	2,10
10.	SD-LSNS	8	1,50
11.	Nezávislí	4	0,80
12.	ČMUS	2	0,40
13.	SDL	1	0,20
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		528	

Dřetovice

č.	strana	hlasů	%
----	--------	-------	---

1.	ČSSD	74	34,10
2.	KSČM	47	21,70
3.	ODS	34	15,70
4.	SPR-RSČ	23	10,60
5.	LB	15	6,90
6.	KDU-ČSL	7	3,20
7.	DŽJ	5	2,30
8.	SD-LSNS	4	1,80
9.	Nezávislí	3	1,40
10.	ODA	3	1,40
11.	ČMUS	1	0,50
12.	DEU	1	0,50
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		217	

Dřínov

č.	strana	hlasů	%
1.	KSČM	43	25,90
2.	ČSSD	28	16,90
3.	ODS	28	16,90
4.	SPR-RSČ	24	14,50
5.	ČMUS	14	8,40
6.	ODA	10	6,00
7.	SD-LSNS	8	4,80
8.	LB	4	2,40
9.	DEU	3	1,80
10.	DŽJ	2	1,20
11.	KDU-ČSL	2	1,20
12.	SDL	0	0,00
13.	ČP	0	0,00
14.	Nezávislí	0	0,00
Platných hlasů		166	

Hobšovice

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	47	28,30
2.	ČSSD	41	24,70
3.	KSČM	33	19,90
4.	KDU-ČSL	16	9,60
5.	SPR-RSČ	13	7,80
6.	DŽJ	7	4,20
7.	SD-LSNS	4	2,40
8.	LB	4	2,40
9.	ČMUS	1	0,60
10.	SDL	0	0,00
11.	ČP	0	0,00
12.	Nezávislí	0	0,00
13.	DEU	0	0,00
14.	ODA	0	0,00
Platných hlasů		166	

Horní Bezděkov

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	88	32,10
2.	ČSSD	65	23,70
3.	KSČM	44	16,10
4.	SPR-RSČ	27	9,90

5.	KDU-ČSL	19	6,90
6.	ODA	15	5,50
7.	DEU	7	2,60
8.	DŽJ	4	1,50
9.	LB	4	1,50
10.	SD-LSNS	1	0,40
11.	SDL	0	0,00
12.	ČMUS	0	0,00
13.	ČP	0	0,00
14.	Nezávislí	0	0,00
Platných hlasů		274	

Hořešovice

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	39	26,50
2.	ČSSD	37	25,20
3.	KSČM	20	13,60
4.	SPR-RSČ	12	8,20
5.	ODA	12	8,20
6.	KDU-ČSL	7	4,80
7.	ČMUS	6	4,10
8.	DŽJ	5	3,40
9.	DEU	4	2,70
10.	SD-LSNS	3	2,00
11.	Nezávislí	1	0,70
12.	LB	1	0,70
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		147	

Hořešovičky

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	36	40,90
2.	ODS	16	18,20
3.	DEU	7	8,00
4.	KSČM	6	6,80
5.	ODA	6	6,80
6.	SPR-RSČ	5	5,70
7.	SD-LSNS	5	5,70
8.	DŽJ	4	4,50
9.	Nezávislí	2	2,30
10.	LB	1	1,10
11.	SDL	0	0,00
12.	ČMUS	0	0,00
13.	ČP	0	0,00
14.	KDU-ČSL	0	0,00
Platných hlasů		88	

Hospozín

č.	strana	hlasů	%
1.	KSČM	70	24,00
2.	ODS	62	22,10
3.	ČSSD	55	19,60
4.	SPR-RSČ	54	19,00
5.	ODA	12	4,30
6.	KDU-ČSL	12	4,30
7.	DŽJ	9	3,20
8.	Nezávislí	3	1,10

9.	SD-LSNS	2	0,70
10.	SDL	1	0,40
11.	ČP	1	0,40
12.	LB	0	0,00
13.	DEU	0	0,00
14.	ČMUS	0	0,00
Platných hlasů		281	

Hostouň

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	200	33,80
2.	ČSSD	141	23,80
3.	KSČM	85	14,40
4.	SPR-RSČ	46	7,80
5.	ODA	34	5,70
6.	KDU-ČSL	26	4,40
7.	DŽJ	25	4,20
8.	DEU	21	3,50
9.	SD-LSNS	7	1,20
10.	LB	4	0,70
11.	SDL	2	0,30
12.	Nezávislí	1	0,20
13.	ČMUS	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		592	

Hradečno

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	106	32,70
2.	ČSSD	81	25,00
3.	KSČM	68	21,00
4.	SPR-RSČ	27	8,30
5.	LB	11	3,40
6.	DŽJ	8	2,50
7.	SD-LSNS	6	1,90
8.	ODA	6	1,90
9.	KDU-ČSL	5	1,50
10.	DEU	4	1,20
11.	SDL	1	0,30
12.	Nezávislí	1	0,30
13.	ČMUS	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		324	

Hrdlív

č.	strana	hlasů	%
1.	KSČM	70	28,10
2.	ČSSD	67	26,00
3.	ODS	45	18,10
4.	SPR-RSČ	28	11,20
5.	SD-LSNS	13	5,20
6.	DŽJ	9	3,60
7.	LB	8	3,20
8.	DEU	4	1,60
9.	ODA	2	0,80
10.	KDU-ČSL	2	0,80
11.	SDL	1	0,40
12.	ČMUS	0	0,00

13.	ČP	0	0,00
14.	Nezávislí	0	0,00
	Platných hlasů	249	

Hřebeč

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	206	27,80
2.	ČSSD	201	27,10
3.	SPR-RSČ	114	15,40
4.	KSČM	95	12,80
5.	ODA	40	5,40
6.	KDU-ČSL	23	3,70
7.	DEU	18	2,40
8.	DŽJ	16	2,20
9.	LB	13	1,80
10.	SD-LSNS	10	1,40
11.	Nezávislí	3	0,40
12.	ČMUS	1	0,10
13.	ČP	1	0,10
14.	SDL	0	0,00
	Platných hlasů	741	

Chržín

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	45	32,60
2.	ODS	34	24,60
3.	KSČM	22	15,90
4.	DŽJ	8	6,00
5.	SPR-RSČ	7	5,10
6.	ODA	7	5,10
7.	KDU-ČSL	7	5,10
8.	Nezávislí	3	2,20
9.	DEU	3	2,20
10.	LB	2	1,50
11.	SD-LSNS	0	0,00
12.	SDL	0	0,00
13.	ČMUS	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
	Platných hlasů	138	

Jarpice

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	43	29,70
2.	ČSSD	30	20,70
3.	SPR-RSČ	24	16,60
4.	KSČM	23	15,90
5.	DŽJ	5	3,40
6.	SD-LSNS	4	2,80
7.	ODA	4	2,80
8.	KDU-ČSL	4	2,80
9.	ČMUS	2	1,40
10.	Nezávislí	2	1,40
11.	DEU	2	1,40
12.	LB	2	1,40
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
	Platných hlasů	145	

Jedomělice

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	64	28,20
2.	KSČM	46	20,30
3.	ČSSD	44	19,40
4.	SPR-RSČ	24	10,60
5.	KDU-ČSL	11	4,80
6.	ODA	8	3,50
7.	ČMUS	8	3,50
8.	DŽJ	7	3,10
9.	DEU	7	3,10
10.	Nezávislí	4	1,80
11.	SD-LSNS	3	1,30
12.	LB	1	0,40
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		227	

Jemníky

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	36	24,20
2.	ČSSD	33	22,10
3.	KSČM	22	14,80
4.	SPR-RSČ	17	11,40
5.	ODA	14	9,40
6.	DŽJ	13	2,70
7.	KDU-ČSL	8	5,40
8.	LB	2	1,30
9.	SDL	1	0,70
10.	ČMUS	1	0,70
11.	Nezávislí	1	0,70
12.	DEU	1	0,70
13.	SD-LSNS	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		149	

Kačice

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	167	26,10
2.	ODS	147	23,00
3.	KSČM	139	21,70
4.	SPR-RSČ	74	11,60
5.	ODA	33	5,20
6.	DŽJ	28	4,40
7.	KDU-ČSL	15	2,30
8.	LB	14	2,20
9.	DEU	11	1,70
10.	SD-LSNS	6	0,90
11.	Nezávislí	6	0,90
12.	SDL	0	0,00
13.	ČMUS	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		640	

Kamenné Žehrovice

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	278	27,10
2.	ČSSD	269	26,20

3.	KSČM	182	17,70
4.	SPR-RSČ	114	11,90
5.	ODA	56	5,50
6.	DEU	47	4,60
7.	LB	20	1,30
8.	DŽJ	19	1,90
9.	KDU-ČSL	19	1,90
10.	SD-LSNS	13	1,30
11.	Nezávislí	8	0,80
12.	ČMUS	1	0,10
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		1026	

Kamenný Most

č.	strana	hlasů	%
1.	KSČM	64	26,60
2.	ODS	52	21,60
3.	ČSSD	50	20,70
4.	SPR-RSČ	28	11,60
5.	DEU	14	5,80
6.	LB	10	4,10
7.	KDU-ČSL	8	3,30
8.	DŽJ	6	2,50
9.	ODA	4	1,70
10.	Nezávislí	3	1,20
11.	SD-LSNS	1	0,40
12.	ČMUS	1	0,40
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		241	

Kladno

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	11 305	28,90
2.	ODS	10 602	27,10
3.	SPR-RSČ	4 907	12,50
4.	KSČM	4 486	11,50
5.	ODA	2 259	5,80
6.	DŽJ	1 436	3,70
7.	DEU	1 305	3,30
8.	KDU-ČSL	1 192	3,00
9.	LB	781	2,20
10.	SD-LSNS	683	1,70
11.	Nezávislí	93	0,20
12.	ČMUS	68	0,20
13.	SDL	28	0,10
14.	ČP	16	0,00
Platných hlasů		39 161	

Klobuky

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	163	30,20
2.	SPR-RSČ	97	18,00
3.	ODS	96	27,80
4.	KSČM	81	15,00
5.	KDU-ČSL	28	5,20
6.	DŽJ	23	4,30

7.	ODA	17	3,10
8.	SD-LSNS	10	1,90
9.	DEU	10	1,90
10.	LB	6	1,20
11.	Nezávislí	5	1,00
12.	ČMUS	4	1,00
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		540	

Kmetiněves

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	59	39,30
2.	ČSSD	23	15,30
3.	KSČM	17	11,30
4.	SPR-RSČ	16	10,70
5.	DEU	9	6,00
6.	KDU-ČSL	9	6,00
7.	DŽJ	8	5,30
8.	SD-LSNS	2	1,30
9.	Nezávislí	2	1,30
10.	ODA	2	1,30
11.	SDL	1	1,00
12.	ČMUS	1	1,10
13.	LB	1	1,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		150	

Knovíz

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	89	27,80
2.	ODS	66	20,60
3.	SPR-RSČ	57	17,80
4.	KSČM	55	17,20
5.	KDU-ČSL	14	4,40
6.	ODA	12	3,80
7.	DŽJ	10	3,10
8.	LB	9	2,80
9.	SD-LSNS	5	1,60
10.	ČMUS	1	0,30
11.	Nezávislí	1	0,30
12.	DEU	1	0,30
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		320	

Koleč

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	77	24,00
2.	KSČM	68	21,20
3.	ODS	64	19,90
4.	SPR-RSČ	49	15,30
5.	DŽJ	18	5,60
6.	KDU-ČSL	14	4,40
7.	ODA	10	3,10
8.	LB	9	2,80
9.	DEU	7	2,20
10.	SD-LSNS	4	1,20

11.	ČMUS	1	0,30
12.	SDL	0	0,00
13.	Nezávislí	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		321	

Královice

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	20	27,40
2.	SPR-RSČ	18	24,70
3.	KSČM	9	12,30
4.	KDU-ČSL	8	11,00
5.	ČSSD	7	9,60
6.	DŽJ	4	5,50
7.	DEU	2	2,70
8.	ODA	2	2,70
9.	Nezávislí	1	1,40
10.	ČMUS	1	1,40
11.	LB	1	1,40
12.	SD-LSNS	0	0,00
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		73	

Kutrovice

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	26	40,60
2.	ODA	10	15,60
3.	ČSSD	8	12,50
4.	DŽJ	6	9,40
5.	KSČM	6	9,40
6.	SPR-RSČ	3	4,70
7.	DEU	2	3,10
8.	KDU-ČSL	2	3,10
9.	ČMUS	1	1,60
10.	SD-LSNS	0	0,00
11.	SDL	0	0,00
12.	LB	0	0,00
13.	Nezávislí	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		64	

Kvílice

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	21	32,30
2.	ČSSD	16	24,60
3.	SPR-RSČ	11	16,90
4.	KSČM	10	15,40
5.	DŽJ	2	3,10
6.	DEU	2	3,10
7.	LB	2	3,10
8.	ODA	1	1,50
9.	SD-LSNS	0	0,00
10.	SDL	0	0,00
11.	ČMUS	0	0,00
12.	Nezávislí	0	0,00
13.	KDU-ČSL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00

Platných hlasů 65

Kyšice

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	125	37,00
2.	ČSSD	73	21,60
3.	KSČM	49	14,80
4.	SPR-RSČ	21	6,20
5.	ODA	20	5,90
6.	DEU	17	5,00
7.	SD-LSNS	11	3,30
8.	KDU-ČSL	8	2,40
9.	DŽJ	7	2,10
10.	ČMUS	3	0,90
11.	LB	3	0,90
12.	Nezávislí	1	0,30
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		338	

Ledce

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	72	26,20
2.	KSČM	53	19,30
3.	SPR-RSČ	48	17,50
4.	ODS	44	16,00
5.	KDU-ČSL	16	5,80
6.	DŽJ	10	3,60
7.	ODA	10	3,60
8.	LB	9	3,30
9.	DEU	5	1,80
10.	ČMUS	4	1,50
11.	SD-LSNS	3	1,10
12.	Nezávislí	1	0,40
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		275	

Lhota

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	135	33,70
2.	KSČM	105	26,20
3.	ČSSD	74	18,50
4.	SPR-RSČ	38	9,50
5.	ODA	13	3,20
6.	DŽJ	10	2,50
7.	KDU-ČSL	9	2,20
8.	DEU	7	1,70
9.	SD-LSNS	5	1,30
10.	Nezávislí	3	0,80
11.	LB	2	0,50
12.	ČMUS	0	0,00
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		401	

Libochovičky

č.	strana	hlasů	%
----	--------	-------	---

1.	ODS	16	55,20
2.	ČSSD	7	24,10
3.	SPR-RSČ	2	6,70
4.	ODA	2	6,70
5.	DŽJ	1	3,40
6.	KSČM	1	3,40
7.	SD-LSNS	0	0,00
8.	SDL	0	0,00
9.	ČP	0	0,00
10.	Nezávislí	0	0,00
11.	DEU	0	0,00
12.	ČMUS	0	0,00
13.	LB	0	0,00
14.	KDU-ČSL	0	0,00
Platných hlasů		29	

Libovice

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	45	28,50
2.	ODS	30	19,20
3.	KDU-ČSL	18	11,50
4.	SPR-RSČ	17	10,90
5.	KSČM	15	9,60
6.	DŽJ	9	5,80
7.	ODA	6	3,80
8.	ČMUS	5	3,20
9.	LB	4	2,60
10.	SD-LSNS	3	1,90
11.	Nezávislí	2	1,30
12.	SDL	1	0,60
13.	DEU	1	0,60
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		156	

Libušín

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	377	26,10
2.	KSČM	319	22,10
3.	ODS	308	21,30
4.	SPR-RSČ	137	9,50
5.	DŽJ	90	6,20
6.	ODA	76	5,30
7.	DEU	60	4,10
8.	KDU-ČSL	31	2,10
9.	LB	23	1,60
10.	SD-LSNS	21	1,60
11.	Nezávislí	2	0,10
12.	SDL	1	0,10
13.	ČP	1	0,10
14.	ČMUS	0	0,00
Platných hlasů		1 446	

Lidice

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	105	33,70
2.	ČSSD	58	18,60
3.	KSČM	50	16,00
4.	DEU	23	7,40

5.	SPR-RSČ	23	7,40
6.	ODA	19	6,10
7.	DŽJ	16	5,10
8.	KDU-ČSL	5	1,60
9.	SD-LSNS	4	1,30
10.	Nezávislí	4	1,30
11.	LB	4	1,30
12.	ČMUS	1	0,30
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		312	

Líský

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	20	36,40
2.	KSČM	11	20,00
3.	ČSSD	9	16,40
4.	SPR-RSČ	6	10,90
5.	DŽJ	4	7,20
6.	Nezávislí	3	5,50
7.	SD-LSNS	1	1,80
8.	ODA	1	1,80
9.	SDL	0	0,00
10.	ČMUS	0	0,00
11.	DEU	0	0,00
12.	LB	0	0,00
13.	ČP	0	0,00
14.	KDU-ČSL	0	0,00
Platných hlasů		55	

Loucká

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	28	38,90
2.	ODS	22	30,60
3.	SPR-RSČ	9	12,50
4.	KSČM	7	9,70
5.	ODA	3	4,20
6.	SD-LSNS	1	1,40
7.	ČMUS	1	1,40
8.	KDU-ČSL	1	1,40
9.	DŽJ	0	0,00
10.	SDL	0	0,00
11.	ČP	0	0,00
12.	Nezávislí	0	0,00
13.	DEU	0	0,00
14.	LB	0	0,00
Platných hlasů		72	

Makotřasy

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	65	31,40
2.	ČSSD	48	23,20
3.	SPR-RSČ	29	14,00
4.	KSČM	22	10,60
5.	ODA	15	7,20
6.	DŽJ	9	4,30
7.	DEU	7	3,40
8.	SD-LSNS	5	2,40

9.	Nezávislí	3	1,40
10.	LB	3	1,40
11.	KDU-ČSL	1	0,50
12.	ČMUS	0	0,00
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		207	

Malé Kyšice

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	73	45,60
2.	ČSSD	37	23,10
3.	KSČM	15	9,40
4.	SPR-RSČ	8	5,00
5.	DŽJ	7	4,40
6.	DEU	5	3,10
7.	KDU-ČSL	5	3,10
8.	SD-LSNS	4	2,50
9.	ODA	3	1,90
10.	LB	2	1,30
11.	SDL	1	0,60
12.	Nezávislí	0	0,00
13.	ČMUS	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		160	

Malé Přitočno

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	46	29,70
2.	ČSSD	35	22,60
3.	KSČM	26	16,80
4.	SPR-RSČ	19	12,30
5.	ODA	10	6,50
6.	KDU-ČSL	7	4,50
7.	DŽJ	5	3,20
8.	DEU	3	1,90
9.	LB	3	1,90
10.	SD-LSNS	1	0,70
11.	Nezávislí	0	0,00
12.	ČMUS	0	0,00
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		155	

Malíkovice

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	63	27,50
2.	KSČM	53	23,10
3.	ČSSD	51	22,20
4.	SPR-RSČ	22	9,60
5.	DŽJ	13	5,70
6.	DEU	9	3,90
7.	ODA	6	2,60
8.	KDU-ČSL	6	2,60
9.	LB	3	1,30
10.	SD-LSNS	2	0,90
11.	Nezávislí	1	0,40
12.	ČMUS	0	0,00

13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
	Platných hlasů	229	

Neprobylice

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	28	40,00
2.	ČSSD	20	28,60
3.	SPR-RSČ	9	12,90
4.	KSČM	5	7,10
5.	ODA	3	4,30
6.	LB	3	4,30
7.	DŽJ	2	2,90
8.	SD-LSNS	0	0,00
9.	KDU-ČSL	0	0,00
10.	Nezávislí	0	0,00
11.	DEU	0	0,00
12.	ČMUS	0	0,00
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
	Platných hlasů	70	

Neuměřice

č.	strana	hlasů	%
1.	KSČM	57	26,50
2.	ČSSD	51	23,70
3.	ODS	40	18,60
4.	SPR-RSČ	25	11,60
5.	DŽJ	15	7,00
6.	DEU	9	4,20
7.	ODA	6	2,80
8.	SD-LSNS	4	1,90
9.	KDU-ČSL	4	1,90
10.	Nezávislí	3	1,40
11.	LB	1	0,50
12.	ČMUS	0	0,00
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
	Platných hlasů	215	

Olovnice

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	96	32,70
2.	ČSSD	83	28,20
3.	KSČM	38	12,90
4.	SPR-RSČ	34	11,60
5.	DŽJ	16	5,40
6.	ODA	9	3,10
7.	KDU-ČSL	5	1,70
8.	DEU	4	1,40
9.	LB	4	1,40
10.	SD-LSNS	2	0,70
11.	SDL	1	0,30
12.	Nezávislí	1	0,30
13.	ČMUS	1	0,30
14.	ČP	0	0,00
	Platných hlasů	294	

Otovice

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	147	32,50
2.	ČSSD	104	23,00
3.	KSČM	93	20,50
4.	SPR-RSČ	29	6,40
5.	DŽJ	22	4,90
6.	LB	14	3,10
7.	DEU	11	2,40
8.	ODA	11	2,40
9.	SD-LSNS	9	2,00
10.	KDU-ČSL	8	1,80
11.	Nezávislí	4	0,90
12.	ČMUS	1	0,20
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		453	

Pálec

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	25	22,30
2.	KSČM	25	22,30
3.	ČSSD	22	19,60
4.	DŽJ	11	9,80
5.	KDU-ČSL	9	8,00
6.	SPR-RSČ	7	6,30
7.	LB	5	4,50
8.	ODA	4	3,60
9.	DEU	2	1,80
10.	SD-LSNS	1	0,90
11.	Nezávislí	1	0,90
12.	ČMUS	0	0,00
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		112	

Pavlov

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	19	25,70
2.	ČSSD	13	17,60
3.	KSČM	11	14,90
4.	SPR-RSČ	8	10,80
5.	ODA	8	10,80
6.	DŽJ	4	5,40
7.	SD-LSNS	3	4,10
8.	DEU	3	4,10
9.	LB	3	4,10
10.	KDU-ČSL	2	2,70
11.	Nezávislí	0	0,00
12.	ČMUS	0	0,00
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		74	

Pchery

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	312	29,90
2.	KSČM	242	23,20

3.	ODS	192	18,40
4.	SPR-RSČ	144	13,80
5.	DŽJ	38	3,60
6.	ODA	35	3,60
7.	LB	29	2,80
8.	KDU-ČSL	18	1,70
9.	DEU	16	1,50
10.	SD-LSNS	11	1,10
11.	Nezávislí	5	0,50
12.	ČMUS	0	0,00
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		1 042	

Pletený Újezd

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	81	31,90
2.	ODS	66	26,00
3.	KSČM	36	14,20
4.	SPR-RSČ	23	9,10
5.	DŽJ	14	5,50
6.	ODA	9	3,50
7.	SD-LSNS	8	3,10
8.	DEU	6	2,40
9.	LB	5	2,00
10.	KDU-ČSL	3	1,20
11.	Nezávislí	2	0,80
12.	ČMUS	1	0,40
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		254	

Plechov

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	35	28,70
2.	ČSSD	24	19,70
3.	SPR-RSČ	20	16,40
4.	KSČM	18	14,80
5.	ODA	8	6,60
6.	ČMUS	5	4,10
7.	SD-LSNS	4	3,30
8.	KDU-ČSL	3	2,50
9.	DEU	2	1,60
10.	LB	2	1,60
11.	Nezávislí	1	0,80
12.	DŽJ	0	0,00
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		122	

Podlešín

č.	strana	hlasů	%
1.	KSČM	55	26,70
2.	ČSSD	45	21,80
3.	ODS	45	21,80
4.	SPR-RSČ	32	15,50
5.	DŽJ	9	6,40
6.	ODA	5	2,40

7.	SD-LSNS	4	1,90
8.	DEU	3	1,50
9.	ČMUS	3	1,50
10.	SDL	2	1,00
11.	LB	2	1,00
12.	Nezávislí	1	0,50
13.	KDU-ČSL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		206	

Poštovice

č.	strana	hlasů	%
1.	SPR-RSČ	35	28,00
2.	ODS	32	25,60
3.	ČSSD	20	16,00
4.	KSČM	16	12,80
5.	DŽJ	8	6,40
6.	ODA	5	4,00
7.	KDU-ČSL	5	4,00
8.	SD-LSNS	2	1,60
9.	DEU	1	0,80
10.	LB	1	0,80
11.	Nezávislí	0	0,00
12.	ČMUS	0	0,00
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		125	

Pozdeň

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	85	30,80
2.	ODS	70	25,40
3.	KSČM	36	13,00
4.	SPR-RSČ	30	10,90
5.	DŽJ	19	6,90
6.	ODA	12	4,30
7.	KDU-ČSL	10	3,60
8.	ČMUS	4	1,40
9.	LB	4	1,40
10.	SD-LSNS	3	1,10
11.	DEU	3	1,10
12.	Nezávislí	0	0,00
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		276	

Přelíc

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	62	32,00
2.	ODS	50	25,80
3.	KSČM	19	9,80
4.	SPR-RSČ	17	7,60
5.	DEU	13	6,70
6.	DŽJ	10	5,20
7.	KDU-ČSL	9	4,60
8.	ODA	5	2,60
9.	SD-LSNS	4	2,10
10.	LB	3	1,50

11.	Nezávislí	2	1,00
12.	ČMUS	0	0,00
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		194	

Řisuty

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	69	34,50
2.	ČSSD	45	22,50
3.	KSČM	33	16,50
4.	SPR-RSČ	25	12,50
5.	ODA	12	6,00
6.	SD-LSNS	5	2,50
7.	DEU	4	2,00
8.	ČMUS	3	1,50
9.	DŽJ	3	1,50
10.	SDL	1	0,50
11.	Nezávislí	0	0,00
12.	LB	0	0,00
13.	KDU-ČSL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		200	

Sazená

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	58	35,80
2.	KSČM	42	25,90
3.	ČSSD	27	16,70
4.	SPR-RSČ	14	8,60
5.	DŽJ	8	4,90
6.	ODA	6	3,70
7.	LB	3	1,90
8.	KDU-ČSL	3	1,90
9.	Nezávislí	1	0,60
10.	DEU	0	0,00
11.	SD-LSNS	0	0,00
12.	ČMUS	0	0,00
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		162	

Slaný

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	2 695	30,40
2.	ČSSD	2 208	24,90
3.	KSČM	1 245	14,00
4.	SPR-RSČ	878	9,90
5.	ODA	532	6,00
6.	KDU-ČSL	308	3,50
7.	DEU	291	3,30
8.	DŽJ	274	3,10
9.	LB	199	2,20
10.	SD-LSNS	157	1,80
11.	Nezávislí	40	0,50
12.	ČMUS	32	0,40
13.	SDL	7	0,10
14.	ČP	4	0,10

Platných hlasů 8 870

Slatina

č.	strana	hlasů	%
1.	KSČM	86	29,80
2.	ČSSD	65	22,50
3.	ODS	57	19,70
4.	SPR-RSČ	29	10,00
5.	DŽJ	10	3,50
6.	ODA	10	3,50
7.	LB	10	3,50
8.	KDU-ČSL	9	3,10
9.	SD-LSNS	5	1,70
10.	Nezávislí	4	1,40
11.	DEU	3	1,00
12.	ČMUS	1	0,40
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		289	

Smečno

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	208	22,50
2.	ODS	203	21,90
3.	KSČM	152	16,40
4.	SPR-RSČ	129	13,90
5.	DŽJ	86	9,30
6.	ODA	50	5,40
7.	KDU-ČSL	39	4,20
8.	SD-LSNS	22	2,40
9.	LB	20	2,20
10.	DEU	12	1,30
11.	Nezávislí	3	0,30
12.	ČMUS	2	0,20
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		926	

Stehelčevy

č.	strana	hlasů	%
1.	KSČM	70	25,60
2.	ČSSD	65	23,80
3.	ODS	58	21,20
4.	SPR-RSČ	30	11,00
5.	DŽJ	13	4,80
6.	ODA	9	3,30
7.	DEU	8	3,30
8.	KDU-ČSL	8	3,30
9.	LB	6	2,20
10.	SD-LSNS	4	1,60
11.	ČMUS	1	0,40
12.	Nezávislí	1	0,40
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		273	

Stochov

č.	strana	hlasů	%
----	--------	-------	---

1.	ČSSD	867	30,30
2.	ODS	684	23,90
3.	KSČM	425	14,80
4.	SPR-RSČ	289	10,10
5.	DŽJ	144	5,00
6.	KDU-ČSL	116	4,00
7.	ODA	114	4,00
8.	DEU	107	3,70
9.	SD-LSNS	50	1,70
10.	LB	41	1,40
11.	Nezávislí	12	0,40
12.	SDL	8	0,30
13.	ČMUS	7	0,20
14.	ČP	1	0,00
Platných hlasů		2 865	

Stradonice

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	18	24,30
2.	KSČM	18	24,30
3.	SPR-RSČ	16	21,60
4.	ODS	8	10,80
5.	KDU-ČSL	3	4,10
6.	LB	3	4,10
7.	DŽJ	3	4,10
8.	Nezávislí	2	2,70
9.	DEU	2	2,70
10.	ODA	1	1,40
11.	SD-LSNS	0	0,00
12.	SDL	0	0,00
13.	ČMUS	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		74	

Studeněves

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	55	28,10
2.	KSČM	35	17,90
3.	ČSSD	31	15,80
4.	SPR-RSČ	30	15,30
5.	DŽJ	15	7,70
6.	ODA	8	4,10
7.	DEU	7	3,60
8.	LB	6	3,10
9.	SD-LSNS	3	1,50
10.	KDU-ČSL	3	1,50
11.	SDL	1	0,50
12.	Nezávislí	1	0,50
13.	ČMUS	1	0,50
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		196	

Svinařov

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	127	31,20
2.	ODS	100	24,60
3.	KSČM	76	18,70
4.	SPR-RSČ	40	9,80

5.	ODA	25	6,10
6.	DŽJ	13	3,20
7.	DEU	7	1,70
8.	KDU-ČSL	7	1,70
9.	LB	6	1,50
10.	ČMUS	2	0,50
11.	Nezávislí	2	0,50
12.	SD-LSNS	1	0,30
13.	SDL	1	0,30
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		407	

Svárov

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	35	33,30
2.	ČSSD	23	21,90
3.	KSČM	20	19,00
4.	SPR-RSČ	10	9,50
5.	ODA	5	4,80
6.	SD-LSNS	3	2,90
7.	DŽJ	3	2,90
8.	KDU-ČSL	3	2,90
9.	DEU	2	1,90
10.	Nezávislí	1	1,00
11.	SDL	0	0,00
12.	LB	0	0,00
13.	ČMUS	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		105	

Šlapanice

č.	strana	hlasů	%
1.	KSČM	35	27,60
2.	SPR-RSČ	35	27,60
3.	KDU-ČSL	24	18,90
4.	ČSSD	17	13,40
5.	ODS	15	11,80
6.	DŽJ	6	4,70
7.	DEU	4	3,10
8.	ODA	3	2,40
9.	LB	3	2,40
10.	SD-LSNS	1	0,80
11.	SDL	0	0,00
11.	Nezávislí	0	0,00
13.	ČMUS	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		127	

Třebichovice

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	90	30,40
2.	ODS	61	20,60
3.	KSČM	58	19,60
4.	SPR-RSČ	53	17,00
5.	DŽJ	9	3,00
6.	ODA	8	2,7
7.	SD-LSNS	4	1,40
8.	LB	4	1,40

9.	KDU-ČSL	4	1,40
10.	DEU	3	1,00
11.	Nezávislí	2	0,70
12.	SDL	0	0,00
13.	ČMUS	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		296	

Třebíz

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	34	27,40
2.	ODS	26	21,00
3.	KSČM	19	15,30
4.	DEU	18	14,50
5.	SPR-RSČ	11	8,70
6.	DŽJ	5	4,00
7.	Nezávislí	2	1,60
8.	ČMUS	2	1,60
9.	LB	2	1,60
10.	KDU-ČSL	2	1,60
11.	SD-LSNS	1	0,80
12.	ODA	1	0,80
13.	ČP	1	0,80
14.	SDL	0	0,00
Platných hlasů		124	

Třebusice

č.	strana	hlasů	%
1.	KSČM	83	30,30
2.	ČSSD	75	27,40
3.	ODS	46	16,80
4.	SPR-RSČ	38	13,90
5.	DŽJ	8	2,90
6.	KDU-ČSL	7	2,60
7.	LB	6	2,20
8.	DEU	5	1,80
9.	ODA	3	1,10
10.	ČMUS	2	0,70
11.	SDL	1	0,40
12.	SD-LSNS	0	0,00
11.	Nezávislí	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		274	

Tuchlovice

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	420	31,70
2.	ČSSD	308	23,30
3.	KSČM	224	16,00
4.	SPR-RSČ	119	9,00
5.	ODA	60	4,50
6.	DEU	56	4,20
7.	KDU-ČSL	52	3,90
8.	DŽJ	42	3,20
9.	LB	25	1,90
10.	SD-LSNS	10	0,80
11.	Nezávislí	4	0,30
12.	ČMUS	2	0,20

13.	ČP	2	0,20
14.	SDL	0	0,00
Platných hlasů		1 324	

Tuřany

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	87	30,50
2.	ODS	61	21,40
3.	KSČM	43	15,10
4.	SPR-RSČ	41	14,20
5.	DŽJ	12	4,20
6.	KDU-ČSL	11	3,90
7.	ODA	6	2,10
8.	DEU	6	2,10
9.	LB	6	2,10
10.	ČMUS	5	1,80
11.	Nezávislí	3	1,10
12.	SD-LSNS	2	0,70
13.	ČP	2	0,70
14.	SDL	0	0,00
Platných hlasů		285	

Uhy

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	58	27,10
2.	ČSSD	52	24,30
3.	KSČM	38	17,80
4.	ODA	22	10,30
5.	SPR-RSČ	17	7,90
6.	DŽJ	12	4,20
7.	KDU-ČSL	5	2,30
8.	Nezávislí	4	1,90
9.	LB	4	1,90
10.	SD-LSNS	2	0,90
11.	SDL	0	0,00
12.	DEU	0	0,00
13.	ČMUS	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		214	

Unhošť

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	648	30,30
2.	ČSSD	527	21,40
3.	KSČM	221	10,30
4.	ODA	180	8,40
5.	SPR-RSČ	143	6,70
6.	KDU-ČSL	133	6,20
7.	DŽJ	112	5,20
8.	DEU	83	3,90
9.	LB	48	2,20
10.	SD-LSNS	33	1,50
11.	ČMUS	6	0,30
12.	SDL	4	0,20
13.	Nezávislí	2	0,10
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		2 140	

Velká Dobrá

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	196	28,50
2.	ČSSD	193	28,10
3.	KSČM	87	12,70
4.	SPR-RSČ	68	9,90
5.	ODA	54	7,90
6.	DŽJ	22	3,20
7.	KDU-ČSL	21	3,10
8.	SD-LSNS	18	2,60
9.	DEU	16	2,30
10.	LB	7	1,00
11.	ČP	2	0,30
12.	Nezávislí	2	0,30
13.	ČMUS	1	0,10
14.	SDL	0	0,00
Platných hlasů		687	

Velké Přítočno

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	127	28,40
2.	ODS	117	26,20
3.	KSČM	61	13,60
4.	SPR-RSČ	59	13,20
5.	ODA	24	5,40
6.	DEU	15	3,40
7.	LB	12	2,70
8.	DŽJ	11	2,50
9.	SD-LSNS	10	2,20
10.	Nezávislí	5	1,10
11.	KDU-ČSL	3	0,70
12.	ČMUS	2	0,50
13.	ČP	1	0,20
14.	SDL	0	0,00
Platných hlasů		447	

Velvary

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	571	31,70
2.	ČSSD	480	26,70
3.	KSČM	209	11,60
4.	SPR-RSČ	158	8,80
5.	KDU-ČSL	86	4,80
6.	ODA	85	4,70
7.	DŽJ	72	4,00
8.	DEU	47	2,60
9.	SD-LSNS	40	2,20
10.	LB	37	2,10
11.	Nezávislí	10	0,60
12.	ČMUS	4	0,20
13.	SDL	1	0,10
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		1 800	

Vinařice

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	392	24,30
2.	ODS	338	20,90

3.	SPR-RSČ	288	17,80
4.	KSČM	243	15,10
5.	DEU	77	4,80
6.	ODA	73	4,50
7.	SD-LSNS	64	4,00
7.	LB	42	2,60
9.	DŽJ	35	2,20
10.	KDU-ČSL	32	2,20
11.	Nezávislí	13	0,80
12.	ČMUS	9	0,60
13.	SDL	4	0,30
14.	ČP	4	0,30
Platných hlasů		1 614	

Vraný

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	86	24,00
2.	ČSSD	69	19,30
3.	KDU-ČSL	50	14,00
4.	KSČM	46	12,80
5.	SPR-RSČ	41	11,50
6.	DŽJ	23	6,40
7.	ODA	19	5,30
8.	LB	9	2,50
9.	Nezávislí	7	2,00
10.	DEU	5	1,40
11.	SD-LSNS	2	0,60
12.	SDL	1	0,30
13.	ČMUS	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		358	

Vrbíčany

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	24	25,50
2.	KSČM	19	20,20
3.	ČSSD	17	18,10
4.	SPR-RSČ	14	14,90
5.	DŽJ	7	7,40
6.	LB	6	6,40
7.	DEU	3	3,20
8.	Nezávislí	1	1,10
9.	SD-LSNS	1	1,10
10.	ČMUS	1	1,10
11.	ODA	1	1,10
12.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
14.	KDU-ČSL	0	0,00
Platných hlasů		94	

Zájezd

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	19	34,50
2.	ČSSD	13	23,60
3.	SPR-RSČ	8	14,50
4.	ODA	5	9,10
5.	DŽJ	2	3,60
6.	KSČM	2	3,60

7.	LB	2	3,60
8.	KDU-ČSL	2	3,60
9.	SD-LSNS	1	1,80
10.	Nezávislí	1	1,80
11.	SDL	0	0,00
12.	DEU	0	0,00
13.	ČMUS	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		55	

Zákolany

č.	strana	hlasů	%
1.	ČCSO	87	25,80
2.	ODS	73	21,70
3.	KSČM	53	15,7
4.	SPR-RSČ	38	11,60
5.	LB	37	11,00
6.	DŽJ	17	5,00
7.	SD-LSNS	14	4,20
8.	ODA	8	2,40
9.	KDU-ČSL	8	2,40
10.	Nezávislí	1	0,30
11.	DEU	0	0,00
12.	ČMUS	0	0,00
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		337	

Zichovec

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	29	53,70
2.	ČSSD	9	16,70
3.	KSČM	6	11,10
4.	ČMUS	3	5,60
5.	ODA	2	3,70
6.	KDU-ČSL	2	3,70
7.	DŽJ	1	1,90
8.	SPR-RSČ	1	1,90
9.	LB	1	1,90
10.	SD-LSNS	0	0,00
11.	SDL	0	0,00
12.	Nezávislí	0	0,00
13.	DEU	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		54	

Zlonice

č.	strana	hlasů	%
1.	ODS	314	27,50
2.	ČSSD	258	22,60
3.	KSČM	240	21,00
4.	SPR-RSČ	114	10,00
5.	ODA	48	4,20
6.	KDU-ČSL	42	3,70
7.	DŽJ	39	3,40
8.	LB	28	2,50
9.	DEU	23	2,00
10.	SD-LSNS	22	1,90

11.	Nezávislí	7	0,60
12.	ČMUS	3	0,30
13.	SDL	2	0,20
14.	ČP	2	0,20
Platných hlasů		1 142	

Zvoleněves

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	141	28,80
2.	ODS	115	23,50
3.	KSČM	82	16,70
4.	SPR-RSČ	72	14,70
5.	DEU	18	3,70
6.	ODA	16	3,30
7.	DŽJ	15	3,10
8.	KDU-ČSL	13	2,70
9.	LB	11	2,20
10.	SD-LSNS	4	0,80
11.	Nezávislí	3	0,60
12.	SDL	0	0,00
13.	ČMUS	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		490	

Želenice

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	30	36,10
2.	ODS	19	22,90
3.	KSČM	13	15,70
4.	ODA	5	6,00
5.	DEU	4	4,80
6.	SPR-RSČ	4	4,80
7.	KDU-ČSL	4	4,80
8.	LB	2	2,40
9.	DŽJ	1	1,20
10.	Nezávislí	1	1,20
11.	SD-LSNS	0	0,00
12.	SDL	0	0,00
13.	ČMUS	0	0,00
14.	ČP	0	0,00
Platných hlasů		83	

Žilina

č.	strana	hlasů	%
1.	KSČM	136	28,90
2.	ČSSD	105	22,30
3.	ODS	99	21,10
4.	SPR-RSČ	69	14,70
5.	DEU	18	3,80
6.	SD-LSNS	11	2,30
7.	ODA	10	2,10
8.	KDU-ČSL	7	1,50
9.	DŽJ	5	1,10
10.	LB	5	1,10
11.	Nezávislí	3	0,60
12.	ČMUS	2	0,40
13.	SDL	0	0,00
14.	ČP	0	0,00

Platných hlasů 470

Žižice

č.	strana	hlasů	%
1.	ČSSD	95	31,00
2.	ODS	79	25,80
3.	KSČM	48	15,70
4.	SPR-RSČ	36	11,80
5.	KDU-ČSL	14	4,60
6.	ODA	8	2,60
7.	LB	8	2,60
8.	DEU	7	2,30
9.	DŽJ	6	2,00
10.	Nezávislí	3	1,00
11.	SD-LSNS	1	0,30
12.	ČP	1	0,30
13.	ČMUS	0	0,00
14.	SDL	0	0,00
Platných hlasů		306	

Plné znění názvů politických stran

ČMUS	Českomoravská unie středu
ČP	Česká pravice
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
DEU	Demokratická unie
DŽJ	Důchodci za životní jistoty
KDU-ČSL	Křesťanskodemokratická unie – Československá strana lidová
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
LB	Levý blok
NEZ	Nezávislí
ODA	Občanská demokratická aliance
ODS	Občanská demokratická strana
SDL	Strana demokratické levice
SD-LSNS	Svobodní demokraté – Liberální strana národně sociální
SPR-RSČ	Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa

BLAHOPŘÁNÍ

V roce 1997, kdy vychází 4. ročník obnoveného Slánského obzoru, na jehož vydání se podílí Vlastivědné muzeum ve Slaném, oslaví významné životní jubileum jeho mnohaletá ředitelka paní Božena Franková. Do Vlastivědného muzea ve Slaném nastoupila v roce 1958 a o něco později převzala ředitelskou funkci, v níž působí dosud a v níž vykonala pro kulturní život města i širokého okolí velkou a záslužnou práci.

Pod jejím vedením Vlastivědné muzeum ve Slaném vospělo v muzejní ústav, který plní nejen odborné muzejní úkoly, ale výrazně ovlivňuje slánské kulturní dění výstavami, přednáškami, koncerty, odbornými semináři, odbornou péčí o památky města i okolí a mnohými dalšími aktivitami. Do tohoto výčtu patří otevření a zpřístupnění Velvarské brány a bašty i záchrana a dobudování skanzenu v Třebízi.

Souhrn činnosti paní ředitelky Frankové, který je mnohostranný, si zasluhuje ocenění tím spíš, že její osobní život nebyl lehký. Záhy – za tragických okolností – ztratila manžela, takže starost o dvě děti, i když měla oporu ve svých rodičích, ležela jen na ní. Její rodiče pak po letech dožili v její láskyplné péči.

Za to vše vyslovujeme paní ředitelce Boženě Frankové poděkování a přání, aby v dobrém zdraví mohla uskutečňovat své další pracovní záměry a aby se v neztenčené míře podílela na vlastivědné práci a kulturním dění Slaného i okolí.

Autoři Slánského obzoru,

členové společnosti Partia,
pracovníci Vlastivědného muzea ve Slaném

OBSAH

Na prahu 4. ročníku obnoveného Slánského obzoru (3)

STATĚ A POJEDNÁNÍ

Jiří Kovařík: Šlechta kraje Slánského po třicetileté válce (4)

Jaroslav Vykouk: Pět heraldických zajímavostí ze Slánska (11)

Zdislav Tietze: Bakovská tvrz (19)

Quido Kastner: Archiválie k dějinám okresu Kladno ve Státním oblastním archivu v
Litoměřicích (23)

Otakar Špecinger: Z historie těžby uhlí na Kralupsku (27)

Jan Šťovíček: Lidové kalendáře do roku 1848 ze Slánska (35)

Jana Krotilová: Několik zpráv z úředních pramenů k úmrtí a pohřbu Karla Havlíčka
Borovského (44)

Irena Veverková: Kladenská filharmonie (46)

Jiří Horák: Historie slánského letectví (55)

PORTRÉTNÍ GALERIE

Václav Moucha: Antonín Knor (65)

Jiří Pixa, Jiří Zlonický: Zdeněk Liška (69)

KRONIKA

Z kroniky Královského města Slaného za rok 1995 (73)

Z kroniky Královského města Slaného za rok 1991 (75)

Kronikářský výčet prací z regionální literatury za rok 1996 (77)

Výsledky voleb do poslanecké sněmovny 1996 v jednotlivých obcích kladenského okresu
(83)

Blahopřání (101)

SLÁNSKÝ

OBZOR

ROČENKA

SPOLEČNOSTI PATRIA

A VLASTIVĚDNÉHO MUZEA

VE SLANÉM

Obálku navrhl Václav Kučera

Odpovědná redaktorka Růžena Skálová

Sazba Josef Ženka, Praha 8

Tisk ETIS, s. s. r. o., Jihlava

Náklad 500 výtisků